

**Mesleki ve Teknik Eğitim
Genel M¼d¼rl¼đ¼**

G¼zel Sanatlar Lisesi

**İKİ BOYUTLU
SANAT ATÖLYE
12**

Ders Kitabı

Yazarlar
Hasan MİRZA
Sertap YEĞİN

DEVLET KİTAPLARI
BİRİNCİ BASKI

....., 2019

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI: 7037
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ: 1190

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör

Yrd. Doç. Meryem UZUNOĞLU

Dil Uzmanı

Mehmet ATEŞ

Program Geliştirme Uzmanı

Talip AYDEMİR

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

Turgay ÜNAL

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Uzmanı

Kenan PINARBAŞI

Görsel Tasarım Uzmanı

Özge KORKMAZ

Grafik Tasarım Uzmanı

Özge KORKMAZ

ISBN 978-975-11-4999-2

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 10.04.2019 gün ve 7334177 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiş, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 28.05.2019 gün ve 10443977 sayılı yazısı ile birinci defa 2.514 adet basılmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

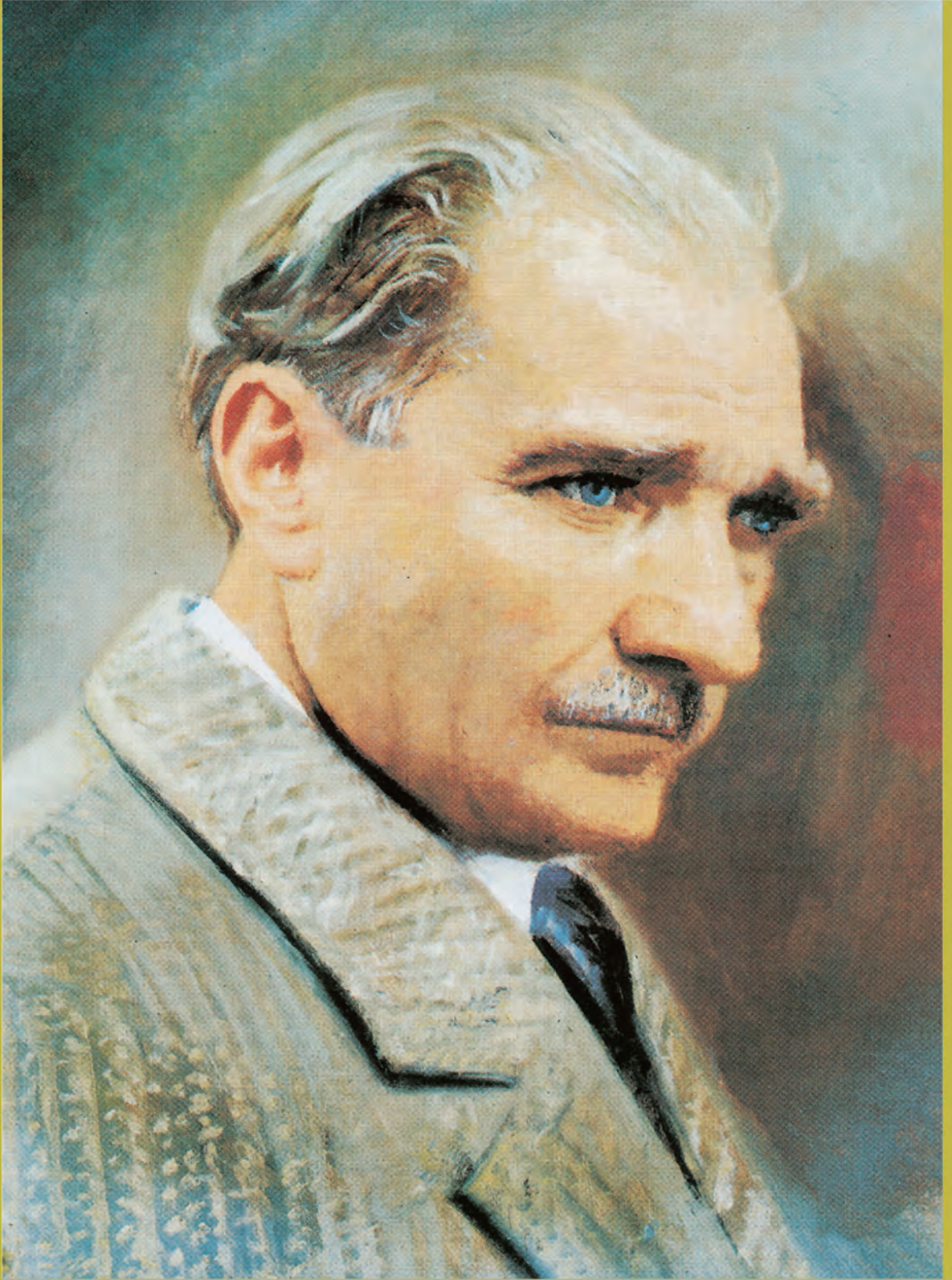
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

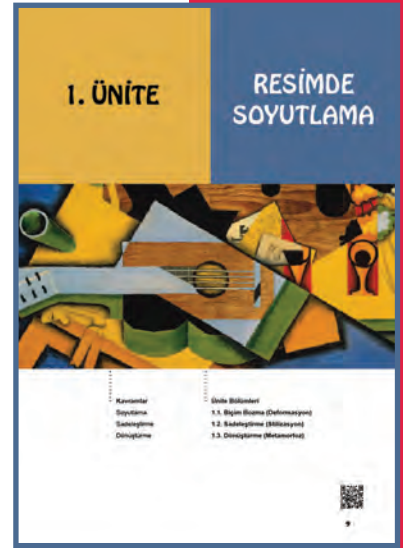
Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İçindekiler

Kitabın Tanıtımı.....	8
1. RESİMDE SOYUTLAMA.....	9
1.1. Biçim Bozma (Deformasyon).....	10
1.1.1. Resimde Biçim Bozma.....	10
Görme ve Algı.....	12
İmge ve Biçim.....	13
Öz ve Biçim.....	14
1.1.2. Farklı Üsluplarda Biçim Bozma.....	16
Resim Sanatında Deformasyon.....	17
a) Tarih Öncesi Devirler.....	17
b) Mısır Sanatı.....	17
c) Yunan Sanatı.....	18
ç) Orta Çağ Sanatı.....	18
d) Rönesans.....	19
e) Manyerizm.....	19
f) Romantizm.....	20
g) Empresyonizm (İzlenimcilik).....	20
ğ) Ekspresyonizm (Dışavurumculuk).....	21
h) Kübizm.....	22
ı) Fütürizm.....	23
Okuma parçası.....	24
1.1.3. Biçim Bozmanın Kişisel Anlatıma Katkısı.....	26
Biçim Bozma (Deformasyon) ve Kişisel Anlatım.....	28
1.1.4. Somut Varlıkları Biçim ve Renk Açısından Deforme Etme.....	30
1.2. Sadeleştirme (Stilizasyon).....	34
1.2.1. Resimde Sadeleştirme.....	34
Okuma Parçası.....	37
1.2.2. Sadeleştirerek Görselleştirme.....	38
Stilizasyon ve Üslup.....	41
1.2.3. Biçim Bozma ve Sadeleştirme Yöntemiyle Soyutlama Çalışmaları.....	45
1.3. Dönüştürme (Metamorfoz).....	49
1.3.1. Dönüştürme (Metamorfoz) Nedir?.....	50
1.3.2. Dönüştürme Çalışmaları.....	52
Okuma parçası.....	55
1.3.3. Somut Varlıkların Yapısal Özelliklerini Değiştirerek Görsel Açıdan Yeni Bir Biçime Dönüştürme.....	57
Okuma Parçası.....	59
Ölçme ve Değerlendirme.....	61
2. SOYUT RESİM.....	63
2.1. Soyut Resim Çalışmaları.....	64
2.1.1. Resimde Soyut.....	64
2.1.2. Soyutlama ile Soyut Arasındaki Fark.....	69
2.1.3. Farklı Üsluplarda Soyut Eser.....	71
2.1.4. Resim Sanatının Tarihi Boyunca Soyut Eğilimler.....	77
2.1.5. Sanatın Öge ve İlekelerini Kullanarak Soyut Resim Çalışmaları.....	80
Okuma Parçası.....	81
Ölçme ve Değerlendirme.....	87
Sözlük.....	88
Kaynakça.....	94

Kitabın Tanıtımı

Ünite numarasını ifade eder.

Her ünitenin başında Ünite rengi ile uyumlu kapaklar yer alır.

Öğrencilerin önceden edindiği bilgileri kullanmasını; araştırma, inceleme, gözlem yapma, düşünme ve fikir yürütmesini sağlayacak çalışmalar bu bölümde yer alır.

Öğrencilerin derse ilgi ve dikkatlerini çekmek için kullanılan vurgulayıcı söz ve görsellerden oluşur.

Öğrencilerin derse ilgi ve dikkatlerini çekmek için yapılan giriş etkinlikleri bu bölümde yer alır.

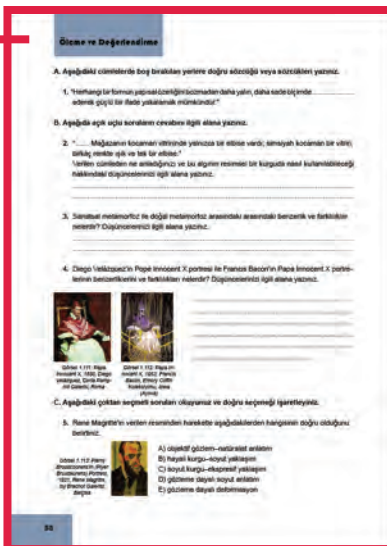

Öğrencilerin resim yapma, tartışma ve inceleme becerilerini geliştirmeye yönelik kazanımlarını destekleyen sınıf içinde yapılacak uygulamalar bu bölümde yer alır.

Öğrencilerin etkinliklerde kullanabileceği malzemelere yönelik açıklamalar bu bölümde yer alır.

Konuyu destekleyen bilgi, olay, anı, makale ve bilimsel çalışmaları kapsar.

1. ÜNİTE

RESİMDE SOYUTLAMA

Kavramlar

Soyutlama
Sadeleştirme
Dönüştürme

Ünite Bölümleri

1.1. Biçim Bozma (Deformasyon)
1.2. Sadeleştirme (Stilizasyon)
1.3. Dönüştürme (Metamorfoz)

1

Ünite

1. RESİMDE SOYUTLAMA

1.1. Biçim Bozma (Deformasyon)

1.2. Sadeleştirme (Stilizasyon)

1.3. Dönüştürme (Metamorfoz)

Hazırlık Çalışması

Resim sanatında görme, algı, imge, öz-biçim terimleri ile ilgili araştırma yaparak bulgularınızdan hareketle bir dosya düzenleyiniz.

Dikkat Çekme

Herhangi bir somut nesnenin farklı zamanlarda ve üsluplarda yeni anlam ve biçimler kazandığını biliyor muydunuz?

1.1.1. Resimde Biçim Bozma

Hazırlık Etkinliği

Pablo Picasso'nun (Pikasso) 1939 yılında yaptığı "Genç Horoz" isimli çalışması (Görsel 1.1) ve bir horoz fotoğrafı (Görsel 1.2) ile ilgili izlenimlerinizi anlatınız.

- İki görsel arasındaki benzerlikler ve farklılıklar hakkında düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Pablo Picasso, bilinen horoz görüntüsünden hareketle yeniden biçimlendirdiği horoz çiziminde sizce neyi amaçlamış olabilir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Resim ve fotoğrafın biçim açısından izleyici üzerindeki etkilerini sebepleriyle birlikte açıklayınız. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.1: Genç Horoz, 1939, Pablo Picasso, Bay ve Bayan David Rockefeller Koleksiyonu

Görsel 1.2: Horoz, fotoğraf

Hazırlık Etkinliği

Lamba objesi ve imgesinin kullanıldığı sanat eseri görsellerini inceleyiniz (Görsel 1.3, 1.4, 1.5 ve 1.6).

- Sanatçıların eserlerinden hareketle yaşadıkları zaman ve içinde bulundukları sosyokültürel durumla ilgili gözlemlerinizi ifade ediniz.
- Sanat eserlerinde kullanılan lamba objesini biçim açısından ne gibi değişimlere uğradığını, bu değişimlerin ifadeye etkisi ve katkısı ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Lamba objesinin sanat eserlerinde biçim ve içerik açısından nasıl kullanıldığını, bu kullanımın sanat eserlerine etkisi ve katkısı ile ilgili düşüncelerinizi belirtiniz.
- Bir objenin herkesçe bilinen görünümüne, sanatçıların farklı zamanlarda yaptıkları yorumları; görme, algı, öz-biçim ilişkisi açısından değerlendiriniz. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.3: Başlar Gece Vardiyası, 1990, Nedret Sekban

Görsel 1.4: Patates Yiyenler, 1885, Vincent van Gogh, Kröller-Müller Müzesi

Görsel 1.5: Balıkçılar, Haliç, 2008, Hüsnü Koldaş

Görsel 1.6: Guernica, 1937, Pablo Ruiz Picasso, Kraliçe Sofia Ulusal Sanat Müzesi, Madrid

Görme ve Algı

Görme: TDK sözlüğünde, “Göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek” şeklinde açıklanan görme olayı, gözün ışık yardımı ile dünyayı algılaması eylemidir. “Her imgede bir görme biçimi saklıdır” diye belirten John Berger; “Görme konuşmadan önce gelmiştir. Çocuk konuşmaya başlamadan önce bakıp tanımayı öğrenir.” demektedir “Görme Biçimleri” adlı kitabında. Dolayısıyla, Resim sanatında “görmek”, ilk ve en önemli koşuldur.

Göz; karmaşık fakat son derece mükemmel işleyen bir mekanizmaya sahiptir. Görme, ışık sayesinde gerçekleşir. Görmek için az veya çok ışığa ihtiyaç duyulur. Görme olayını sağlayan göz, ışık uyarımlarını belirli işlemlerden geçirerek algılamayı sağlar. Gözün en dış kısmı beyaz renkli, parlak ve dayanıklı sert tabakadan oluşur. Işık; önce buradan geçerek saydam tabakaya, daha sonra da göz merceğine gelir. Göz merceği de bu ışınları ağ tabaka (retina) üzerinde toplanacak şekilde kırar. Ağ tabaka gözün en önemli ögesidir. Onu fotoğraf makinesindeki çok duyarlı bir objektife benzetebiliriz.

Bir nesnenin büyüklüğü, genellikle o nesnenin retina üzerindeki izdüşümünün nispi büyüklüğüne uygun düşmez. Örneğin; uzaktaki bir otomobilin retina üzerindeki optik izdüşümü, gözlemciye yakın olan bir mektup kutusunun optik izdüşümünden daha küçüktür. Yine de biz bu otomobili normal büyüklüğünde görürüz. Daha önce biçimi öğrenilmiş olan nesne, hangi konumda ve uzaklıkta görülürse görülsün, bilinen biçimiyle algılanır. Örneğin; karşıdan görünen bir masanın yüzeyinin elips biçiminde görünmesine rağmen (Görsel 1.7 ve Görsel 1.8), gerçekte yuvarlak olduğu herkes tarafından bilinir. Geçmiş deneyimler ve beynin yorumlama yetisi olmasaydı; nesneler, o anki konumuyla ve deforme olmuş biçimiyle görülecek, içinden çıkılmaz bir durum söz konusu olacaktır. Dıştan gelen bir etkinin göze ulaşması, görme işleminin tamamlanması ve görüntünün zihne teslim edilmesi ile bu etki duyum hâline gelir. Bu etkinin bilincine varıldığı andan itibaren, nesne artık algılanmış olur. Algı ile nesnenin öz niteliğine ulaşılır. Düşünme eylemi de algılama sonucunda gerçekleşir. Algılama olmadan düşünme de gerçekleşmez. Görselleşmiş düşüncenin gerçekleşmesi için de görsel algıya ihtiyaç vardır. Algılamayla beyne ulaşan görüntüler, sadece bir görüntü olarak değil; aynı zamanda o nesnenin içsel yapısını da beyne ulaştırır ve kaydeder. Bir duyumun algıya dönüşebilmesi için, daha önce bellekteki verilerle karşılaştırılıp zihnin bu duyumla ilgili bölümlerine kaydedilmesi gerekmektedir.

Görsel 1.7: Masanın elips şeklinde görünümü

Görsel 1.8: Masa yüzeyi

Görme olgusu, görme veya algılama süreci diye bilinen şey, optik bir kayıtla birlikte ayrıca bir yorumu da içerir. İnsan retinası ışığı sinirsel enerjiye dönüştürmekte daha yeteneklidir. Bu işi saniyenin milyonda biri gibi kısa bir süre içinde yapar. Bu nedenle algılanan şeyle ilgili bilgilerin büyük bir bölümü bu kısa süre içinde beyne ulaşmayabilir. Ama yine de insan, bu gelişmiş beyni sayesinde algıladığı bilgilerin dışında algılamadığı birçok bilginin de farkına varır. Çünkü insan zihni aynı zamanda bir bilgi deposudur. Deneyimlerine dayanarak kimi şeyleri ilk bakışta tanır. Daha da önemlisi; algıladığı şeylerle ilgili bir yığın bilgi arasından yeni algılamasında yararlı olabilecek en uygun bilgileri seçip kullanır. Sanatsal yaratımın temelini duyum ve algılar oluşturur.

Sanatçı, dış dünyayı duyumlarıyla algılar. Konumu ve diğer dış etkenler nedeniyle deforme olan nesne, beynin mantıksal düzenlemeleriyle algılanır. Görme ve algı aşamasında dahi var olan deformasyon, sanatsal yaratımda da kendini gösterir. Çünkü oluşan yeni biçim, artık özü de yansıtacaktır. Sanatçı, dış dünyayı birebir algıladığı gibi değil; özgün bakış açısı ve deneyimleriyle birleştirerek ifade edecektir. Onun bu yaratımı, özgün niteliklerle değişime uğramış yeni bir oluşum olacaktır.

İmge ve Biçim

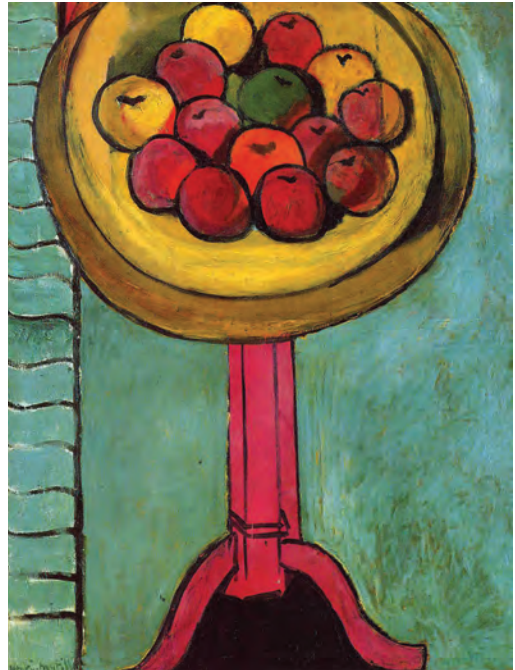
Sanatçı, dış dünyayı öznel bir şekilde yeniden biçimlendirirken imgelerden yararlanır. İmge; nesnel dünyanın insan bilincindeki yansıması, tasarlaması ve yeni imgeler oluşturma yetisidir. Sanatçı, algıladığı dünyayı ifade ederken bu yetisinden faydalanır. Sanatçı, yaratımını somut imgelerden hareketle sanatsal imgelerle biçimlendirir. İmgelem yetisini kullanarak imgeler arasında bağlantılar kurar ve yeni imgeler yaratır. Oluşan bu yeni imgelere sanatsal imge denir. Biçimlendirme aşamasında meydana gelen yeni oluşum, öznel bir oluşumdur. Oluşan biçim; rastlantısal ya da bilinçli bozulmalara uğramış bir biçimdir.

İnsan, eskiden beri ihtiyaçları dolayısıyla biçimlendirmeye gereksinim duyar. Gereksinimleri doğrultusunda da maddeye biçim verir. Sanatta ise oluşan yeni biçim, nesnenin diğer amacından farklı olarak yüklenen anlam ile estetik bir değer kazanır. Bu anlam, sanatçının öznel yansımasıdır (Görsel 1.9). Sanat yapıtı, sanatçının dünyayı algılayışının sonucu olarak ortaya çıkar.

Sanat, sürekli bir biçimleme çabası içindedir. Sanat yapmak, bir biçimlemedir; sanatsal etkinlik içinde olmak biçim arayışı içinde olmaktır. Söz konusu biçim, anlamlı biçimdir.

Yaratmak, özgün biçimler oluşturmaktır. Sanatçı, nesnel dünyayı öznel bir tavırla biçimlendirerek yeni bir gerçekliğe ulaşır. Bu gerçeklik, sanatsal imgenin dönüşüme uğramasıyla ortaya çıkar.

Sanatçı hep bir şeyleri değiştirir. Örneğin; aynı kişinin portresi birçok sanatçı tarafından farklı şekillerde yansıtılabilir. Bir model üzerinden yüzlerce farklı anlatıma ulaşılması mümkündür. Bu durum; farklı yorumları, farklı biçimlendirmeleri beraberinde de deformasyonu ve stilizasyonu kaçınılmaz kılar. Bu durum, sanatçının nesneyle olan etkileşiminden kaynaklanır. Sevimli bir yüzü biri aynı sevimliliğiyle resmederken bir diğeri, bu sevimli ifadenin ardında farklı içsel bir anlama ulaşarak eser deforme edilebilir.

Görsel 1.9: Masada Meyveler-Yeşil Zemin, 1916, Matisse, The Chrysler Museum, Norfolk

Biçim, en basit tanımıyla “bir şeyin şekli” anlamına gelir. Evrende var olan her şeyin bir biçimi vardır. Biçim dediğimizde aklımıza ilk gelen, nesnenin dış görünümü olsa da aslında nesnenin iç ve dış yapısı yani bütünü söz konusudur. Biçim (form); bir özün, bir gerçekliğin şekillenmesidir, somutlaşmasıdır. Sanat; çevremizi saran bu doğal formlardan yola çıkar, onlardan faydalanır. Ama sonuç farklıdır. Bu formlar değişime uğrayacak, başkalaşacaktır. Peki, bu formlar sanatta neden değişime uğrar, bu değişim sanatçıdan sanatçıya neden farklılık gösterir? Doğadaki nesne, özülle ve dış görünümüyle objektif bir nesnedir. Her insan, bu nesneyi kendi tecrübeleri, birikimleri doğrultusunda algılayacaktır. Her sanatçının da kendine has bakış açısı ve algılayışıyla yaratımlarında özgün formlar ortaya çıkacaktır. Her birinin özü, özgün bir tavırla eserlere yansıyacaktır. Sanatçı, yaşamla kurduğu ilişki doğrultusunda eserinde bir şeyleri değiştirir, özgünleştirir, ona kendi yorumunu katar. Sanatsal faaliyetin amacı gerçeği yeniden şekillendirmektir. Sanat yapıtında, görünenin altında yatan; görünmeyen gerçekleri ortaya çıkarmaktır. Yani sanattaki biçim, doğa biçimlerinin yorumlanarak öze ulaşıldığı, görünmeyenin gösterildiği bir biçimdir. Artık üretilen biçim doğanın biçimleri olmaktan çıkmış, sanatçının özgün biçimleridir. Sanatçı; yapıtın kendi içerisinde dengeli bir biçim kurmak, bunu yaparken de yeni bir gerçekliğe, öze ulaşmak ve kendisini en iyi şekilde ifade etmek, bazen de düşünce dünyasına ait bir sembol meydana getirmek için taklitten uzaklaşır. Bu yüzden de nesneler, bazen kendi anlamları dışında başkalaşmış, deforme ve stilize edilmiş bir şekilde çizilir. Sonuç olarak resim olarak aktarılan her biçim, ister doğaya bağlı olsun ister doğadan uzaklaşmış, geometrikleşmiş, değişmiş olsun, soyutlanmış biçimdir. Böylece doğa biçimleri yeni bir öze ve biçime kavuşmuş olur.

Öz ve Biçim

Öz ve biçim, birbirleri ile etkileşim içinde bir bütünü oluşturan temel unsurlardır. Form; bir nesnenin algılanabilir, somut olan yönüdür. Nesnenin bir de özü vardır. Öz, görünenin arkasındakidir. Özün biçim, biçimin de öz üzerindeki etkileri yadsınamaz. Birbirleriyle karşılıklı etkileşerek, yenilenip gelişirler. Yaratıcı süreç sonucunda ortaya çıkan sanat yapıtı biçim ve özün oluşturduğu bir bütündür. Sanatçı var olan formlardan yola çıkarak sanatsal bir form oluşturur. Konularının aynı olmasına karşın, farklı biçimsel özellikler gösteren sanat yapıtlarının özü de farklı olacaktır. Konu ve öz birbirine çoğu zaman karıştırılır.

Yaşanılan toplumda, değer yargıları ile dönemsel olan biçim ve öze ilişkin değişimler sanatçıyı etkiler. Dönemin belirli bir sanat anlayışı vardır. Farklı dönemlerde aynı konular ele alınsa da ayrı anlamlar doğacaktır. Konu ancak sanatçının tutumuyla öz aşamasına yükselebilir. Çünkü öz, yalnız neyin sunulduğu değil; nasıl sunulduğu, nasıl bir ortamda, ne derece toplumsal ve bireysel bir duyarlılıkla sunulması demektir. Bunun için biçimsel değişim şarttır. Bu da stilizasyonu ve deformasyonu gerektirir. Deforme olan biçim de yeni bir öze sahiptir. Anlam yüklenen nesne, yeni biçimiyle artık sanat nesnesi olmuştur.

Sanatçı, taklitten uzaklaşırken muhakkak bir amacı vardır. Nesnelerin kimi zaman şu veya bu şekilde olmalarından başka, değişmiş ve bozulmuş olarak çizilmesinde de mutlaka bir neden vardır. Sanat yapıtı, doğa gerçekliği içinde rastladığımız taşlar, ağaçlar, hayvanlar gibi somut varlıklar değildir. İnsan sanatsal yapıtları doğadaki varlıklar gibi hazır olarak bulmaz. Sanat yapıtı biçim ve özün etkileşimleriyle sağlanacak bir bütündür.

Etkinlik

Neş'e Erdok'un 2013 yılında yapmış olduğu "Baykuşlu Otoportre" adlı eserini inceleyiniz (Görsel 1.10).

- Görseli; baykuş, elma, eller, portre, kıyafet, çiçekler gibi ayrıntıları; renk kullanımı ve biçim açısından inceleyiniz. Doğadaki gerçek şekilleriyle olan benzerlik ve farklılıklarını söyleyiniz.
- İçerik-biçim, görme, form gibi sanat terimlerinin deformasyonla ilişkisini açıklayınız.
- Sanatçı, biçim bozmaları (deformasyon) nerelerde ve ne şekilde kullanmıştır? Yapılan biçim bozmaların portre ifadesine ne tür katkısı olduğunu söyleyiniz. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.10: Baykuşlu Otoportre, 2013, Neş'e Erdok

1.1.2. Farklı Üsluplarda Biçim Bozma

Hazırlık Çalışması

Sanat tarihinin farklı dönemlerine ait deformasyona örnek olabilecek eser görsellerinden oluşan bir dosya düzenleyiniz.

Dikkat Çekme

Sanat tarihinin farklı dönemlerinde, aynı temalara farklı sanatçıların yeni anlam ve biçimler kazandırdıklarını biliyor muydunuz?

Hazırlık Etkinliği

- Verilen görselleri (Görsel 1.11 ve 1.12) yapıldıkları dönemi göz önünde bulundurarak inceleyiniz.
- Görsellerde biçim bozma (deformasyon) nerelerde ve ne şekilde yapılmış olabilir? Gözlemlerinizi paylaşınız.
- Görsellerde işlenen konuların (içerik) biçimlendirmeye ne gibi etkisi olmuştur? Düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Biçim bozmaların varlığı aynı zamanda üslubun da var olduğu anlamına gelir mi? Düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Sanat eseri, sanatçı, algı, bilgi gibi terimlerin üslup ile nasıl bir ilişkisi olabilir? Buradan hareketle, verilen görsellerden hangisi üsluba örnek gösterilebilir? Düşüncelerinizi söyleyerek bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.11: Altamira Mağarası, Paleolitik Dönem 22.000 yıl önce, İspanya

Görsel 1.12: Çoban, 1605-1610, El Greco, Metropolitan Müzesi, New York

Resim Sanatında Deformasyon

a) Tarih Öncesi Devirler

Sanat, insanın yaşadığı dünyaya yeniden şekil verme çabasıdır ve kuşkusuz bu süreç bilinçli bir çabayı gerektirir. Sanatçı; gerçek yaşamdan aldığı izlenimleri bazen sözlerle, notalarla bazen de renklerle ifade etmiştir. Bunu yaparken kompozisyon, renk uyumu, oran-orantı, denge, armoni ve bunun gibi öğeleri göz önünde bulundurur. Fakat ilk insanlardan bu bilinçli tavrı beklemek doğru olmayacaktır. Onların mağara duvarlarına yaptığı resimler, (Görsel 1.13) dünyanın taklit, korku ve büyü temelli olduğunu bize göstermektedir. Bu yüzden bu resimleri estetik değerlerle yargılamak çok da doğru olmayacaktır. Bu resimleri ilk insanların dünyayı kavrama çabası olarak algılamak gerekir. İlk insanın estetik amaç gütmekten ürettiği bu imgesel tasarımlar, deformasyon açısından tarihte ilk incelenmesi gereken estetik örneklerdir. Estetik bakış açısı ve bilinçli yorumlamalardan söz edilmese de hayal gücünün ürünleri olarak ortaya çıkan bu deforme biçimlerini özgün kılan, belki de tıpkı çocuk resimlerinde olduğu gibi saf yansımalar, biçimlendirmeler olmasıdır.

Görsel 1.13: Altamira Mağarası, Paleolitik Dönem 22.000 yıl önce, İspanya

b) Mısır Sanatı

Mısır kültürü, tarım kültürünün ağırlıklı olduğu bir kültürdür. Bu kültürün insanları da ölümden sonraki yaşama inanıyorlardı. Mezar resimleri, Mısırlıların yaşamın aynada yansıyan görüntüsü olan, sonsuz var oluş dünyasına geçiş inancının tasvirleridir (Görsel 1.14).

Mısırlıların resimlerindeki öğeler değişik bakış açılarından çizilmiştir. Onlara göre her şey, en karakteristik açıdan gösterilmeliydi. Bu yüzden insan figürlerinde de başı, hareket hâlindeki kolları ve bacakları yandan çizilirdi; gözü, vücudun üst kısmını, omuzlar ve göğsü de önden çiziyorlardı (Frontal duruş). Çünkü vücudun bu kısımları bu açılardan daha iyi görünüyordu. Vücut ancak bu şekilde deforme ediliyordu. Mısırlılar bunu bir kural hâline getirerek insan figüründeki önemli saydıkları tüm öğeleri resmin içine sokabiliyorlardı. Yeri geldiğinde resmedilenin önemini belirtmek için abartıya da başvurmuşlardır. Önemli olan kişileri, örneğin kralları, diğer figürlerden daha büyük çiziyorlardı. Bu sanatçılar gördüklerini değil; var olduğunu bildikleri şeyleri çiziyor ve vurgulamak istedikleri şeye göre resmi biçimlendiriyorlardı. Soyut düşünceleri resmetmek için de simgesel öğeleri, deformasyonu kullanıyorlardı.

Görsel 1.14: Hunefer'in Ölü Kitabı, Eski Mısır, M.Ö 1200, British Müzesi, İngiltere

c) Yunan Sanatı

Antik Yunan Dönemi'nde, günlük ihtiyaçlar doğrultusunda yapılmış olan vazolar (Görsel 1.15), bu dönem resim sanatı için önemli belge niteliği taşımaktadır. Bu vazoların üzerindeki resimler, geometrik motifler ya da geometrikleştirilmiş ve stilize edilmiş figürlü kompozisyonlardan oluşur. Bu vazolarda hâlâ Mısır üslubunun etkileri göze çarpmaktadır.

İnsan; ilk kez bu dönemde çevresini saran doğa hakkında düşünmeye, konuşmaya, tartışmaya başlamıştır. Bu da felsefenin doğuşuna neden olmuştur. İlk kez doğa gerçekliğine ulaşma isteği Yunan sanatında görülür. Yunanlar, resimlerini de bu amaç doğrultusunda oluşturmak istemişlerdir. Bilimin gelişmesiyle Yunan sanatı optik görüntülere daha da yaklaşmıştır. Ama daha sonra ideal güzellik esas alınmıştır. Sanatçı artık gördüğüne güvenmeye başlamıştır. Perspektif kısaltımı bularak bir devrim yaratmıştır.

Yunan sanatının daha ilerleyen zamanlarında amaç; ideal güzellik olmuştur. Fakat onlar, doğayı aşırı idealize ederek kusursuzlaştırıyor ve özünden uzaklaştırıyorlardı. Belirgin, abartılı figür tasvirleri ve aşırı idealize ediliş deformasyonu kaçınılmaz kılıyordu.

Görsel 1.15: Yunan Vazo Resmi, MÖ 510 dolayları, Metropolitan Müzesi, New York

ç) Orta Çağ Sanatı

Görsel 1.16: İsa Havarilerinin Ayaklarını Yıkıyor, 1000, Prado Müzesi, İspanya

Kendinden önceki sanat dönemlerinden daha ilkel bir görünüme sahiptir. O dönemde Avrupa'nın birçok alanda gerilemiş olduğu düşünülürse sanatın bu gerileyişine şaşırmmak gerekir. Hemen hemen bütün resimler kilise ve dinsel amaçlar üzerine yapılmıştır (Görsel 1.16).

Orta Çağ sanatçısının amacı, doğaya tıpatıp benzeyen, güzel resimler yapmak değil; insanlara dini öyküleri anlatmaktır. Bu yüzden biçimi umursamıyor, sadece amaca yönelik resimler yapılıyordu. Bu da biçimin deformasyonuna neden oluyordu. Buradaki biçimsel bozulmaların, yeni biçim arayışından kaynaklandığı söylene-
mez. Öncelikle, anlatılmak istenen resmin içsel anlamıdır. Tamamen bunun etkisiyle oluşan bir deformasyon görülür. Burada daha çok içerik, biçimden önce gelmekte ve biçim, içeriğin etkisiyle oluşmaktadır. Bu resimler, kilisenin getirdiği konular dolayısıyla sınırlanmaktaydı. Her renk ve biçimin özel bir anlamı vardı. Alegoriler, stilize ve şematik anlatımlar oldukça belirgin öğelerdi. Orta Çağ sanatçıların bu deformasyonları, biçime önem vermediklerini gösterebilir.

d) Rönesans

Sanatçılar, 14. yüzyılda doğa etütlerine yönelmiş, doğanın gerçekliğini yansıtmayı istemişlerdir. Sonraları bu da yeterli gelmeyerek insan vücudu hakkında bilgi edinme ve bunları heykellerinde, resimlerinde kullanma isteğine kapılmışlardır. Böylece Orta Çağ'ın sonu gelmiş, Rönesans'a geçiş başlamıştır. Rönesans ile Avrupa'da yeni bir dönem başlamıştır. Bilimde, siyasette ve buna paralel olarak da sanatta birçok yenilik ve değişiklik olmuştur. Resimlerde belirli biçimde gerçeğe yöneliş olmasına rağmen, hâlâ deformasyon gözlemlenmektedir. Sanatçının aşırı idealize etme isteği sonuç olarak onu yine deformasyona götürmüştür. Doğayı inceleyerek gerçeğe ulaşmak istemişler fakat bir yandan da resme kendi güzellik anlayışlarını eklemişlerdir. Bu da ister istemez biçimin deformasyonuna yol açmıştır. 16. yüzyıla dek gelişme gösteren Rönesans sanatı, yeni yüzyılla birlikte daha düşünsel bir döneme geçmiştir. Bu dönemde matematik bilimine ağırlık verilmiş, evren ve doğa incelemeleri yapılmıştır. Perspektif yasaları bulunmuş ve insanın anatomik yapısı inceleme konusu olmuştur. Mekân duygusu, hacim ve ışık-gölge resimlerde kendini belli etmeye başlamıştır (Görsel 1.17).

Görsel 1.17: Paris'in Kararı, 1485, Sandro Botticelli, Palazzo Cini, İtalya

e) Manyerizm

Manyerist dönemde, özgün biçim arayışlarına yönelen sanatçılar görülür. Bu yeni arayışlarda deformasyon biraz daha ön plandadır. Özellikle El Greco'nun (El Greko) eserlerine bakıldığında bu fark edilmektedir. El Greco'nun yapıtlarındaki özgünlük de doğal biçimleri, renkleri kendine has bir yaklaşımla kullanmasından ve güçlü bir ifade biçimi oluşturmuş olmasından ileri gelir (Görsel 1.18). El Greco'nun biçimsel anlamdaki cesur tavrının, yeni arayışlar adına, belirli kurallara karşı bir tepki niteliğinde, bilinçli bir tavır olduğu söylenebilir.

Görsel 1.18: Aziz John Evangelist ve Francis, El Greco, Uffizi Galerisi, İtalya

f) Romantizm

19. yüzyıla kadar genel olarak İncil'den alınmış sahneler işlenmiştir. Fransız Devrimi'nden sonra romantizm ile birlikte sanatçılar dinin etkisinden sıyrılmış, doğaya ve gerçek yaşama yönelmişlerdir. Rönesans Dönemi'nde, doğanın bir yansıması olarak kabul edilen sanat, romantizm ile birlikte farklı bir anlam kazanmıştır. Romantizm için sanat, doğayı duygu yoluyla ifade etmektir. Sanatçı, kişisel gerçekliği uğruna doğa gerçekliğini terk etmiştir. Bu, yeni biçimsel anlatımların ortaya çıkması anlamına gelmektedir.

Görsel 1.19: Perilerle Dans Eden Oberon, Titania ve Puck, 1786, William Blake, Tate Galeri, Londra

Dönemin dikkat çeken sanatçılarından biri olan William Blake (Vilyım Bileyk) stilizasyon ve deformasyon açısından örnek gösterilebilir (Görsel 1.19). Blake'e göre sanatçı; iç dünyasına dönmeli, gerçek dünyanın izlenimlerini içselleştirerek yansıtmalıdır. Bu yüzden doğayı çizmeyi reddetmiş ve iç dünyasına yönelmiştir. Bu da nesne ve figürlerinde deformasyona neden olmuştur.

g) Empresyonizm (İzlenimcilik)

19. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan empresyonizm ile birlikte, biçim anlayışının değiştiği görülmektedir. İzlenimci resimde kontür anlayışı yok olmuş, resim birbiri içerisinde eriyen görünümler hâlini almıştır. Empresyonist sanatçılar, güneş ışığının günün farklı saatlerindeki değişimiyle ilgilenmiştir. Var olan gerçeklikleri, sürekli değişen bir olgu olarak algılamışlardır. Nesneler onlar için sürekli değişen anlık görüntülerdir. Doğadaki zamanın biricik ve tek bir zamanı işaret ettiği söylenebilir. Bu zamansal süreç durdurulamaz ve engellenemez bir biçimde akıp giderken empresyonist sanatçı o anı yakalayıp dondurmaya ve anı ölümsüzleştirmeyi amaçlamıştır. Her izlenimci resim, sürekli devinim durumunda olan varlığın bir tek anını yakalamıştır ve çatışma hâlindeki güçlerin arasında; er geç bozulacak olan, nazık bir dengenin temsilcisidir. İzlenimci bakış açısı, doğayı bir gelişim ve bozulma süreci hâline dönüştürür. Dengeli ve tutarlı olan her şey, bir

Görsel 1.20: Kar ve Güneşin Etkisi, 1891, Claude Monet, Metropolitan Müzesi, New York

metamorfoz sonucu bozulur ve bitmemiş, eksik kalmış olma özelliğine bürünür. Görülene göre hareket etmek yerine öznel hareket etmek, bu akımla doruk noktasına ulaşır. Empresyonist sanatçının doğayı yansıtmayı ya da nesnelerin tanımlanabilir olması kaygısından uzak sadece duyular yardımıyla kavranabilir bir alan yaratma çabası, resimlerinde biçimsel bozulmalara yol açar. Monet'in (Mone) kar ve güneşin etkisi adlı yapıtında da (Görsel 1.20), sıcak ve soğuk renk lekeleriyle işlenmiş bir doğa görülmektedir.

İzlenimcilik sonrası ressamlarından Van Gogh (Van Goh) çalışmalarında doğrudan doğadan esinlenen izlenimcilerden ayrılmaktadır. Kalın, şiddetli fırça darbeleri ve yoğun enerjisiyle görünen dünyanın izlenimlerini değil, yaşamın kendisinde uyardığı yoğun duyguyu resmetmiştir (Görsel 1.21). Dışavurumculuğa açılan kapının başlıca figürlerinden biri olmuştur. O; iç gerçekliklerini, duygularını, anlayışlarını, ıstıraplarını kuvvetli bir şekilde ifade etmek için de resimlerinde deformasyonu kullanmıştır.

ğ) Ekspresyonizm (Dışavurumculuk)

Geçmişten günümüze sanat tarihine baktığımızda, genel olarak sanatçıların biçimleme üzerine çalıştıklarını ve bunu geliştirme çabası içinde oldukları söyleyebiliriz. Birçok sanatçı, bireysel üslubunu yaratmak amacıyla değişik yollar denemiş, biçimi deforme etme yollarına başvurmuştur. Özellikle 20. yüzyılın psikolojik ortamı nedeniyle, sanatçılar yeni biçimlendirmelere yönelmişlerdir. 20. yüzyıl siyasal gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Bu dönem sanatının ifadeci olmasının altında o dönemin toplumsal, siyasal sorunlarının içinde boğulan sanatçıların kendilerini çılgılık atarcasına ifade etmek istemesi yatmaktadır. Natüralizme ve burjuva sanatına karşı bir başkaldırı, aynı zamanda tüm geçmişin sanatına karşı yeni bir oluşumdur.

Ekspresyonizm, izlenimcilik ve sonrasındaki akımlar, hızla natüralist anlatım tarzından ve sıradanlıktan uzaklaşabilmek için, biçim dili olarak so-

Görsel 1.21: Madam Joseph, 1888-1889, Vincent van Gogh, Metropolitan Müzesi, New York

Görsel 1.22: Otoportre, 1913, Oskar Kokosca, Modern Sanatlar Müzesi, New York

radanlıktan uzaklaşabilmek için, biçim dili olarak soyutlama, stilizasyon ve deformasyon ağırlıklı anlatım biçimlerine yönelmişlerdir. Sanat, nesneler dünyasından uzaklaşarak sanatçının iç dünyasına yönelmiştir. Nesnelerin nasıl görüldüğü değil, artık sanatçının iç dünyası ve ifade biçimi önemlidir. Sanatçı, öznel karakterini ön plana çıkarır. Bu, özne-nesne ilişkisinde de önemli bir etkidir. Öznenin nesneyle olan bu ilişkisi, onun soyutlama ve biçim bozma isteğini artırmıştır. Geleneğe bir başkaldırı, düzene bireysel karşı çıkışın ifadesi olarak deformasyona dair örneklerle rastlanır. Nesnel dünyanın kopya edilmesiyle soyut değerlerin, duyguların ifadesi mümkün değildir. Bu yüzden tek anlamlılıktan çıkmak ve anlamın genişlemesini sağlamak için biçimin bozulması gerekmektedir. Deformasyon ve soyutlama içeren sanat akımları, çok anlamlılığa yönelme eğilimindedir. Çıkış noktası doğadır ama sonuç artık doğanın birebir tasviri olmaktan çok uzaktır. Resimlerde artık dış dünyanın gerçekleri, görünüşleri konu edilmeyip sanatçının kendi iç gerçeği daha önem kazanmaktadır (Görsel 1.22).

Ekspresif resim, doğaya öykünmeyi bırakıp tüm zorlamaların ve öğretilerin ötesinde, sanatçının doğasındaki içsel tepkiyi yalın bir ifade ile dışa vurmadır. Sanatçının iç dünyasına, bilinçaltına yönelmesi, tasvir edilen figürlerin gerçekçi, doğadaki kopyası olması zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır (Görsel 1.23). Böylece o zamana dek kabul görmüş güzellik normları artık değişmeye başlamıştır. Çizgi ve renkler, anlatım araçları olarak büyük önem kazanmış; doğadaki renklerden farklılaşmıştır. Çizgilerin kullanımı ve renk seçimleri, iç dünyayı yansıtmaya ve seyircide coşkusal etkiler uyandırmaya yönelik yapılmıştır. Artık ideal ve hoş olanın yerini deforme biçimlerle yeni bir gerçeklik almıştır.

Görsel 1.23: Oturan Kadın, 1917, Egon Schiele, Metropolitan Müzesi, New York

h) Kübizm

Cezanne (Sezan), perspektif kurallarını ortadan kaldırarak doğaya sağlam ve biçimsel bir varlık kazandırmıştır. Yapmaya çalıştığı, varlığın birçok açıdan ele alınan gerçekliğinin tek bir yüzeyde ifade edilmesiydi (Görsel 1.24). Farklı açılardan elde edilen görüntüleri üst üste çakıştırmayı denemiş ve resmi kavramsallığa doğru itmiştir. Bu yorum, onun etkisinde kalan Pablo Picasso ve Georges Brague (Corc Brak) ile daha uç noktalara taşınmıştır (Görsel 1.25). Her iki sanatçının da, işe en basit nesnelerden başlamaları gerekmişti. Manzara resimlerinde, silindir biçiminde ağaç gövdeleri ve dörtgen evler; ölü doğalardaysa tabaklar, simetrik kaplar, yuvarlak meyveler ve birkaç çıplak figür kullanmışlardır. Bu nesneleri ellerinden geldikince plastik kılmaya ve uzamdaki konumlarını tanımlamaya çalışmışlardır.

Kübizmde nesneler, farklı açılardan perspektif görünümünü çakıştıracak biçimde ifade edilir. Yeni form; biçimi bozulmuş, çarpıtılmış bir formdur. Varlıkla kurulan ilginin temeli artık akıl ve zihin üzerine kuruludur. Önemli olan, empresyonizmdeki gibi duysal algının subjektif yapısı değildir. Kısacası varlık, görüldüğü gibi değil düşünüldüğü gibi ifade edilmektedir. Kübizm için duyuların yanıltıcı olduğunu düşünen, nesnelerin değişmeyen yanlarını arayan yeni bir dünya görüşüdür, denebilir.

Görsel 1.24: Provence'deki Evler, 1883, Paul Cezanne, Ulusal Galerî, Washington

Görsel 1.25: Şömine Rafı Üzerinde Gitar ve Klarnet, 1915, Picasso, Metropolitan Müzesi, New York

Kübizmde deformasyon, başka bir dünya algı için yeni biçimler yaratmaktadır. Kübistler; izlenimciler gibi doğaya yaklaşma çabasıyla başlarlar ancak iki akımın da doğadan anladığı farklıdır. İzlenimciler uçarı izlenimleri ararken; kübistler nesnelerin özünü, değişmeden kalan yanını bulmak isterler. Kübizm doğa taklitçiliğine son verir ancak doğadan tam anlamıyla kopmuş da değildir. Yeni bir biçim diline ulaşma ancak biçimsel bozulmalarla, dönüşümlerle ve kişiye ait yorumlamalarla mümkündür. Bozulma olmaksızın yeni bir oluşumdan, değişimden ve gelişimden söz etmek mümkün değildir.

Biçim bozma, 20. yüzyılda da yeni bir dünya ortaya koymuştur. Bu sürece yeni olanaklar, yeni biçim anlayışları sunmuştur. Kübist ressamalar da yeni bir biçim anlayışıyla, yanıltıcı buldukları duyulardan arındırdıkları eserlerini, ancak akıl yoluyla kavranabileceğini ortaya koyma çabasındaydılar. Bu da ancak biçim bozma ile mümkündü. Nesnelerin özünü kavramak, iç yüzünü ve iç yapısını kavramak için, elbette kübizm; nesneleri, varlığı görüldüğü gibi değil de düşündüğü gibi kavrayacaktır. Bu özgün düşünce biçimi; nesneleri, varlığı ve objektif düzeni bozma, biçimleri parçalama tarzında somutlaşacaktır. Bunun doğal bir sonucu olarak da varlık düzeni artık alışılmış biçimsel düzenini yitirecek, biçimi bozulmuş “deforme olmuş” yeni bir düzen olacaktır. Kübizm dendiğinde akla ilk gelen isimlerden biri kuşkusuz Pablo Picasso’dur (Görsel 1.26).

Görsel 1.26: Masada Uyuyan Kadın, 1936, Pablo Picasso, Metropolitan Müzesi, New York

1) Fütürizm (Gelecekçilik)

Fütürizm, 20. yüzyılın başlarında İtalya’da ortaya çıkmış, siyasi yönleri ağır basan bir sanat akımıdır. Bu akım ilk olarak 1909 yılında İtalyan şair Filippo Tommaso Marinetti (Filipo Tomaso Marinetti) tarafından bir manifesto ile dünyaya tanıtılmıştır. Bu akımın getirmeye çalıştığı güzellik anlayışı, hızın ve dinamizmin güzelliğidir. İfade açısından hızı, dinamizmi, parçalanmayı seçmelerinin altında modern yaşamın mekanik hareketliliği vardır (Görsel 1.27).

Görsel 1.27: Tasmalı Bir Köpeğin Dinamizmi, 1912, Giacomo Balla, Albright-Knox Sanat Galerisi, New York

Çağdaş Türk Resim Sanatında Şükriye Dikmen'in Yeri ve Önemi

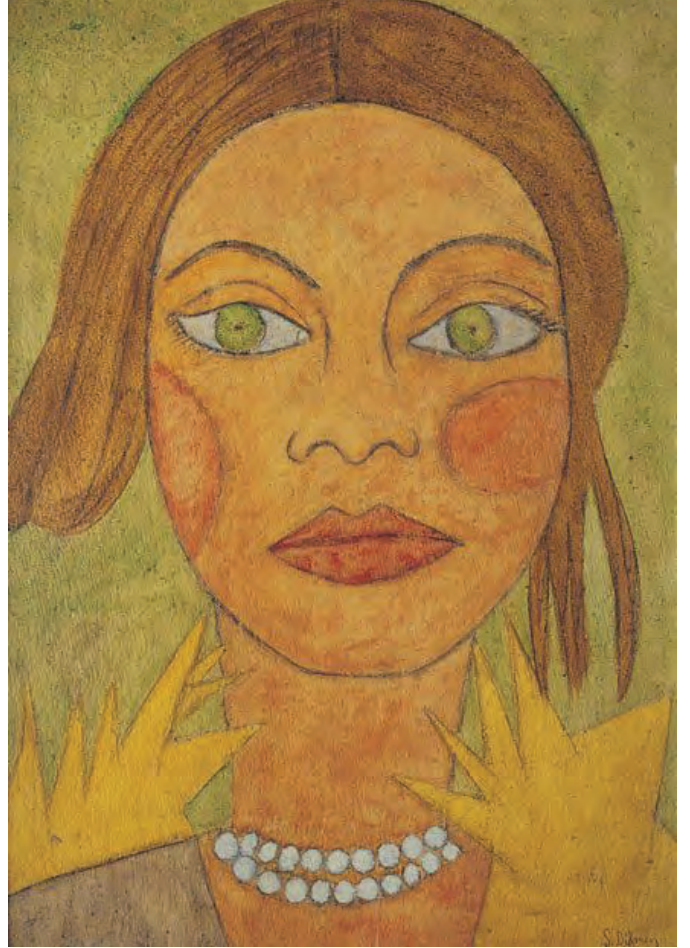
Pelin AVŞAR KARABAŞ

Cumhuriyet Dönemi'yle birlikte başlayan modernleşme hareketleri, Çağdaş Türk Resim Sanatı'nın oluşum sürecini tetiklemiştir. Bu süreç çerçevesinde sanatçılar bir topluluğun içerisine dâhil olarak ya da bağımsız kalarak sanatsal uğraşlarını gerçekleştirmişlerdir. Bu dönem sanatçı kuşağı eserlerinde genellikle Türk kültürüne ve modern kavramlara değinirken, teknik anlamda ise Batı sanatından bir çıkış noktası yakalamaya çalışmışlardır.

Devletin ülkeyi evrensel anlamda daha çağdaş ve uygar bir seviyeye taşımak adına tasarlayıp gerçekleştirdiği toplumu sanata özendirme politikaları, genç ressamların ve de özellikle kadın sanatçıların sanata ve sanatsal etkinliklere olan katılımlarını arttırmıştır. Böylelikle Türk resminde fikirsel ve üslupsal bakımdan çeşitlenmeler ve değişimler ortaya çıkmıştır.

Bu dönem kuşağı modern tutumlar çerçevesinde oluşturdukları eserlerle; sanatta klasik ve akademi temelli estetik anlayışını yıkarak, bazı sanatçılarda çıplaklık ve kadın kavramlarının resimlere dâhil edilmesine öncülük etmişlerdir. Resimde kadın imgesini çağdaş bir anlayış ve üslup ile yorumlayan sanatçılardan birisi olan Şükriye Dikmen, Çağdaş Türk Resim Sanatı'nın önemli bir temsilcisi haline gelmiştir. Onun kendine has yorumuyla şekillenen kadın figürleri ve portrelerinde (Görsel 1.28) gözlemlenen yalınlık kavramı, Dikmen'in sanatının en belirgin özelliklerindendir. Karışık tekniklerle oluşturduğu özgün üslubu, başarılı bir biçimde kullandığı renk ve malzeme seçimleri ile de desteklemektedir.

Dikmen, kadın figürleri ve portrelerinin yanı sıra; Türkiye'den ya da yurt dışından resmettiği manzaraları ve yöresel Türk kültürü motiflerini anımsatan çarpıcı natürmortlarıyla da dikkat çekmektedir (Görsel 1.29). Değindiği temalarda soyutlamalara ağırlık veren ve sade bir anlatım sergileyen sanatçı, son dönemlerinde ise soyut resmin kapılarını aralamıştır.

Görsel 1.28: Kadın Portresi, Şükriye Dikmen, Özel Koleksiyon

Dikmen'in belirli bir sanat topluluğuna bağlı kalmadan eserler üretmesi nedeniyle; onunla, tamamı ortak bir fikir ve üslup anlayışına sahip diğer sanatçıları kestirmek güç olmakla birlikte; yaşadığı dönemdeki bağımsız sanatçılar ile belirli bir fikir çerçevesinde birleşmiş sanatçıların bir çoğunda, modern sanatı ve ülke geleceğini göz önünde bulundurarak eserler üretme bilincinin yaygın olduğu düşünülebilir.

Çağdaş Türk Resim Sanatında önemli bir yeri olan Şükriye Dikmen; eğitimi, deneyimleri ve sanatsal üslubuyla ayrı bir değer gösterilen, Türkiye ve dünyada açtığı sergilerle izleyicilerin ve eleştirmenlerin dikkatini çekerek yazılara konu olmuş, eserleri ile birçok müze ve koleksiyonlarda yer alan özgün bir sanatçıdır.”

Kaynak: DOI: 10.7816/idil-05-19-15 idil, 2016, Cilt 5, Sayı 19

Görsel 1.29: Natürmort, Şükriye Dikmen, Özel Koleksiyon

Etkinlik

- Neşet Günal'ın İç Anadolu Bölgesi'nin kırsal kesim insanını anlattığı resimlerinden biri olan 'Çocuklar' adlı eserini (Görsel 1.30) ve Pablo Picasso'nun figür ve nesnelerin görünümünü farklı açılardan çakıştırarak oluşturduğu eserlerinden birine örnek olan 'Çiçekli Çocuk' isimli eserini (Görsel 1.31) inceleyiniz.
- Farklı dönem ve coğrafyalarda yaşayan bu sanatçıların figür ve nesneleri algılama ve yorumlama biçimlerini, biçim bozma (deformasyon) anlayışlarını karşılaştırınız. Benzerlik ve farklılıklarının nedenlerini söyleyiniz. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.30: Çocuklar, Neşet Günal, Devlet Resim Heykel Müzesi, Ankara

Görsel 1.31: Çiçekli Çocuk, 1945, Pablo Picasso, Özel Koleksiyon

1.1.3. Biçim Bozmanın Kişisel Anlatıma Katkısı

Hazırlık Çalışması

Türk figür resminin önemli temsilcilerinden biri olan Neşet Günal ve eserleri hakkında araştırma yaparak dosya oluşturunuz.

Dikkat Çekme

Bilgi, algı, zaman, yaşanan coğrafya gibi etkenlerin bir ressamın figür ve nesneleri yorumlamadaki (biçim bozma becerisine) katkısını biliyor musunuz?

Hazırlık Etkinliği

- Sanat tarihinin farklı dönem sanatçlarına ait verilen görselleri inceleyerek hangi dönemlere ait olabileceğini söyleyiniz (Görsel 1.32, 1.33, 1.34 ve 1.35).
- Sanatçıların eserlerinde biçim bozmayı nasıl kullandıklarını, benzerlik ve farklılıklarını düşünerek, bu durumun kişisel anlatıma olan etki ve katkısı ile ilgili fikirlerinizi belirtiniz.
- Dönem özelliklerinin sanatçıların figür ve nesneleri yorumlama biçimlerine (deformasyonu nasıl kullandıkları), kişisel üsluplarına etkisi ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Bilgi, algı, zaman, yaşanan coğrafya gibi kavramların resimde kişisel üslup, biçim bozma ile nasıl bir bağı olabilir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Görsel 1.32: Crispin ve Scapin, 1858-60, Honore Daumier, Orsay Müzesi, Paris

Görsel 1.33: San Andrés ve San Francisco, 1595, El Greco, Prado Müzesi, Madrid

Görsel 1.34: Mavi At, 1911, Franz March, Lenbachhaus Belediye Binası, Münih

Görsel 1.35: Mendil ile Ağlayan Kadın, 1937, Picasso, Reina Sofia Müzesi, İspanya

Biçim Bozma (Deformasyon) ve Kişisel Anlatım

Deformasyon, sanatçının ifade sürecinin kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkar. Aynı zamanda kişisel bir anlatım ve üslup oluşturmak için deformasyon zorunludur.

Sanatçı, dış dünyayı duyularıyla algılar ve yeniden yorumlar. Sanatçı, eserlerini düşünceleri ve iç dünyasının yansımalarıyla harmanlayarak yeniden üretir, onda kendi imgelerini yaratır. Bu esnada doğadaki nesneler; nesnel gerçeklikten uzaklaşır, deforme olur. Sanatçı kendi ifadesini, kendi stilini yaratır. Oluşan sanat yapıtı, gerçek dünyanın özgün olarak algılama ve ifade etme çabasıdır. Bu ifade çabası da stil oluşturma ile sonuçlanır. Resimdeki deformasyon olayına bir de şu açıdan bakmak gerekir. Resim yapmak, doğa görüntüsünü en gerçekçi biçimiyle yansıtmak amacını gütsede dahi bu oluşum gerçekliğin farklı bir şekilde biçimlenişi olacaktır. Çünkü resim yapmak; üç boyutlu gerçek dünyayı, boya vb. malzemelerle biçim elemanlarıyla (çizgi, leke vb.) iki boyutlu bir yüzeye yansıtmaktır. Ayrıca resmedilen nesneler birebir boyutlarında olmayacak, belirli bir oranda, yüzeye göre küçültülerek aktarılacaktır.

Deformasyonun oluşumunda bazı psikolojik nedenler de göz ardı edilemez. Algı, aynı zamanda psikolojik bir süreçtir. İnsanın çevresini saran nesneleri algılayışında beyinde imgeler hâlinde depolayışında, onlarla arasındaki etkileşimin de etkisi vardır. Yani sevdiği ve değer verdiği bir şeyin görüntüsü gerçeğinden daha farklı bir biçimde gözünde canlanabilir. Bu psikolojik bir etkidir. Kişisel beğeniler, beklentiler kısacası nesneyle özne arasındaki ilişkiye göre zihinde şekillenen görüntü, gerçeğinden farklı olabilir. Örneğin; sanatçı, hoşlanmadığı bir kimseyi, ne kadar güzel olsa da daha çirkinleştirerek resmedecek, bunun için de kendi stilinde biçimsel abartılara ve deformasyona başvuracaktır. Nesneyle karşılıklı ilişkiye giren sanatçı, nesneyi kişisel yorumuyla tekrar biçimlendirerek ortaya çıkarır. Bunların dışında sanatçı, toplumun bir parçası olarak var olan düzenin de etkisi altındadır. Yaşadığı toplumda, değişim ve gelişmelerden etkilenecek o da yenilenir ve değişir. Bunlarla bağlantılı olarak sanatsal gelişmeler ve değişimler de oldukça hızlıdır. Sürekli yeni anlatım biçimi arayışı içerisinde olduklarıdır.

Her çağın gerçekliği, toplumsal yapıya ve insanlara yansıdığı gibi sanata da yansımaktadır. Biçim bozma, çağlar boyunca sanatçıların üretim sürecinde bilinçli-bilinçsiz kullandıkları bir anlatım biçimi olmuştur. Biçim bozma içeren sanat yapıtlarına bakıldığında, bunların; sanatçının doğaya karşı öznel bir tavır alması ve kendi gerçekliğini bu tavra göre tekrar biçimlendirmesiyle oluşturduğunu görmek mümkündür. Doğanın birebir taklidinden öte, kendi düşünsel varlığını dışa vurma yani kendini ifade etme isteği gösteren sanatçı, bu doğrultuda doğa nesnelerini bir araç olarak kullanır. Amaç değişir. Sanatçının amacına ulaşabilmesi; biçimsel müdahaleleri, eklemeleri, çıkarmaları yani biçimi deforme etmeyi zorunlu kılar. İnsanın kendisini her ifade edişi bir biçimlendirmedir. Günlük yaşamda insan kendini konuşarak ya da yazarak ifade eder. Bazen, daha iyi ve vurgulu bir ifade için birtakım abartılara başvurur. Bu da dildeki etkili bir dışa vurum için başvurulmuş biçim bozulmasıdır. Söz konusu olan; ifadenin güçlendirilmesidir. Güçlü ifadenin olduğu her yerde biçimin bozulmasına da rastlamak mümkündür.

Etkinlik

- Verilen görsellerde (Görsel 1.36 ve Görsel 1.37) farklı coğrafyalarda ve sanat tarihinin farklı dönemlerinde yaşamış iki sanatçının aynı temayı (konu) işledikleri sanat eserleri görülmektedir. Dikkatle inceleyiniz.
- Sanat eserlerinde işlenen konular nelerdir?
- Sanatçıların figür ve nesneleri tema (konu) doğrultusunda nasıl yorumladıklarını söyleyiniz.
- Figür ve nesnelerde deformasyonların nelerde ve ne şekilde (çizgi, renk vb.) uygulandığını açıklayınız.
- Yapılan deformasyonların; çizgi, renk tercihi, kompozisyon kurgusu gibi elemanlarla ilişkisini belirtiniz.
- Farklı zaman ve mekânlarda yaşamış, aynı temayı işlemiş olan bu sanatçıları deformasyon ve kişisel anlatım açısından karşılaştırarak benzerlik ve farklılıklarını açıklayınız. Kişisel anlatımın önemi ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.36: Toprak Adam, 1974, Neşet Günal, İstanbul Modern

Görsel 1.37: Çapa ile Adam, 1860-1862, Jean Francois Millet, J. Paul Getty Müzesi, Amerika

1.1.4. Somut Varlıkları Biçim ve Renk Açısından Deforme Etme

Hazırlık Çalışması

Evinizde bulunan kullanılmış eşyalardan (eski lamba, kullanılmış botlar vb.) bazılarını seçerek çizimler yapınız, seçtiğiniz bu eşyalar ile ilgili gözlemlerinizi yazınız. Çizim ve yazılarınızdan oluşan bir dosya hazırlayınız.

Dikkat Çekme

Deformasyonun sanatçının ifade sürecinin kaçınılmaz bir sonucu olduğunu biliyor muydunuz?

Hazırlık Etkinliği

- Verilen natürmort eser örneklerini inceleyiniz (Görsel 1.38, 1.39, 1.40 ve 1.41).
- Sanat eserlerinde gördüğünüz nesnelerin neler olduğunu söylemeye çalışınız.
- Bu nesnelerin sanat eserlerini oluşturan sanatçılar tarafından yeniden, nasıl biçimlendirildiği ile ilgili gözlemlerinizi ifade ediniz.
- Natürmortlarda gördüğünüz nesnelerin doğal görünümlerinden uzaklaştırılmasında kompozisyon kurgusu, renk kullanımı, çizgi gibi elemanların rolleri ile ilgili gözlemlerinizi belirtiniz.
- Nesnelerin doğal görünümlerinden bu derece uzaklaştırılmasının, yani biçimlerinin bozulmasının (deformasyon) ifadeye olan katkıları ile ilgili neler söyleyebilirsiniz? Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.38: Büyük Natürmort, 1918, Pablo Picasso, Orangerie Müzesi, Paris

Görsel 1.39: Meyveler, Peçete ve Süt, 1880-1881, Paul Cezanne, Orangerie Müzesi, Paris

Görsel 1.40: Soğanlı Natürmort, 1889, Van Gogh, Rijk Müzesi, Hollanda

Görsel 1.41: Natürmort, 19130, Andre Derain, Özel Koleksiyon

Hazırlık Etkinliği

- Verilen görselleri inceleyiniz (Görsel 1.42 ve 1.43).
- Sanatçı eserlerinde kullandığı ayakkabı ve botların doğal görüntülerini kendine göre yorumlar-ken çizginin, rengin ve içeriğın olanaklarından nasıl yararlanmışır? Bu durumun sanat eser-lerinin bütününe ve ifadeye katkısı nasıl yansımıştır? Gözlemlerinizi söyleyiniz. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.42: Ayakkabılar, 1888, Vincent Van Gogh, Metropolitan Müzesi, New York

Görsel 1.43: Bir Çift Bot, 1886, Vincent Van Gogh, Van Gogh Müzesi, Amsterdam

Uygulama Etkinliği

- Hazırlık çalışmasında istenen objeleri (lamba, ayakkabı vb.) kullanarak atölyenizde bir natür-mort düzenleyiniz.
- Hazırlık çalışmasında yaptığınız nesne etütleri ve bu nesneler ile ilgili yazılarınızdan hareketle hazırladığınız natürmort kompozisyonunu çalışınız.
- Çalışmalarınızda çizginin, rengin ve nesne içeriklerinin olanaklarını kullanarak biçim bozma (deformasyon) denemeleri yapınız.
- Çalışmalarınızda yağlı boya tekniği kullanınız.
- Tamamlanan çalışmalar atölyenizde sergileyiniz. Aynı nesneleri arkadaşlarınızın nasıl yorumladığını gözlemleyerek karşılaştırınız. Benzerlik ve farklılıklarının neler olduğunu söyleyerek bunun sebeplerini paylaşınız.
- Farklı kişilerin aynı nesneleri renk, çizgi, içerik gibi elemanların olanakları ile nasıl yorumladıklarını, bu yorum farklılıklarının nedenlerini açıklayınız. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kullanılacak Malzemeler

50x70 cm ölçülerinde tuval, resim kalemi, silgi, yağlı boyalar, fırçalar, bez veya sünger, terebentin, sentetik tiner, resim yağı, lamba, ayakkabı ve kompozisyonunda kullanacağınız malzemeler.

Uygulama Etkinliği

- Pablo Picasso'nun 1957 yılında Diego Velazquez'den [Diyego Velazkez, (Görsel 1.44)] yapmış olduğu "Las Meninas" espri kopyasını (Görsel 1.45) ve Van Gogh'un Millet'ten (Görsel 1.46) yapmış olduğu espri kopyasını (Görsel 1.47) inceleyiniz.
- Pablo Picasso, Velazquez'in eserini yorumlarken ne tür değişiklikler yapmıştır? Bunu yaparken rengin, çizginin olanaklarından nasıl yararlanmışır? Bu durumun sanatçının üslubuna katkıları neler olmuştur?
- Van Gogh, Millet'in eserini yorumlarken ne tür değişiklikler yapmıştır? Bunu yaparken rengin, çizginin olanaklarından nasıl yararlanmışır? Bu durumun sanatçının üslubuna katkıları neler olmuştur?
- Pablo Picasso ve Van Gogh böyle bir çalışmayı yaparken sizce neyi hedeflemişlerdir?
- Sanatçıların üretmiş olduğu eserlere bu tür çalışmaların ne gibi katkıları olmuştur?
- Siz de sanat tarihinde usta olarak kabul edilen bir sanatçının bir eserini seçerek espri kopyasını yapınız. Çalışmanızda yağlı boya tekniği kullanınız.

Kullanılacak Malzemeler

50x70 cm ölçülerinde tuval, resim kalemı, silgi, yağlı boyalar, fırçalar, bez veya sünger, terebentin, sentetik tiner ve resim yağı.

Görsel 1.44: Las Meninas, 1656, Diego Velazquez, Prado Müzesi, İspanya

Görsel 1.45: Las Meninas, 1957, Pablo Picasso, Picasso Müzesi, Barselona

Görsel 1.46: İki Dönüm Toprak Üzerinde Adam, 1866, Jean-François Millet, Güzel Sanatlar Müzesi, Boston

Görsel 1.47: İki Köylü, 1889, Van Gogh, Stedelijk Müzesi, Amsterdam

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Uygulama etkinliğini değerlendirmek için aşağıda listelenen ölçütlerin öğrenci tarafından gerçekleştirilme düzeylerini ifadenin karşısında bulunan yere ✓ koyarak işaretleyiniz.

Öğrencinin Adı Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

ÖLÇÜTLER		DERECELER				
		Çok İyi	İyi	Orta	Geliştirilebilir	Zayıf
		5	4	3	2	1
1	Biçim bozma (deformasyon) çalışması için gerekli ön araştırmayı yaptı.					
2	Biçim bozma (deformasyon) çalışması için gerekli malzemeleri temin etti.					
3	Seçtiği usta sanatçının tekniği ile ilgili araştırmayı tamamladı.					
4	Seçtiği usta sanatçının eserini yorumlayarak desen yardımı ile tuvale aktardı.					
5	Biçim bozma (deformasyon) çalışmasını planladığı gibi tamamladı.					
6	Bu çalışmadan edindiği kazanımlarını arkadaşlarıyla paylaştı.					
ÖLÇEK PUANI						

Ölçek puanını 100'lük sisteme dönüştürme işlemi: Tablodan alınabilecek en yüksek puan, her bir kriter için 5 puandır. 100'lük sisteme çevirmek için formül:
(Ölçek puanı x 100) / Alınabilecek en yüksek toplam puan (30)= Puan

Değerlendirme: Ölçekten 100 üzerinden 70 aldıysanız bu öğrenme için başarınız yeterli düzeyde demektir. **69 veya altında puan almışsanız** ilgili önceki öğrenmeleri tekrar etmelisiniz.

1.2. Sadeleştirme (Stilizasyon)

Hazırlık Çalışması

Yaşadığınız çevrede, gündelik yaşamda kullanılan halı ve kilimlerin üzerinde bulunan motiflerden fotoğraflar çekerek görsel dosya oluşturunuz.

Dikkat Çekme

Türk halı ve kilim motiflerinin stilize edilmiş semboller olduğunu biliyor muydunuz?

1.2.1. Resimde Sadeleştirme

Hazırlık Etkinliği

İlk görüşte anlamlandıramadığımız birtakım şekiller içeren stilize edilmiş sembollerin dikkatle incelendiğinde farklı ve derin birçok anlam barındırdığı görülmektedir. Barındırdıkları bu anlam sembollerde çok kısa ve öz biçiminde yerini bulur.

- Yukarıda ifadeye göre hazırladığınız görsel dosyasındaki motifleri dikkatle inceleyiniz ve ne anlama gelebileceklerini söyleyiniz.
- Görsel dosyanızdaki motiflerden birkaçını bir arada kullanarak 25x35 cm ölçülerindeki resim kâğıdına resimsel kompozisyonlar düzenleyiniz.
- Düzenlediğiniz kompozisyonları kendi tercih ettiğiniz bir teknikle örnek görsellerde olduğu gibi (Görsel 1.48 ve 1.49) renklendiriniz.

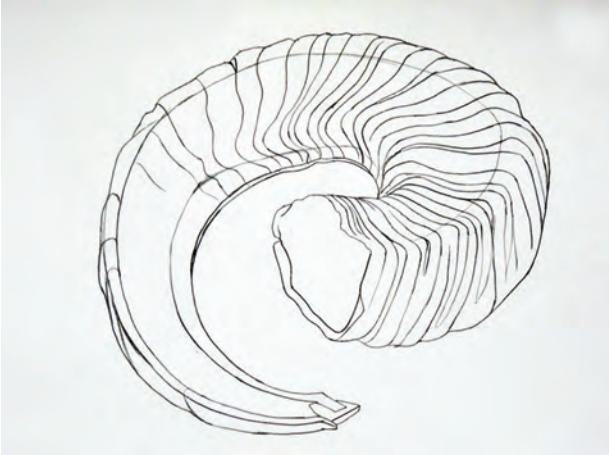

Görsel 1.48: Halı Üzerinde Etnik Süsleme, Aztek Stili

Görsel 1.49: Soyut Süsleme

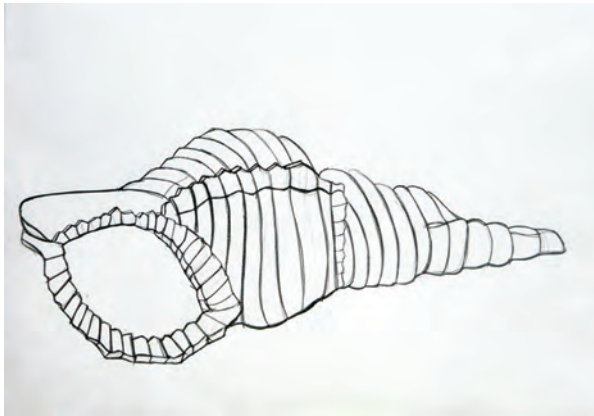
- Çevrenizde kolayca bulabileceğiniz organik maddelerin hızlı krokilerini çiziniz (Görsel 1.50 ve 1.52).
- Çizimlerinizi ayrıntılardan kurtarıp sadeleştiriniz (Görsel 1.51 ve 1.53).
- Çizmiş olduğunuz krokilerin üzerinde geometrik alanlar-parçalar ouşturunuz. Bu alanlarda çizgi, benek vb. den oluşan lekelerle araştırmalar yapınız (Objenin stilize edilmiş yeni biçimi gerçeğinin birebir aynısı değil, değişime uğramış yeni şekli olduğunu göreceksiniz).
- Ortaya çıkan sonucu görsel dosyanızdaki motiflerle karşılaştırınız.

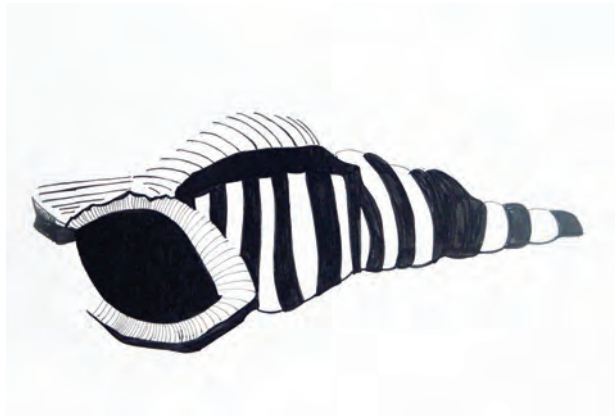
Görsel 1.50: Nesnenin taslak çizimi, Yunus Emre Yurteri

Görsel 1.51: Nesnenin stilize edilmiş hâli, Yunus Emre Yurteri

Görsel 1.52: Nesnenin taslak çizimi, Zehra Gönan

Görsel 1.53: Nesnenin stilize edilmiş hâli, Zehra Gönan

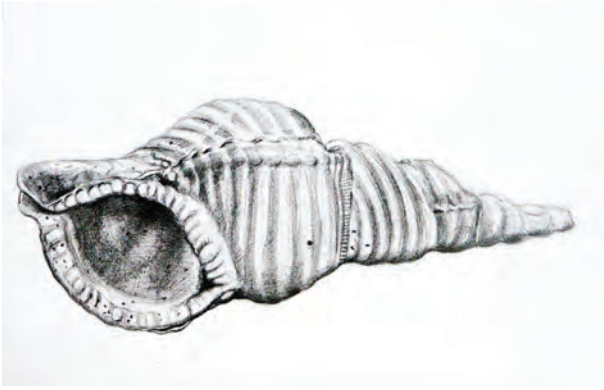
Literatürde stilizasyon; herhangi bir nesnenin yapısı bozulmadan, bir başka deyişle karakteri değiştirilmeden sadeleştirilerek betimlenmesidir. Stilizasyonda amaç biçim bozmadan farklı olarak nesnenin en yalın hâlinin geometrize edimesidir. Her türlü ayrıntıdan arındırılan nesne; en sade, basit hâliyle ifade edilir. Bu yalın ifade biçimi soyut, sembolik, grafiksel, motif olarak tanımlanabilir. Sonuç olarak stilizasyon, bir nevi soyutlaştırma yöntemidir denilebilir.

Görsel 1.54: Nesnenin karakalem etüdü, Yunus Emre Yurteri

Görsel 1.55: Nesnenin sembolize edilmiş hâli, Yunus Emre Yurteri

Görsel 1.56: Nesnenin karakalem etüdü, Zehra Gönan

Görsel1.57: Nesnenin sembolize edilmiş hâli, Zehra Gönan

Çokgenler, çemberler, elipsler gibi geometrik şekiller; derin anlamlara sahip formlar, semboller hâline gelebilir. Semboller dolaylı anlatımları ile özetleme özelliğine sahiptirler. Ayrıca bu nitelikleri ile az sözle çok şey anlatma yeteneğine de sahiptirler. Özellikle bu yetenek; içerik ve biçimsel dil açısından da zengindir. Daire, kare, üçgen gibi temel formlar; var olan soyut özelliklerinin yanı sıra sembolik anlatımlar içinde en çok başvurulan biçimler olmuştur.

İnsanoğlu yüzyıllardır, çeşitli nedenlerle stilizasyon yoluyla soyut semboller üretmiştir. Bu sembolleri motif vb. olarak günlük yaşamlarına dâhil etmişler, bu sayede tasarım yapma gücünün de farkına varmışlardır. Görsel 1.54 ve 1.56'da etüd edilerek, objektif bir şekilde tanımlanan organik maddelerin; Görsel 1.55 ve 1.57'de stilizasyon yoluyla sembolleştirildiği görülebilir.

Genç Picasso

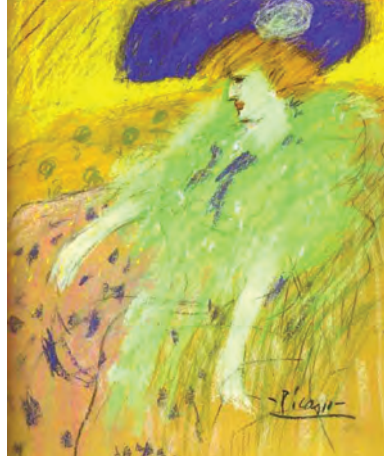
“ ...

Resimdeki yeni yönelimlere o denli büyük ilgi duyuyordu ki dönemin sanat merkezi sayılan Paris'e gitmeye can atıyordu. Amacı, İspanyol modernizmine esin kaynağı olan etkileri ilk elden görmek, dokunmak, duymamaktı. Toulouse-Lautrec'e özel ilgi duyuyordu. Paris galerilerinde Paul Cezanne, Edgar Degas ve Pierre Bonnard gibi ressamın yapıtlarını gördü. Sanatın başkenti Paris, Picasso'nun alışkanlıklardan, geleneklerden kopmak için fırsat kollayan fırtınalı doğasına seslenen, kendini özgür duyumsayabildiği bir yerdi. Sanatsal deneyleri için gerekli açık görüşlülüğü ancak burada bulabildi.

Picasso'nun eserlerine büyük ilgi gösteren genç galeri yöneticisi Pedro Manach, ressama hemen bir anlaşma önerdi. Düzenli aralıklarla galeriye vereceği resimler karşılığında ayda 150 frank alacaktı. Böylece, parasal sorunlarını şimdilik çözmüş bulunuyordu. Öylesine coşkuyla doluydu ki ilk galericisinin birkaç portresini yaptı (Görsel 1.58).

Anavatanı İspanya'ya döndüğünde, orada yalnızca pek kısa bir süre kaldı. Ailesine yabancılaşmıştı. Onların orta sınıfa özgü önyargıları, ne oğullarının bohem yaşamlarını onaylamalarına ne de sanatında neden böylesine dizginlenemez olduğunu kavramalarına izin veriyordu. Pablo'nun yerel yetkililerin övgüsünü alacak önemli bir akademik ressam olması yolundaki düşleri yıkılmıştı. Aileyi kaygılandıran, Pablo'nun adlarını duyuracak bir şeyler yapmaktan vazgeçmesiydi, oysa yanılıyorlardı. Ailesiyle yaşadığı tartışmalardan sonra Picasso, heyecanla sarıldığı sanat dergisi tasarısını da yarıda bırakmak zorunda kaldı. Dergi, birkaç sayı çıktıktan sonra kapandı. Picasso, anavatanında önüne dikilen 'taşralı zihniyeti' karşısında duyduğu düş kırıklığı içinde,

1901 yılının Mayıs ayında Paris'e döndü. Picasso olgunluk aşamasına, akademik bir eğitimden geçerek erişmişti ama daha 16 yaşına geldiğinde öğrenilecek ne varsa hepsini öğrenmişti. Enerjisini çağdaş İspanyol sanatına yönelttiğinde, bir mektubunda yazdığı gibi, modernistlerden daha modernist olabilmek için kolları sıvamıştı. Bu hedefine ulaştı. Yalnızca Paris, eğitim sürecinde onu heyecanlandıracak bir şeyler sunabilecek bir yerdi. ...Degas'ın duyarlı renklerini, Toulouse-Lautrec'in içinde yaşamayı seçtiği stilize dünyayı ve kendi özgürlük duygusunu birleştiren pastel çizimler yaptı (Görsel 1.59). Picasso henüz kendi özgün biçimini yaratmamıştı. Öte yandan, diğer ressamlarla dirsek dirseğe sürdürdüğü alışveriş de yavaş yavaş sona eriyordu. Özgün bir sanatçı olarak kimliğini ilk kez vurgulayan Mavi ve Pembe Dönemlerinin eşindeydi (Görsel 1.60). Eğitim süreci sona ermişti artık: Picasso, Picasso olmuştu.”

Görsel 1.59: Mavi Şapkalı Kadın, Picasso, Rosengart Galerisi, İsviçre

Görsel 1.60: Ziyaret, 1902, Picasso, Ermitaj Müzesi, Rusya

Kaynak: Ingo F. Walther – Pablo Picasso – Taschen (Yayımlayan: ABC Kitabevi Yayın ve Dağıtım A.Ş. 1997)

Uygulama Etkinliği

Görsel 1.61, 1.62 ve 1.63'te günümüz sanatçılarından Engin Korkmaz' a ait üç farklı resim görölmektedir. Sanatçı Engin Korkmaz'ın çalışmalarını dikkatle inceleyiniz.

- Ressamın yerel değerleri, kendi üslubunda sembolize ederek harmanladığı ve tuval üzerinde estetik bir bütün oluşturduğu görölmektedir. Buradan yola çıkarak siz de kendi oluşturduğunuz semboller tuval üzerinde estetik kurgular hâline getirip renklendiriniz.
- Çalışmalarınızda akrilik boya tekniğini kullanınız.

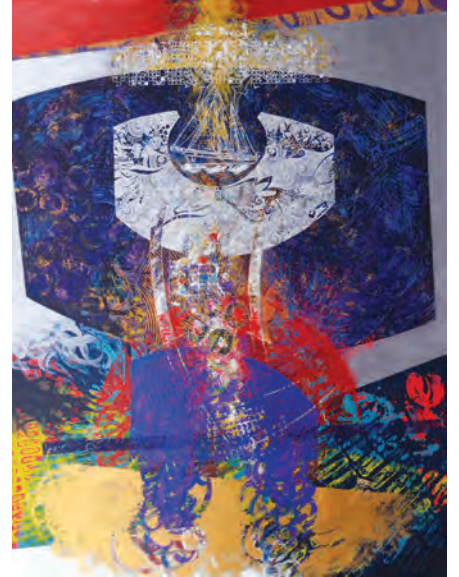
Görsel 1.61: İsimsiz, 2018, Engin Korkmaz, Özel Koleksiyon

Kullanılacak Malzemeler

Akrilik boya için 35x50 cm boyutlarında resim kâğıdı, resim kalemi, akrilik boya, fırçalar, su kabı, bez veya sünger altlık, kâğıt bant.

Görsel 1.62: İsimsiz, 2014, Engin Korkmaz, Sanatçı Koleksiyonu

Görsel 1.63: İsimsiz, 2014, Engin Korkmaz, T.C. Dışişleri Bakanlığı Koleksiyonu, Ankara

1.2.2. Sadeleştirerek Görselleştirme

Hazırlık Çalışması

Piet Mondrian (Piet Mondriyan), Theo van Doesburg (Teo van Dozburg) ile De Stijl (Dö Sitol) sanat akımı hakkında bilgi ve görselleri araştırarak bir dosya hazırlayınız.

Dikkat Çekme

Kendinizi kısaltma yönünde geliştiriniz, kısaltma bir gereklilik ve zerafettir.

MANET (Ş.Bigalı, 1999 is. 80, Resim Sanatı, İş Bankası Yayınları)

1. Etkinlik

Theo van Doesburg'un sadeleştirme ve stilizasyon yoluyla soyut bir kompozisyona gidiş aşa-malarını (Görsel 1.64, 1.65, 1.66, 1.67 ve 1.68) sırasıyla ve dikkatle inceleyiniz.

- Sanatçı, eserlerini üretirken ne gibi sanatsal kaygılar yaşamıştır? Düşüncelerinizi belirtiniz.
- Sanatçının eserleri biçim açısından ne gibi değişimlere uğramıştır? Bu değişimlerin ifadeye etkisi ve katkısı neler olmuştur? Düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Bilinen bir formun sanatçının yorumu ile aldığı şekli görme-algı, öz-biçim ilişkileri açısından değerlendirerek düşüncelerinizi açıklayınız.
- Sanatçının yorumunun sanat eserlerine etkisi ve katkısı ile ilgili düşüncelerinizi ifade ediniz. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.64: İnek, 1917, Theo van Doesburg,
Christian Emil Marie Küpper Koleksiyonu

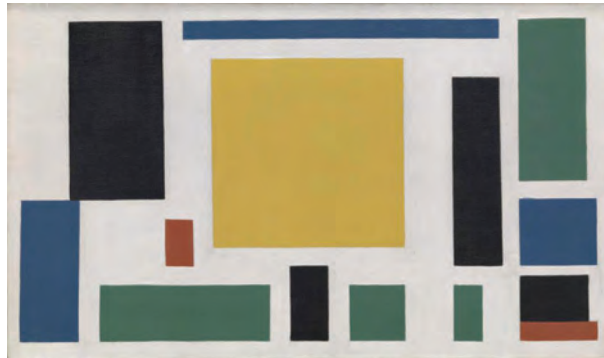
Görsel 1.65: İnek, 1917, Theo van Doesburg,
Christian Emil Marie Küpper Koleksiyonu

Görsel 1.66: İnek, 1917, Theo van Doesburg,
Christian Emil Marie Küpper Koleksiyonu

Görsel 1.67: İnek, 1917, Theo van Doesburg,
Christian Emil Marie Küpper Koleksiyonu

Görsel 1.68: İnek, 1918, Theo van Doesburg,
Christian Emil Marie Küpper Koleksiyonu

2. Etkinlik

Görsellerde (Görsel 1.69, 1.70, 1.71, 1.72, 1.73 ve 1.74); Piet Mondrian'ın sanatının yıllar içerisindeki değişimine tanık olmaktadır.

- Sanatçının eserlerini üretirken yaşadığı sanatsal kaygılarla ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Sanatçının eserleri biçim açısından ne gibi değişimlere uğramıştır? Bu değişimlerin ifadeye etkisi ve katkısı neler olmuştur? Düşüncelerinizi ifade ediniz.
- Bilinen bir formun sanatçının yorumuyla ele aldığı şekli görme-algı, öz-biçim ilişkileri açısından değerlendirerek düşüncelerinizi belirtiniz.
- Sanatçının yorumunun sanat eserlerine etkisi ve katkısı ile ilgili düşüncelerinizi açıklayınız. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.69: Kırmızı Ağaç, 1908, Piet Mondrian, Gemeente Müzesi, Hollanda

Görsel 1.70: Ağaç II, 1912, Piet Mondrian, Jean Marc Galerisi, Los Angeles

Görsel 1.71: Yatay Ağaç, 1911, Piet Mondrian, Jean Marc Galerisi, Los Angeles

Görsel 1.72: Gri Ağaç, 1911, Piet Mondrian, Jean Marc Galerisi, Los Angeles

Görsel 1.73: Çiçekli Elma Ağacı, 1912, Piet Mondrian, Gemeente Müzesi, Hollanda

Görsel 1.74: Kompozisyon 4, 1914, Piet Mondrian, Jean Marc Galerisi, Los Angeles

TDK sözlüğünün “biçemleme” olarak aldığı “stilizasyon”u Sadettin Çağlarca; “Kendine özgü sadeleştirme, üsluplaştırma işlevidir.” diye tanımlıyor. “Sanatçı dilerse diğer bir sanatçının konusunu kendi yorumuna ve stiline bağlı kalarak düşünce ve zevkine göre başka bir düzenleme, biçimleme, yalınlaştırma yapar. Üslup armonisi, sanatçının kendine özgü stil orijinalitesidir.” (S. Çağlarca, 1999)

Eczacıbaşı sözlüğü; “Bir dönemi ya da olayı stilize etmek, tüm anlatım araçlarıyla bu dönemi ya da olayın iç sentezini aktarmak, bir sanat yapıtının özgün çizgilerini yeniden üretmek anlamına gelmektedir. Herhangi bir sanat dalında cisimlerin bazı niteliklerini öne çıkarmak amacıyla vurgulamak, yalınlaştırmak ve yinelemekten doğan çok belirgin bir abartma olarak tanımlanmaktadır.” (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s. 1699).

Kısaca; objelerin doğadaki biçimlerinin şematikleştirilip yalınlaştırılarak betimlenmesidir. Ayrıca deformasyonu da içerir. Genellikle geometrik yaklaşımlarla ritmik kurgular oluşturmak da denilebilir. Nesnenin karakterini bozmadan detaydan arındırıp sadeleştirmektir.

Tarih boyunca; farklı bölgelerde yaşamış, farklı kültürler günümüz dünyasının birikimidir. Çağdaş estetik yaklaşımı, uygarlık tarihinin ortak değer birikimine dayalıdır. Dolayısı ile semboller; günümüzde kullanılan birçok stilizasyon çalışmasının kaynağıdır. Kültürümüzün önemli parçalarından olan bu semboller, hâlen günlük hayatımıza çeşitli yollardan girmekte ve varlıklarını devam ettirmektedir. Bu durum, sadece stilizasyonun güçlü anlatımıyla açıklanabilir.

Gördüğünü olduğu gibi tanımlamaya çalışan insanın yorum gücüne ihtiyaç duyması gereksizdir. Duygu ve düşüncesini kullanarak anlatım ihtiyacı duyarsa yorum gücünün şekillendirdiği farklı sonuçlar ortaya çıkar. Ortaya çıkan bu sonucu üslup ya da stil şeklinde adlandırmak mümkündür. “Stil, teknikte belirli zamanlar veya devrelere yönelik, özel artistik karakterlerdir. Karakteri olarak da tanımlayabileceğimiz stil; sanatçının gerçeğe kattığı orijinal görüş tarzıdır.

Stilize; bir şekle, dekoratif bir görünüm kazandırmak, o şeklin üzerine tatbik edilen sadeleştirme mevzuatı, tarzlandırma, çığırlandırma, usluplandırmaktır.” (Ş.Bigalı, Resim Sanatı, 1999, s.540)

“Stilin, çalışma çalışma gelişeceğini biliyoruz. Sanatçılık formasyonuna giren her sanatçının ve eserinin, kendi yolunda güzel olacağı açıktır. Her mizacın yapmak istediğini araması, kişinin stilini sezdirir. Sanatçı stili ile varlığı, bir tür görüşe tabi kılmıştır. O, tabiat karşısında kendisinin etüdünü yapmaktadır. Tabiatı imkan, tecrübe ve anlayışı nispetinde sadeleştirmekte, duygularının icabını düşünmektedir.” (Ş.Bigalı, Resim Sanatı, 1999, s.50)

“Herkesin; kendi hayat tarzına, kültürüne ve zevklerine uyan, şahsi bir stili vardır.

Stil, fizyolojik ve psikolojik hâllerle alakalıdır. Hâlbuki maddenin egemen olduğu devirlerde fizyolojik sebeplere çok önem verildi; bütün psişik tesirler atıldı.”

...Bir devre, bir ırka veya sanata esas olan stil dışında daha üstün kaliteli, bütün insanlığa ve onun zekasına seslenen, ortak bir lisan daha vardır ki; bu da evrensel stildir.” (Ş.Bigalı, Resim Sanatı, 1999, s.55)

Görme ve algı kişiden kişiye değişir, dolayısı ile de her sanatçı kendi algısı yönünde becerisini şekillendirir. Bu da sanatçının bireysel stilini (üslubunu) ortaya çıkarır.

Etkinlik

- Devlet sanatçımız Devrim Erbil'in ismi ile özdeşleşmiş, kendi üslubuyla yapmış olduğu resimlerini (Görsel 1.75 ve 1.76), Şeker Ahmet Paşa (Görsel 1.77) ve Hoca Ali Rıza'nın (Görsel 1.78) resimleri ile karşılaştırınız.
- Hoca Ali Rıza'nın resminde doğaya ve ağaca yaklaşımları nasıl olmuştur?
- Şeker Ahmet Paşa'nın resminde doğaya ve ağaca yaklaşımları nasıl olmuştur? Söyleyiniz.
- Devrim Erbil'in resimleri ile kendinden önce yaşamış, Türk resminin öncü ustalarından sayılan Hoca Ali Rıza ve Şeker Ahmet Paşa'nın resimleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları açıklayınız.
- Devrim Erbil'in eserlerini oluştururken yaşadığı sanatsal kaygılarıyla ilgili düşüncelerinizi ifade ediniz.
- Devrim Erbil'in eserleri biçim açısından ne gibi değişmelere uğramıştır, bu değişimlerin ifadeye etkisi ve katkısı neler olmuştur? Düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Bilinen bir formun sanatçının yorumu ile aldığı şekli; görme-algı, öz -biçim ilişkileri açısından değerlendirerek düşüncelerinizi belirtiniz.
- Sanatçının yorumunun sanat eserlerine etki ve katkısı ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.75: Ağaç, 2011, Devrim Erbil

Görsel 1.76: Ağaç, Devrim Erbil

Görsel 1.77: Ormanda Oduncu, Şeker Ahmet Paşa, Resim ve Heykel Müzesi, İstanbul

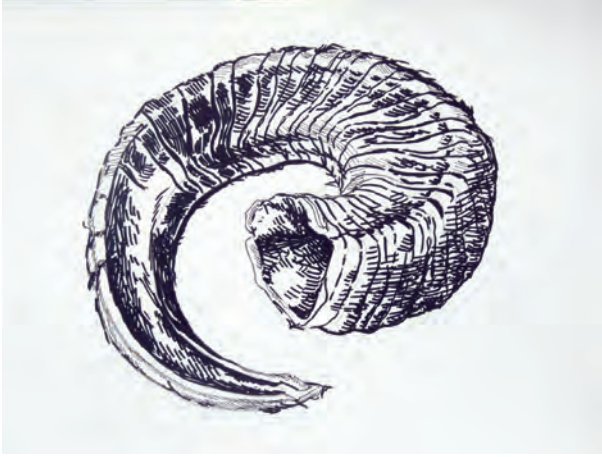
Görsel 1.78: Peyzaj, Hoca Ali Rıza

Uygulama Etkinliği

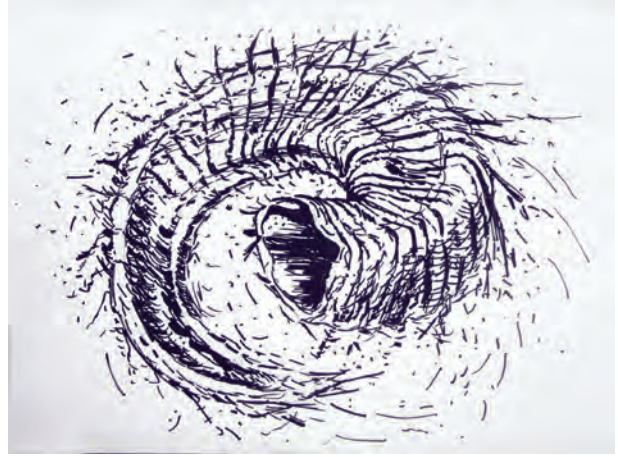
- Daha önce etüt ettiğiniz (s.36) organik maddeleri, iç yapılarındaki dokuyu vurgulayacak bir üslupla tekrar çalışınız (Görsel 1.79, 1.80, 1.81 ve 1.82).
- Ele aldığınız organik maddenin kontür çizgilerini yok sayarak dokusal özelliğini, maddenin yapısını bozmadan ritim duygusunu öne çıkarmaya çalışınız. Ortaya çıkan bu ritimsel kompozisyonu tuval üzerine uygulayınız.
- Tuval üzerine uyguladığınız ritimsel kompozisyonu, Devrim Erbil'in resimlerinden hareketle renklendiriniz.
- Bu etkinlikte yağlı boya ya da akrilik boya tekniklerinden birini kullanınız.

Kullanılacak Malzemeler

Akrilik boya için 35x50 cm boyutlarında resim kâğıdı, resim kalemi, akrilik boya, fırçalar, su kabı, bez veya sünger, altlık, kâğıt bant. Yağlı boya için; yağlı boyalar, 50x70 cm tuval, palet, çeşitli fırçalar, terebentin, temizlik bezi, keten ya da haşhaş yağı kullanılacaktır.

Görsel 1.79: Yunus Emre Yurteri

Görsel 1.80: Yunus Emre Yurteri

Görsel 1.81: Zehra Gönan

Görsel 1.82: Zehra Gönan

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Uygulama etkinliğini değerlendirmek için aşağıda listelenen ölçütlerin öğrenci tarafından gerçekleştirilme düzeylerini ifadenin karşısında bulunan yere ✓ koyarak işaretleyiniz.

Öğrencinin Adı Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

ÖLÇÜTLER		DERECELER				
		Çok İyi	İyi	Orta	Geliştirilebilir	Zayıf
		5	4	3	2	1
1	Stilizasyon çalışması için gerekli ön hazırlıklar yaptı.					
2	Stilizasyon çalışması için gerekli malzemeleri temin etti.					
3	Stilizasyon çalışması için sanat tarihine mal olmuş ressamı inceledi.					
4	Stilize edeceği organik maddeyi tanımak için çeşitli etütler yaptı.					
5	Akrilik ve yağlıboya tekniğinin olanaklarını düşünerek paletini hazırladı.					
6	Tamamlanan uygulama çalışmasından edindiği kazanımlarını arkadaşlarıyla paylaştı.					
ÖLÇEK PUANI						

Ölçek puanını 100'lük sisteme dönüştürme işlemi: Tablodan alınabilecek en yüksek puan, her bir kriter için 5 puandır. 100'lük sisteme çevirmek için formül:
(Ölçek puanı x 100) / Alınabilecek en yüksek toplam puan (30)= Puan

Değerlendirme: Ölçekten 100 üzerinden 70 aldıysanız bu öğrenme için başarınız yeterli düzeyde demektir. **69 veya altında puan almışsanız** ilgili önceki öğrenmeleri tekrar etmelisiniz.

1.2.3. Biçim Bozma ve Sadeleştirme Yöntemiyle Soyutlama Çalışmaları

Hazırlık Çalışması

- Amedeo Modigliani (Amedeo Modigliani) ve Pablo Picasso (Pablo Picasso) ile ilgili bilgi ve görsellerden oluşan bir dosya hazırlayınız.
- Fovizm ve kübizm sanat akımları ile ilgili bilgi ve görsellerden oluşan bir dosya hazırlayınız.

Dikkat Çekme

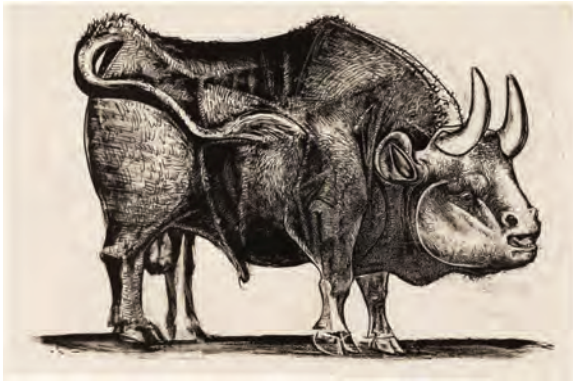
“Şekilleri sadeleştirdiğimiz ölçüde gerçeğe yaklaşmış oluruz.”

EFLATUN (Ş. Bigalı, Resim Sanatı, s.68, İş Bankası Yay., 1999)

Hazırlık Etkinliği

Pablo Picasso'nun boğa anatomisi üzerinden çizgi ve form araştırmalarıyla soyutlamaya varan sonucu, aşamalı olarak verilen görselleri (Görsel 1.83, 1.84, 1.85 ve 1.86) dikkatle inceleyiniz.

- Hazırlık çalışmasında yaptığınız araştırmanızı göz önüne alarak, Pablo Picasso'nun Pembe Dönem'i ile Görsel 1.83, 1.84, 1.85 ve 1.86'deki resimlerini karşılaştırınız. Benzerlik ve farklılıklarını söyleyiniz.
- Pablo Picasso'nun Mavi Dönem'i ile Görsel 1.83, 1.84, 1.85 ve 1.86'deki resimlerini karşılaştırarak benzerlik ve farklılıklarını söyleyiniz.
- Zamanla Picasso'nun eserleri üslupsal ve ifadesel açıdan değişime uğramış mıdır? Düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Picasso'nun bu biçimsel kaygıları dünya resim sanatına etki etmiş midir? Nasıl? Düşüncelerinizi söyleyerek bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

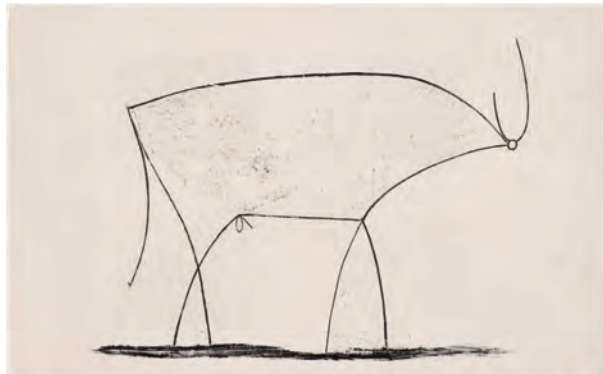
Görsel 1.83: Boğa 3, 1945, Picasso,
Güzel Sanatlar Müzesi, Boston

Görsel 1.84: Boğa 7, 1945, Picasso,
Güzel Sanatlar Müzesi, Boston

Görsel 1.85: Boğa 9, 1946, Picasso,
Güzel Sanatlar Müzesi, Boston

Görsel 1.86: Boğa 11, 1946, Picasso,
Güzel Sanatlar Müzesi, Boston

Uygulama Etkinliği

Henri Matisse [Henri Matis, (Görsel 1.87)] ve Amedeo Modigliani'ye [Amadeo Modigliani, (Görsel 1.88)] ait görselleri dikkatle inceleyiniz.

- Sanatçıların modellerini tema (konu) doğrultusunda nasıl yorumladıklarını söyleyiniz.
- Modellerde deformasyonların nerelerde ve ne şekilde (çizgi, renk vb.) uygulandığını açıklayınız.
- Yapılan deformasyonların çizgi, renk tercihi, kompozisyon kurgusu gibi elemanlarla ilişkisini söyleyiniz.
- Farklı zaman ve mekânlarda yaşamış, aynı temayı işlemiş bu sanatçıları deformasyon ve kişisel anlatım açısından karşılaştırarak benzerliklerini ve farklılıklarını ifade ediniz.
- Kişisel anlatımın önemi ile ilgili düşüncelerinizi söyleyiniz. Bulgularınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Eserlerdeki gözlemlerinizi baz alarak bir aile yakınınızın portresini, akrilik veya yağlıboya tekniğini kullanarak çiziniz.

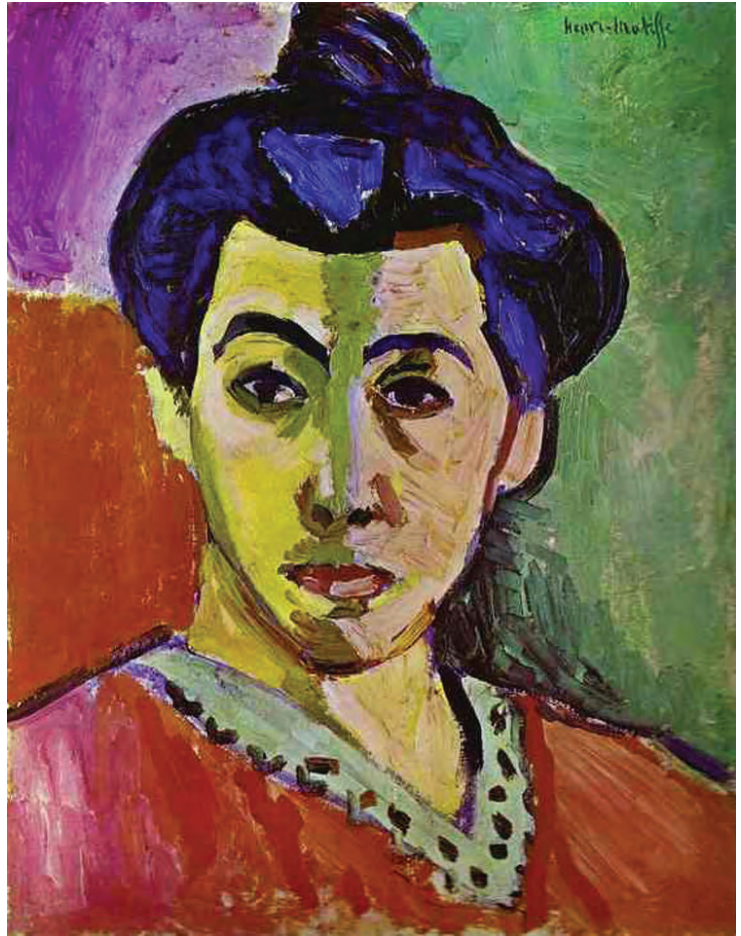
Kullanılacak Malzemeler

Tuval, resim kalemi, silgi, yağlı boyalar, fırçalar, bez veya sünger, terebentin, sentetik tiner, resim yağı, akrilik boya, su kabı, altlık, kâğıt bant.

Henri Matisse

1869-1954 yılları arasında yaşamış olan Fransız ressam Matisse; parlak renkleri, güçlü anahatları, düleştirilmiş resimsel alanlarıyla hem Fovizm'in hem de modern resmin öncülerindendir. Matisse, resimlerini modelinden bağımsız, hisleri doğrultusunda tercih ettiği canlı renklerle boyar, resmin kendi içindeki uyumunu hedeflerdi (Görsel 1.87). Matisse'e göre renk ve biçim; formların dışında başka bir mesaj taşımalıydı. Resmin kendi içindeki sorunsalının doğal gerçekliğin ifadesine oranla daha önemli olduğuna inanışı onun modern resmin öncülerinden birisi olmasını sağladı.

"Matisse, bilinçli olarak resimsel alanı bir yüzey olarak algılamış fakat üslubuyla resimlerine ilginç bir mekan-sallık da kazandırmıştır. Renkleri öylesine ayarlar ki renkler bir araya geldiklerinde resme olağanüstü bir derinlik katar. 'Sıcak ve soğuk kontrastları' ile renkli alanlar öne ve arkaya doğru hareket ettirilir; böylece resimde hacim yanılsaması yaratan bir renk ritmi oluşur.

Görsel 1.87: Yeşil Şerit, 1905, Henri Matisse, Devlet Sanat Müzesi, Kopenhag

Bütün hacimli motifler, kalın ve kavisli kontur çizgileriyle çevrilerek, bir bakıma da süslenerek özgün renk alanları olarak karşımıza çıkar. Matisse ince renk nüanslarını veya birbirini tamamlayan can alıcı kontrast renkleri yan yana kullanarak eserlerinde “içten dışa” aydınlatan bir parlıltı sağlamış, kendi içinden ışıldayan resimler yaratmıştır. Eserleri adeta canlı birer varlık gibidir. Ne gerçeği olduğu gibi temsil etme iddiasındadır ne de içerdikleri simgelerle hayali dünyalara göndermeler yaparlar. Biçim ve içerik bu resimlerde bütünleşmiştir. Birbirlerinden ayrılmaları artık imkansızdır.”

E.H. Gombrich, Rönesans’tan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü, Remzi Kitabevi, 1950, s.85’ten alınarak komisyon tarafından düzenlenmiştir.

Amedeo Modigliani

1884–1920 yılları arasında yaşamış olan; İtalyan modernist ressam Amedeo Modigliani, eşi Jeanne Hebuterne’in (Cinne Hebutır) onlarca resmini yapmıştır (Görsel 1.88). Stilizasyonu oldukça etkili bir biçimde kullanan sanatçının figürlerinde, anatominin bütün uzuvları uzatılarak proporsiyonun bilinçli bir şekilde deforme edildiği görülür. Aynı zamanda formlar stilize edilerek sade çizgilerle betimlenmiştir. Ressam bu şekilde kendine özgü bir biçim ve stil yaratmıştır. Sanatçı, yüzü bir iki sade çizgi ile betimlerken gözleri olduğundan küçük; burnu ise olduğundan fazla uzun yaparak deforme etmiştir. Boyun, kollar ve ellerde aşırı bir uzatma ve sadeleştirme görülür. Aynı sadelik formların hacimlendirilmesinde de görülmektedir. Resimdeki renk skalası birbirine yakın tonlarda olup formların hemen hemen hepsi düz boyanmıştır. Bir iki yakın ton farkının yarattığı hacim duygusu dışında genel olarak yüzeysel bir resimdir, denilebilir. Resim; renklerdeki ve biçimlerdeki sadelikle, yumuşak ve zarif bir sonuca ulaşmıştır. Resimde mavi-turuncu kontrastlığı birbiriyle uyumlu, aynı zamanda birbirini kesen çizgilerin resme hâkim olması sanatçının resmin iç uyumuna verdiği önemi göstermektedir.

Görsel 1.88: Jeanne Hebuterne, Amedeo Modigliani, Metropolitan Müzesi, New York

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Uygulama etkinliğini değerlendirmek için aşağıda listelenen ölçütlerin öğrenci tarafından gerçekleştirilme düzeylerini ifadenin karşısında bulunan yere ✓ koyarak işaretleyiniz.

Öğrencinin Adı Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

ÖLÇÜTLER		DERECELER				
		Çok İyi	İyi	Orta	Geliştirilebilir	Zayıf
		5	4	3	2	1
1	Soyutlama çalışmaları için gerekli ön hazırlıkları yaptı.					
2	Soyutlama çalışması yapacağı portreyi tanımak için çeşitli desen çalışmaları yaptı.					
3	Soyutlama çalışması için sanat tarihine mal olmuş ressamaları inceledi.					
4	Soyutlama çalışması yapacağı portreyi sadeleştirmek için çeşitli biçim araştırmaları yaptı.					
5	Akrilik ve yağlıboya tekniğinin olanaklarını düşünerek paletini hazırladı.					
6	Tamamlanan uygulama çalışmasından edindiği kazanımlarını arkadaşlarıyla paylaştı.					
ÖLÇEK PUANI						

Ölçek puanını 100'lük sisteme dönüştürme işlemi: Tablodan alınabilecek en yüksek puan, her bir kriter için 5 puandır. 100'lük sisteme çevirmek için formül:

$(\text{Ölçek puanı} \times 100) / \text{Alınabilecek en yüksek toplam puan (30)} = \text{Puan}$

Değerlendirme: Ölçekten 100 üzerinden 70 aldıysanız bu öğrenme için başarınız yeterli düzeyde demektir. **69 veya altında puan almışsanız** ilgili önceki öğrenmeleri tekrar etmelisiniz.

1.3. Dönüştürme (Metamorfoz)

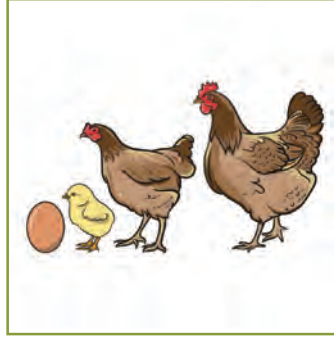
Hazırlık Çalışması

Dilimize Fransızcadan geçen “metamorfoz” kelimesinin Türkçe karşılığı “dönüştürme”, “başkalaştırma”dır. Metamorfoz olayıyla doğal yaşamda sıkça karşılaşmak mümkündür.

- Doğal metamorfoza ilişkin verilen görselleri inceleyiniz (Görsel 1.89, 1.90 ve 1.91). Örnek olarak gösterilebilecek doğal metamorfoz örnekleri araştırarak görsel dosya oluşturunuz.

Görsel 1.89: Doğal metamorfoz örnekleri

Görsel 1.90: Doğal metamorfoz örnekleri

Görsel 1.91: Doğal metamorfoz örnekleri

Hazırlık Çalışması

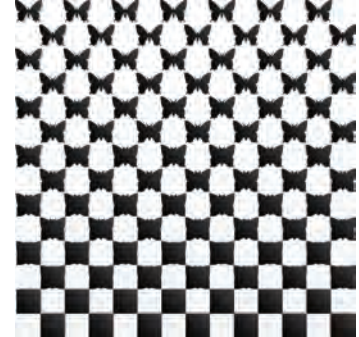
- Görsel 1.92, 1.93 ve 1.94’de günümüz sanatçıların “metamorfoz” konulu çalışmalarını görmektesiniz. Genel Ağ üzerinden benzer görselleri araştırınız. Bulduğunuz görselleri dosyalayınız.

Görsel 1.92: Metamorfoz çalışmaları

Görsel 1.93: Metamorfoz çalışmaları

Görsel 1.94: Metamorfoz çalışmaları

Hazırlık Çalışması

- Hollandalı ressam ve grafiker Maurits Cornelis Escher’in (Moris Kornelis Eşer) “metamorfoz” konulu çalışmaları ile ilgili araştırma yaparak görsel dosya oluşturunuz.

Dikkat Çekme

“Sanat eylemi, nesneyi bir sanat nesnesine dönüştürmekten ibarettir.”

Baudrillard (Bodriyar)

“İnsan nesneleri olduğu gibi değil, sahip olduğu düşüncelerine göre gerçekleştirir. Gerçekte de resim yapma eylemi; görsel algılarımızla zihnimizde olan nesneye ait bilgilerle gerçekleştirilir.”

Kant

1.3.1. Dönüştürme (Metamorfoz) Nedir?

Hazırlık Etkinliği

- Doğal metamorfoza ilişkin bulduğunuz görselleri sınıf ortamında paylaşarak düşüncelerinizi arkadaşlarınızla tartışınız.
- Günümüz sanatçılarının “metamorfoz” konulu çalışmaları ile ilgili oluşturduğunuz görsel dosyanızı arkadaşlarınızla paylaşarak doğal metamorfoz örnekleriyle karşılaştırınız. Benzerlikleri ve farklılıkları bularak arkadaşlarınızla tartışınız.
- Maurits Cornelis Escher’in “metamorfoz” konulu çalışmaları ile ilgili oluşturduğunuz görsel dosyanızı arkadaşlarınızla paylaşınız. Günümüz sanatçılarının “metamorfoz” konulu çalışmaları ile ilgili görsellerle karşılaştırınız. Benzerlik ve farklılıklarını tartışınız.
- Sizce “metamorfoz” nedir?

Türk Dil Kurumuna göre; dokunun normal yapısını kaybetmesi, başkalaşma, larval formdan erişkin forma dönüşüm; canlının yumurtadan çıktıktan sonra, tam bir ergin görünümüne erişinceye kadar geçirdiği değişim evrelerinin bütünü; özellikle böceklerde ve amfibyumlarda, bir hayvanın embriyo evresinden ergin olana kadar geçirdiği şekil ve yapı değişikliğidir. Bir yapının başka bir yapıya dönüşmesi, kişiliği oturmuş niteliklerin birdenbire dikkat çekecek değişimler göstermesi ya da minerallerle yapı ve dokuların değişimi, şekerin çayda erimesi, suyun buza dönüşmesi gibi anlamlara gelen Fransızca bir kelimedir.

Bir türün aynı tür içerisinde, morfolojik, fizyolojik ve anatomik olarak birbirinden tamamen farklı yapılara dönüşmesi anlamına gelen bu terim yeni bir hayatın başlaması anlamına da gelebilir.

“Metamorfoz, ilk olarak antik çağlarda insanın evrenle bağlantısını ortaya koyma endişesinden ortaya çıkmıştır. Başka hiçbir sözcük toplumların hâlen geçirmekte olduğu değişim sürecini daha iyi betimleyemez. İnsanlar bugün medeniyetin dönüm noktası olarak gördüğü güce gönderme yaparak bir paradigma değişiminden sebepsiz yere söz etmemektedirler. Bu aktif gücün pasif birer tanığı olan sanatçılar dünyanın merkezini gözlemleyen bir sismograf gibi bu sarsıntıları kaydederler. İşlerinde ilişki kurdukları bu düşünme ve biçim verme, bütün dönüştürücü potansiyeleyle birlikte mevcuttur. Sanatçılar; değişen, hareket eden, titreyen ve ışık saçan evrenle; konuşan, öneren, dokunan, rahatsız eden sanat yapıtı arasında sanatçılar bir geçiş fikrini cisimleştirirler.

Metamorfoz başlığı birden çok biçimde anlaşılabilir. Sanatçıların olduğu kadar simyacıların, biyologların, filozofların ve dil bilimcilerin de dünyasını içine almaktadır. Özellikle de edebiyatta gönderme yapar. Ovidius’un (Ovidyus) şiirlerinden Kafka’nın hikâyelerine; Platon’un mitlerinden görkemli Binbir Gece Masalları’na, Lewis Carroll’ın (Levis Keril) Alice’inden Robert Lewis Stevenson’ın (Robert Lewis Stivinsin) Jekyll ve Hyde’ına, Oscar Wilde’ın (Oskar Vayld) Dorian Gray’in Portresi’nden Borges’in (Borhes) Hayali Varlıklar Kitabı’na kadar birçok mitolojik, fantastik ve şiirsel birimlere ayrılır. Merak uyandırmak ve dünyada yaşayan canlıların kökenini açıklamak amacıyla anlatılan; hayvanlara, bitkilere hatta minerallere dönüşen insan hikayelerinden ötürü genelde büyü içerisinde yer almıştır. Birçok ünlü yapıt sayesinde farkına varırız ki metamorfoz doğal olanın ve insanın ta kendisidir.”

Louise Déry, Akbank ve Sanat Yaz, 2008 adlı kaynaktan alınarak komisyon tarafından düzenlenmiştir.

“Aristoteles sanat eserinde bizi çekenleri açıklarken estetik beğenin belki de en ilk hâlini önerir. İzleyici kendi hayatıyla ilişkilendirdiği eserleri beğenme eğilimindedir. Bu anlamda gerçek dünyada gördüğümüz bir nesneyi ya da bir canlıyı gerçeğine çok yakın olarak tasvir eden eserler genellikle sanatsal yaratıdaki ustalıkları ve el becerileri ile değer görürler. Klasik dönemde devam eden bu tür estetik beğeni şartları modernizmle birlikte değişime uğramış, tasvirin gerçekçiliği şartı kırılmıştır. Aslında sanat tarihi gerçek dünyada karşımıza çıkamayacak hibrit yaratıklarla doludur. Dünya sanatında göze çarpan ilk hibrit MÖ 5000 yılında Mısır’daki bir aslanın bedenine, kadın göğsüne ve hükümdar Pharaoh’un (Farah) başına sahip olan Sphinx’tir (Sfenks). Homeros’un Odysseia’sında bu tür hibrit canlılardan uzun uzun bahsedilir. İnsan yüzüne, aslan gövdesine sahip sfenksler, yarı insan yarı boğa olan Minotaurus [Minotorus, (Görsel 1.95)], yılanlarla kaplı başıyla Medusa, belden aşağısı at bedeni şeklinde olan Kentaurus[Kentarus, (Görsel 1.96)], kadın yüzüne sahip kuş olan Harpy’ler (Harfi), Siren’ler vb. hepsinin ortak noktası, içgüdüleriyle yaşayan hedonistik ve kötü canlıları tasvir etmeleridir.

Görsel 1.95: Minotaur, 1885, George Frederic Watts, Tate Galerisi, Londra

Görsel 1.96: Centaurs Savaşı, 1873 Arnold Böcklin, Sanat Müzesi, Basel

Klasik Roma medeniyetinin yeniden keşfi ile bu mitolojik canlılar Rönesans sanatına taşınmıştır. Aynı zamanda, 1480 yılında keşfedilen Roma İmparatoru Neron’un Altın Evi’nin duvarlarındaki süslemelerde insan, hayvan ve bitkilerin bir arada kullanıldığı grotesk süslemeler bulunmaktadır. Bu keşif, dönemin sanat tarihçilerinden Vasari tarafından, Roma Dönemi’nde bu süslemeleri “nesnelerin dünyasının parlak yansımaları ile süslemek yerine canavarlarla kaplayan barbar bir moda” olarak niteleyen Vitruvius’un (Vitruvius) görüşleri benimsenerek olumsuz eleştirilerine rağmen Rönesans sanatçıları oldukça etkilemiş, daha sonra Vatikan duvarlarını süslemesi için tutulan Raphael (Rafael) ve öğrencisi Udine (Udin), benzer karışımları kullandıkları süslemelerle Vatikan duvarlarını dekore etmişlerdir (Bahtin, 2005, s.60-61).

Klasik sanatta tasvir edilen mitolojik sahnelerde, bu hayalî canlıların alegorik anlamlar yüklenerek kullanımına sıkça rastlanır. Bedenin ideal güzellikte ve oranlarda betimlendiği bu dönemde, bedenin biçimsizleşmesi ve değişime uğramış gösterilmesi yalnızca bu tür mitolojik sahnelerde ahlaki değerlere dikkat çekmek için, cehennem sahnelerindeki şeytani figürlerde karşımıza çıkar.

16 ve 17. yüzyılda insanların kişilik özellikleri ile fiziksel görünüşleri arasında bağ kuran, bu durumu çeşitli hayvanlarla ilişkilendiren fizyonomi ile ilgili çizimlerde hayvan ile insan fizyonomisinin kaynaştırılarak kullanıldığı görülür. Giovanni Battista Della Porta, ‘İnsan Fizyonomisi Üzerine (1586)’ isimli eserinde, insanlar ve hayvanlar arasında bağlantılar kurarak koyun-insan, aslan-insan, eşek-insan resimleri ortaya koymuştur.”

Arş. Gör. Hatice Doğan, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü

1.3.2. Dönüştürme Çalışmaları

Hazırlık Çalışması

Görsel 1.97 ve 1.98'den hareketle çevrenizde kolayca ulaşabileceğiniz ve kendinize model oluşturabileceğiniz organik maddeler toplayınız.

Görsel 1.97: At başı iskeleti

Görsel 1.98: Kaplumbağa kabuğu

Dikkat Çekme

“İnsan nesneleri olduğu gibi değil, sahip olduğu düşün biçimlerine göre gerçekleştirir.”

Kant

Hazırlık Etkinliği

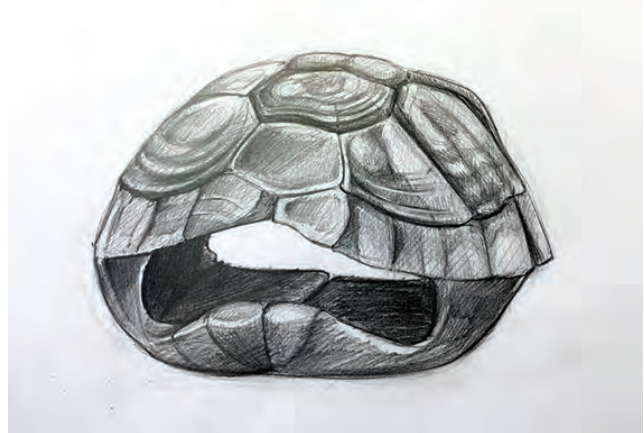
- Model olarak seçtiğiniz organik maddenin en az altı farklı açıdan karakalem eskizlerini yapınız. Yaptığınız her eskiz için kendinize “Bu form bana neyi çağırıştırıyor?” sorusunu sorunuz.

Uygulama Etkinliği

- Resim kağıdınızı cetvelle dört eşit parçaya bölerek 1'den 4'e kadar numaralandırınız. Verilen uygulama basamaklarını takip ediniz.

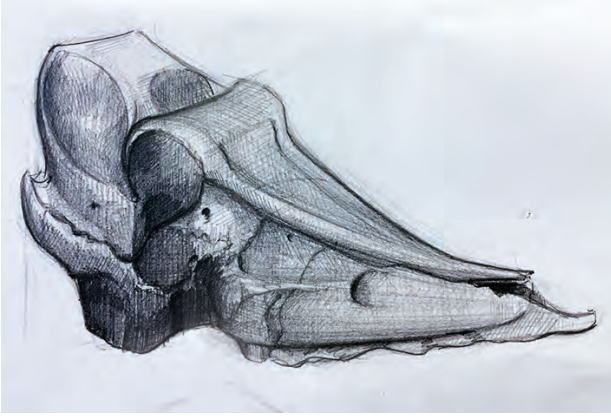

Görsel 1.99: 1. Aşama (At başı iskeleti)

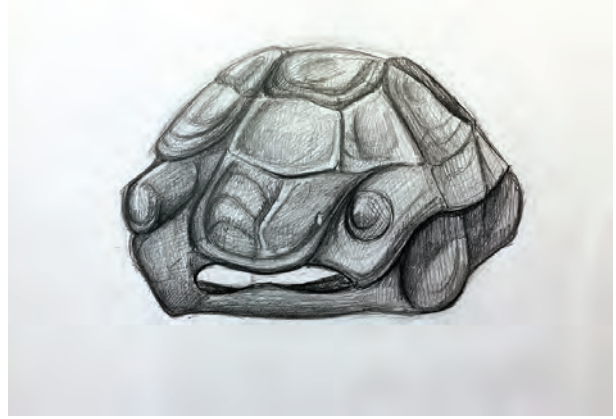

Görsel 1.100: 1. Aşama (Kaplumbağa kabuğu)

- 1. aşamada modeliniz olan organik maddenin karakalem etüdünü, kompozisyon kurallarını göz önünde bulundurarak yapınız (Görsel 1.99 ve Görsel 1.100).

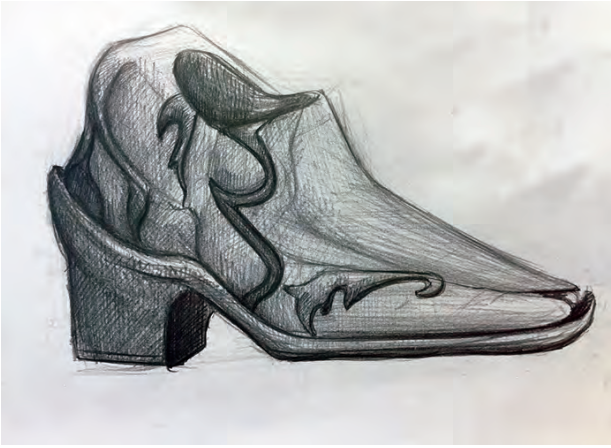

Görsel 1.101: 2. Aşama (At başı iskeleti)

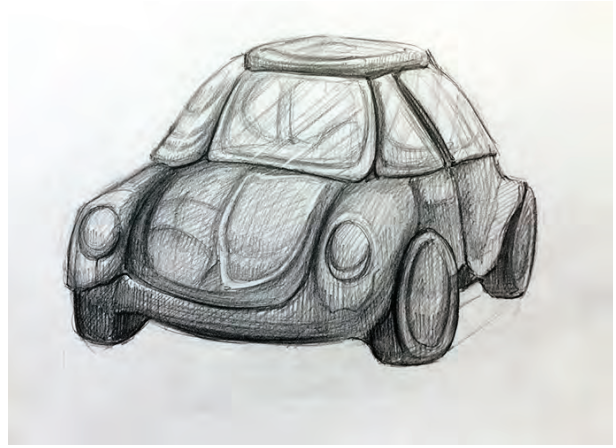

Görsel 1.102: 2. Aşama (Kaplumbağa kabuğu)

- 2. aşamada ilk aşamada ortaya çıkan formun kendi özgün yapısından farklı olarak size neyi hatırlattığını düşünün ve formun yapısal özelliklerini küçük form bozma yaklaşımları ile size hatırlattığı şekle doğru evrilmesini sağlayın (Görsel 1.101 ve Görsel 1.102).

Görsel 1.103: 3. Aşama (At başı iskeleti)

Görsel 1.104: 3. Aşama (Kaplumbağa kabuğu)

- 3. aşamada bir önceki aşamadan ilerleyerek form bozma yaklaşımına ince ayrıntılar ekleyiniz (Görsel 1.103 ve Görsel 1.104).

Görsel 1.105: 4. Aşama (At başı iskeleti),
Zehra Sevde Gönan

Görsel 1.106: 4. Aşama (Kaplumbağa kabuğu),
Zehra Sevde Gönan

- 4. aşamada sonuç olarak görmek istediğiniz obje ya da nesnenin gerçek yapısını tüm ayrıntısı ile resimleyiniz (Görsel 1.105 ve Görsel 1.106).

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Uygulama etkinliğini değerlendirmek için aşağıda listelenen ölçütlerin öğrenci tarafından gerçekleştirilme düzeylerini ifadenin karşısında bulunan yere ✓ koyarak işaretleyiniz.

Öğrencinin Adı Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

ÖLÇÜTLER		DERECELER				
		Çok İyi	İyi	Orta	Geliştirilebilir	Zayıf
		5	4	3	2	1
1	Dönüştürme çalışmaları için gerekli ön araştırmayı yaptı.					
2	Dönüştürme çalışmaları için gerekli malzemeleri temin etti.					
3	Model olarak seçtiği maddeyi tanımak için çeşitli etütler yaptı.					
4	Model olarak seçtiği maddeyi dönüştürmek amaçlı çeşitli eskizler yaptı.					
5	Dönüştürme çalışmalarını planladığı gibi tamamladı.					
6	Bu çalışmadan edindiği bilgileri arkadaşlarıyla paylaştı.					
ÖLÇEK PUANI						

Ölçek puanını 100'lük sisteme dönüştürme işlemi: Tablodan alınabilecek en yüksek puan, her bir kriter için 5 puandır. 100'lük sisteme çevirmek için formül:
(Ölçek puanı x 100) / Alınabilecek en yüksek toplam puan (30)= Puan

Değerlendirme: Ölçekten 100 üzerinden 70 aldıysanız bu öğrenme için başarınız yeterli düzeyde demektir. **69 veya altında puan almışsanız** ilgili önceki öğrenmeleri tekrar etmelisiniz.

Sanatçı- Nesne İlişkisi Bağlamında Resim Sanatında Nesne Sürekliliği, Zorunluluğu, Metamorfozu ve Manipülasyonu

Yunus KAYA

Her türlü somut ve soyut varlık; (doğa, masa, sandalye, ağaç; duygu, düşünce, sevgi, saygı, güzel, çirkin vb.) sanatçı için birer nesne kimliği taşır. Doğasız, duyusuz ya da duygusuz bir sanatçı olamayacağı düşünülürse sanatçının, farklı bağlamlarda da olsa daima nesneye bağımlı olduğu söylenebilir.

Somit veya soyut, insanla bir şekilde bağı olan her şey sanatçı için bir bilgi objesi olabilir. İnsanın kontak kurabileceği her varlık veya kavram, nesne olma özelliği taşıması bağlamında düşünülürse sanatçının hiçbir dönemde nesnesiz bir faaliyet gerçekleştiremeyeceği gerçeği ortaya çıkar.

Kabul edilir ki sanatçı, kendi estetik objesini oluşturmak için bir bilgi objesine yönelmek durumundadır. Platon'a göre, dünyadaki her şey asıllarının taklididir, sanat ise; bu taklitlerle ilgili bilgiyi değil, salt görünür olanı yansıtan ikinci el taklitleridir. Taklidin taklidi olan bu yansıtma işlemi insanı asıldan uzaklaştırır. Bu eğilim, modern sanata kadar doğaya, dış nesneye doğru iken modern sanatla nesnenin özüne doğru gelişim göstermiştir.

Nesnenin bütün sanat faaliyetlerinde var olduğu gerçeği, Alman düşünür Geiger (Geyger) tarafından "Estetik Anlayışı" isimli kitabında şöyle ifade edilir: "Bütün sanatlar malzemeye oynanmış birer oyun, nesnelerin öznel bir biçimlenmesidir." Buradan yola çıkılarak sanatın hiçbir dalında, nesnenin yokluğundan bahsedilemez. Dahası, sanatta nesnenin sürekli olduğu ancak nesnenin görev ve sorumluluğun ya da biçim değişikliğinin olduğu, başka bir ifadeyle "nesne başkalaşımı" olduğu gerçeğini yansıtmaktadır. Nesnedeki bu değişkenlik çeşitli nedenlerden dolayı, ilkel dönemlerden güncel sanat dallarına kadar ki tüm dönemlerde, kendini farklı biçimlerde göstermektedir.

Orta Çağ'dan Rönesans'a, Rönesans'tan modernizme ve günümüze kadar sanatçı-nesne ilişkisi değişim içerisinde olmuştur. Bu süreçte sanatçı, eserine yansıtmaya çalıştığı yenilikler yüzünden çeşitli eleştirilere, dışlanmalara maruz kalmıştır. Bu bağlamda sanatçı, her türlü sıkıntıya karşı direnç göstererek kendi varlığını korumuş, zamanla kendi nesnesini ortaya koymayı başarmıştır. Özgün eserlerin ortaya çıkması için sanatçının gösterdiği özveri, dik duruş ve kendini kabul ettirme tutumu, Rönesans ile başlayarak 18. yüzyıl sonu ile 19. yüzyıl başlarında kendini göstermeye başlamıştır. 19. yüzyılda nesnedeki sorgulamalar devam etmiş ve bu alandaki arayışlar 20. yüzyılda en uç noktalara ulaşmıştır. Böylece sanatçı kendi edini mi ile öz benliğini özgürce kullanarak özneliği nesneye dönüştürebilmiştir.

Sanatçı, eserini oluşturma sürecinde, başvurduğu bilgi nesnesini kendi imgelemi sonucu kendi estetik nesnesine dönüştürür. Burada dikkat edilmesi gereken sanatçının bilgi objesinin kendi estetik objesinden önce gelmesidir. Her türlü sanatsal faaliyette bu tür bir subje-obje ilişkisi vardır. Bu ilişkinin değişmesi sonucu farklı zamanlarda farklı yorumlamalar ortaya çıktığı söylenebilir. Çünkü her üslup kendine özgü, yeni bir subje-obje ilişkisi geliştirir. Bu ilişki kimi zaman sanatçının doğada gördüğü ile oluşurken kimi zaman da dini değerleri, ideolojisi, zihninde tasarlar. Sentezlediği ya da salt duygusuyla oluşturduğu kendi imgelemine zihinsel bir yaratı olarak farklı yorumsal biçimlerde gösterir. Sanatçının sanatsal faaliyetini gerçekleştirmesi sürecinde nesne, farklı kılıflara bürünerek her defasında kendine yeni anlam, görev ve sorumluluk yüklenen vazgeçilmez bir anlatım aracı olarak resim sanatı tüm tarihi boyunca varlığını sürdürür.

Her dönem, akım ve sanat anlayışında sanatçının nesneye bakışı farklı olmakla birlikte aynı akıma göre nesne incelendiğinde bile nesneye yüklenen anlam aynı olmayabilir. Tüm dönemlerde sanatçı, “nesne”yi kendi menfaati doğrultusunda kullanmış, ondan olabildiğince yararlanmış ve ona farklı anlamlar yükleme ihtiyacı duymuştur.

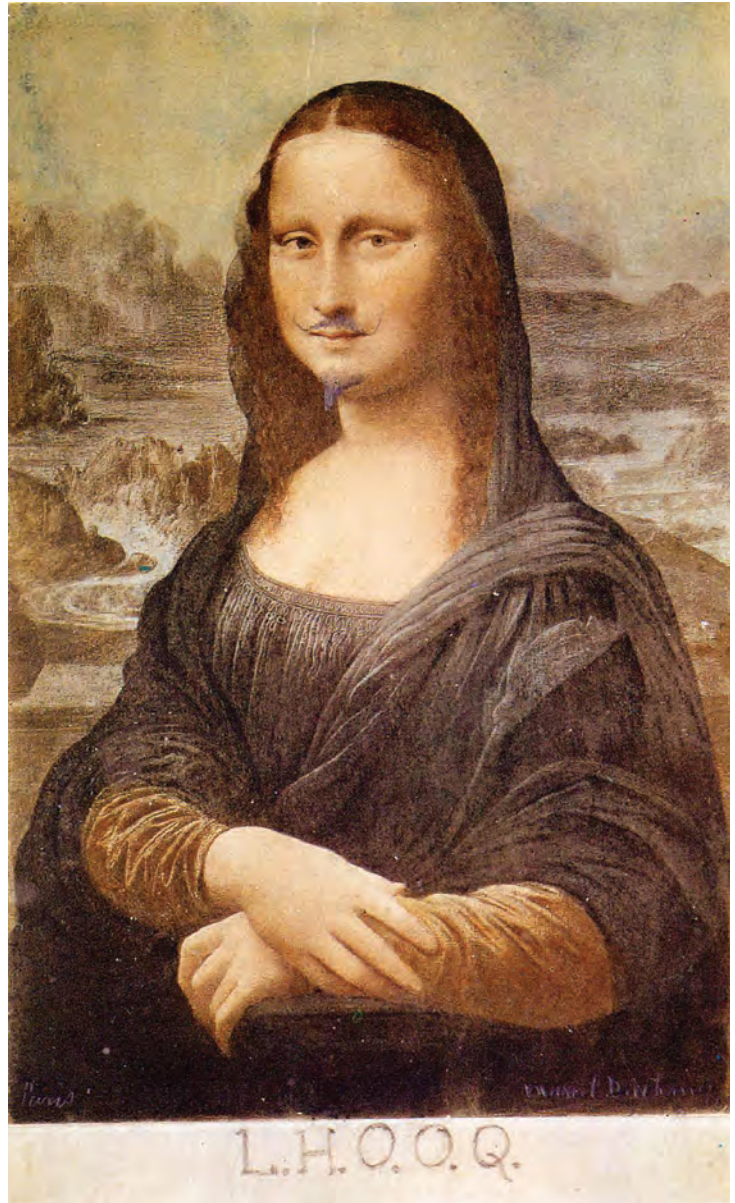
Bir sanatçının ortaya koyduğu nesne, bir başka sanatçı için bilgi nesnesi yani kendisine başvurulacak kaynak olabilir. Örneğin; Leonardo da Vinci’nin Mona Lisa’sı, Marcel Duchamp (Marsel Duşamp) tarafından yorumlanıp karşımıza bıyıklı bir şekilde çıkabilmektedir (Görsel 1.107).

21. yüzyılın üçüncü çeyreğinden bu yana sanatçılar; doğayı görme yerine, doğayı “düşünme” temellerine dayalı bir sanat ortaya koymaktadır. Nesneler tasvirle somut yönlerini yitirirken düşünsel yönleri önem kazanmaktadır. Duyusal gerçeklikten farklı olan bu düşünsel varlık, yeni bir durumu da beraberinde getirir. Bu, doğa ve nesneler karşısında duyusal değil; düşünsel bir tavrıdır.

Sonuç olarak “Tanrı-Kral” sembolleştirmelerinden “mevcut nesne” yansımasına, “dış obje”den “iç obje”ye; görünenden görünmeyene, öze, oradan da nesnenin kendisine ve son olarak da nesnenin kavrama bürünmesine kadar sanatın ilk oluşumundan günümüze kadar nesne bir değişim ve başkalaşım içerisinde olmuştur. Nesne bazen soyut bazen de somut şekillerle yüzeye yansımıştır ama resim sanatında daima var olmuştur.

Nesnenin sanat tarihi boyunca değişim gösterdiği bilinen bir gerçektir. Yanlış olan, “nesne”nin modern sanatta özellikle de soyut sanat anlayışıyla yapılan resimlerde yok olduğu veya resmin yüzeyinden çıkarıldığı algısıdır. Oysa tüm dönemlerin sanat faaliyetlerinde olduğu gibi, soyut sanatın tüm türlerinde; (Soyutlama/ Soyut/ Minimalizm/ Süprematizm/ Non-figüratif sanat gibi) nesne resmin yüzeyinden kaldırılmamıştır. Bu süreçte nesne sadece, değişime ve farklı yorumlara maruz bırakılmıştır. Burada sadece nesne manipülasyonu olduğu söylenebilir, “nesne”nin yok olduğu düşüncesi; sanatçının algı, sezgi, düşünce, tasarlama-oluşturma kabiliyetini ve yaşamışlıklarını hiçe saymaktır.

Kaya, Yunus. “Sanatçı-Nesne İlişkisi Bağlamında, Resim Sanatında Nesne Sürekliliği, Zorunluluğu, Metamorfozu ve Manipülasyonu”. *idil* 5.20 (2016): s.115-130 adlı kaynaktan alınarak komisyon tarafından düzenlenmiştir.

Görsel 1. 107: L.H.O.O.Q., 1919, Marcel Duchamp, Norton Simon Müzesi, Kaliforniya

1.3.3. Somut Varlıkların Yapısal Özelliklerini Değiştirerek Görsel Açıdan Yeni Bir Biçime Dönüştürme

Hazırlık Çalışması

Sanatçı Tahir Erdal'ın biri, mekân çalışması (Görsel 1.108); diğeri portre (Görsel 1.109) olmak üzere iki ayrı çalışması verilmiştir. Tahir Erdal, her iki çalışmasında da var olan şekillerden başka formlara çağrışımlar yaparak (şekilleri dönüştürerek), bizi kendi hayal dünyasına çekmektedir.

- Türk resim sanatı tarihindeki ustalardan ya da yaşayan sanatçılarımızdan benzer örnekleri araştırarak görsel dosya oluşturunuz.
- Sürrealist eser örneklerinden oluşan görsel bir dosya oluşturunuz.

Görsel 1.108: Abajur, 2007, Tahir Erdal

Görsel 1.109: Marilyn, 2007, Tahir Erdal

Dikkat Çekme

“Gerçekte de resim yapma eylemi görsel algılarımızla birlikte zihnimizde olan nesneye ait bilgilerle gerçekleştirilir.”

Kant

Hazırlık Etkinliği

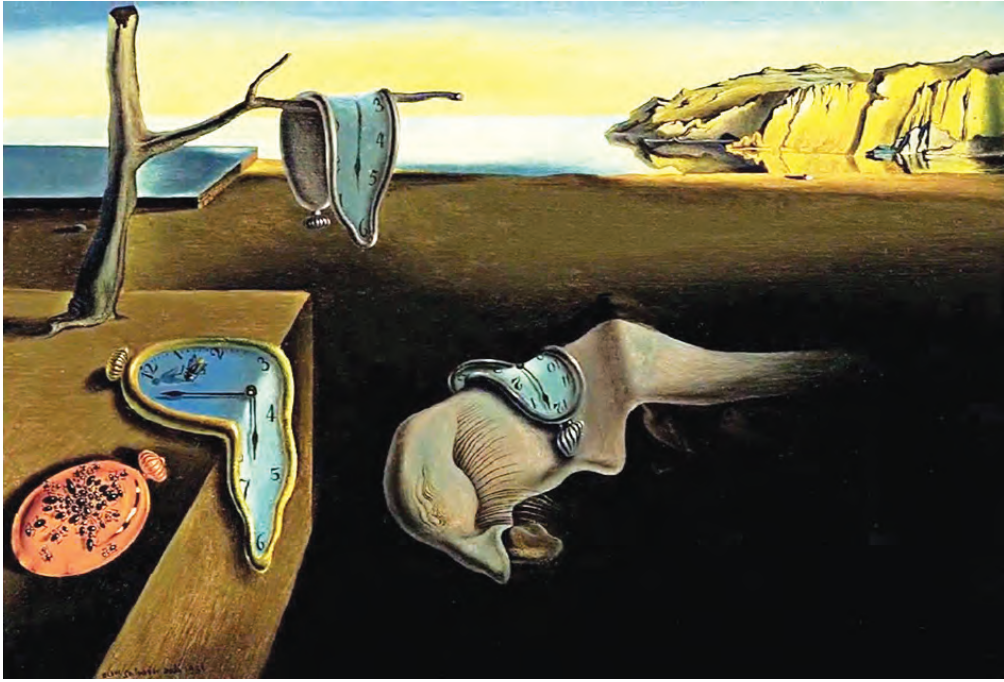
- 25x35 cm ebatlarında resim kâğıtlarına; peyzaj, enteriyör, figüratif kompozisyon içerikli eskizler yapınız. Üç farklı konudan en az birer örneği atölye öğretmeninize onaylatınız. Akrilik boya tekniği ile renklendiriniz.
- Sürrealist dönem ustalarının resimlerinden oluşturduğunuz görsel dosyanızdaki çalışmalarla eskizleriniz arasındaki benzerlikleri araştırınız.

Kullanılacak Malzemeler

Akrilik boya için 25x35 cm boyutlarında resim kâğıdı, resim kalemi, akrilik boya, fırçalar, su kabı, bez veya sünger altlık, kâğıt bant.

Sanatçı nesnel dünyayı algılamakten imgelerden yararlanır. Kimi zaman düşleri, korkuları ya da gerçekte gördüğü nesneleri, yaşadığı olayları imgeler yoluyla sanatsal olarak ifade etme isteği duyar. Bu istek sanatsal, estetik bir değer hâline geldiğinde sanatsal imgelem oluşmaktadır. Bu durumda imgelerin anlam ve ifade birikimi kazandığında sanat eserine dönüştükleri söylenebilir.

İmgelerin anlamlandırma süreci boyunca sanatçı bir çok uyarıyı da bellek süzgecinden geçirir. Zenginleşen bu imgeler gerçeküstücü sanatçıların eserlerinde açıkça görülebilir. İmgelem, nesnel dünyaya dışarıdan bakmak veya bir anlamda gerçeküstücülerin eser örneklerinden yola çıkılarak bir çeşit kaçış, rahatlama yolu veyahut yeni önermeler oluşturabilmek için uzaktan değerlendirme süreci olarak görülebilir.

Görsel 1.110: Belleğin Azmi, 1931, Salvador Dalí, Modern Sanat Müzesi, New York

Salvador Dalí'nin eserlerinde düşsel öğelerin somutlaştırılması söz konusu olabilmekteyken bunun yanı sıra somut nesneleri de yapılarını değiştirerek farklı yeni biçimlere dönüştürdüğü görülür. Mantık sınırları içerisinde açıklanamayacak birçok durumu sanatsal imgelem yoluyla ifade eden sanatçı çalışmalarında somut objeleri de dönüştürerek ilgi çekici eserler üretmiştir. "Belleğin Azmi" isimli eserinde (Görsel 1.110) sanatçının, saatleri bir sıvıymışçasına akışkan hâlde resmederek zamanın da akıp gittiğini vurguladığı söylenebilir. Hayter Hugnet (Heydır Hagnıt), Pablo Picasso (Pablo Pikasso), Yves Tanguy, (İv Tongiy) Giacometti (Cakomedi), Marcel Jean (Marsel Jon), Kay Sage [Key Seyc (Görsel 1.111)] gibi birçok sanatçının da bu çalışma biçiminden faydalandıkları ve bu alanda denemelerini oluşturdukları bilinmektedir.

Görsel 1.111: Küçük Portre, 1950, Kay Sage, The Frances Lehman Loeb Sanat Merkezi, New York

Dağ Gölü

Dağ Gölü, Salvador Dali'nin resimlerinin en iyi örneklerinden biridir (Görsel 1.112). Olgunluk dönemi üslubunun ana özelliklerinin hepsi bu resimde vardır. Sadelikle betimlenmiş manzara, çok ince ayrıntılarla ve ölçek kaymalarıyla işlenmişti. Batmakta olan güneşin her yeri kaplayan kızıllığı akşamın serinliğini vaat etmenin yanı sıra o günün sıcak geçtiğinin fikrini de uyandırmaktadır. Tuhaf tesadüfler ve hemen göze çarpan biçimsel anlam karmaşası, kafa karıştırıcı olduğu kadar şaşırtıcıdır da. Görünürde basit olan şeyler aniden bambaşka kimliklere bürünmektedir. Bütün bunlar sıradan gerçeküstücü hileler ve uygulamalardır ama Dali'nin ellerinde, onları küçük birer hile ya da ressamın el çabukluğu olmanın ötesine taşıyan bir anlam ve önem kazanır. Bu resimde gerçekten rahatsız edici bir şeyler vardır. Nesnelerin sıra dışı birlikteliğinin ötesinde, hiçbir şey aslında olduğu sanılan şey değildir. Şu ana kadar resmin en rahatsız eden varlığı, ön planda enine yayılan dikkat çekici biçimiyle yapıtın isminde bahsedilen balık şekilli "göldür". İlk bakışta ne olduğunun anlaşılması imkansızdır. Balık olarak okunduğunda imge, karışık anlamlar taşır. Kuyruğu arkadaki dağ manzarasının uzantısıdır; gövdesi ne iç bükey ne dış bükeydir; ne düz ne de yuvarlaktır; paradoksal şekilde biraz gerideki kayalık yükseltilerin yansıması sayesinde balık derisine benzeyen ayrıntılara kavuşmuştur. Dali için bu göl hiç tanımadığı ama hayalî varlığının tüm yaşamı boyunca onu takip ettiğini hissettiği ölmüş ağabeyini – onun da adı Salvador'du- hatırlatmaktadır. Ressama göre telefon ve bozuk hat, Sudetenland'ın Alman himayesinde olduğu dönemde, 1938'de, Adolf Hitler ve Neville Chamberlain (Nevil Çembirlen) arasında yapılan anlaşmaları ima etmektedir.

Görsel 1.112: Dağ Gölü, 1938, Salvador Dali, Tate Müzesi, Londra

(JON Thompson, *Modern Resim Nasıl Okunur (Modern Ustaları Anlamak)*, 2014, Hayalperest Yayınevi, s.204)

Uygulama Etkinliği

- Hazırlık etkinliğinde yapmış olduğunuz renkli çalışmalarınızı, sürrealizm dönem ustalarının sizdeki çağrışımlarıyla harmanlayıp kompozisyon kuralları çerçevesinde size özgü resimsel kurgular oluşturunuz.
- Oluşturduğunuz resimsel kurguları 50x70 cm ölçülerinde tuval üzerine yağlı boya tekniğiyle uygulayınız.

Kullanılacak Malzemeler

Yağlı boyalar, 50x70 cm tuval, palet, çeşitli fırçalar, terebentin, temizlik bezi, keten ya da haşhaş yağı.

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Uygulama etkinliğini değerlendirmek için aşağıda listelenen ölçütlerin öğrenci tarafından gerçekleştirilme düzeylerini ifadenin karşısında bulunan yere ✓ koyarak işaretleyiniz.

Öğrencinin Adı Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

ÖLÇÜTLER		DERECELER				
		Çok İyi	İyi	Orta	Geliştirilebilir	Zayıf
		5	4	3	2	1
1	Somut varlıkların yapısal özelliklerini değiştirerek görsel açıdan yeni bir biçime dönüştürme için gerekli ön çalışmaları yaptı.					
2	Somut varlıkların yapısal özelliklerini değiştirerek görsel açıdan yeni bir biçime dönüştürme için gerekli malzemeleri temin etti.					
3	Hazırladığı ön çalışmalardan bir tanesini seçerek tuvale desen yardımı ile aktardı.					
4	Çalışmayı renkle kurgularken ön-arka ilişkisini, figür mekân ilişkisini, açık-orta-koyu düzenini, ilgi merkezini ve armoniyi düşünerek boyadı.					
5	Çalışmayı sürdürürken bilgi kadar sezginin de önemli olduğunu anladı.					
6	Somut varlıkların yapısal özelliklerini değiştirerek görsel açıdan yeni bir biçime dönüştürme çalışmasını planladığı gibi tamamladı.					
7	Uygulama sürecinde edindiği deneyimlerini arkadaşları ile paylaştı.					
ÖLÇEK PUANI						

Ölçek puanını 100'lük sisteme dönüştürme işlemi: Tablodan alınabilecek en yüksek puan, her bir kriter için 5 puandır. 100'lük sisteme çevirmek için formül:
(Ölçek puanı x 100) / Alınabilecek en yüksek toplam puan (35)= Puan

Değerlendirme: Ölçekten 100 üzerinden 70 aldıysanız bu öğrenme için başarınız yeterli düzeyde demektir. **69 veya altında puan almışsanız** ilgili önceki öğrenmeleri tekrar etmelisiniz.

A) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü veya sözcükleri yazınız.

1. Herhangi bir formun yapısal özelliğini bozmadan daha yalın, daha sade biçimde..... ederek güçlü bir ifade yakalamak mümkündür.

B) Aşağıda verilen açık uçlu soruların cevabını ilgili alana yazınız.

2. “..... Mağazanın kocaman vitrininde yalnızca bir elbise vardı; simsiyah kocaman bir vitrin, birkaç renkte ışık ve tek bir elbise.”

Verilen cümlenin oluşturduğu algı resimsel bir kurguda nasıl kullanılabilir?

.....

.....

3. Sanatsal ve doğal metamorfoz arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

.....

.....

4. Diego Velázquez'in Papa Innocent X portresi (Görsel 1.113) ile Francis Bacon'ın (Fransis Beykın) Papa Innocent X (Görsel 1.114) portrelerinin benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?

Görsel 1.113: Papa Innocent X, 1650, Diego Velázquez, Doria Pamphili Galerisi, Roma

Görsel 1.114: Papa Innocent X, 1953, Francis Bacon, Emory Coffin Koleksiyonu, Iowa (Ayova)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

5. Biçim bozma ve sadeleştirme yöntemiyle soyutlama çalışmaları yapan sanatçılara aşağıdakilerden hangisi örnek gösterilemez?

A) Piet Mondrian

B) Henri Matisse

C) Amedeo Clemente Modigliani

D) Caravaggio

E) Theo van Doesburg

6. Rene Magritte'in verilen resminden (Görsel 1.115) hareketle aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- A) Objektif gözlem–natüralist anlatım
- B) Hayali kurgu–soyut yaklaşım
- C) Soyut kurgu–ekspresif yaklaşım
- D) Gözleme dayalı soyut anlatım
- E) Gözleme dayalı deformasyon

Görsel 1.115: Portre, 1921, Rene Magritte, I. Brachot Galerisi, Belçika

7. Aşağıdaki akımlardan hangisi somut varlıkları biçimsel açıdan “en belirgin” şekilde deforme eder?

- A) Rönesans
- B) Barok
- C) Neo-klasizm
- D) Kübizm
- E) Soyut sanat

8. “Yaptığı at çizimleri, bir yerden sonra aşama aşama motorsiklet çizimlerine evrilmeye başladı.”

Yukarıda verilen cümlede aşağıdakilerden hangisi yapılmıştır?

- A) Soyutlama
- B) Deformasyon
- C) Metamorfoz
- D) Stilizasyon
- E) Formasyon

9. Aşağıdakilerden hangisi, somut varlıkların yapısal özelliklerini değiştirerek kompozisyonlarında görsel açıdan yeni bir biçime dönüştüren sanatçılardandır?

- A) Leonardo da Vinci
- B) Pieter Paul Rubens
- C) Jacques-Louis David
- D) Jean-François Millet
- E) Salvador Dali

Görsel 1.116: Aziz-Rémy'deki Kavaklar, 1889, Vincent van Gogh, Cleveland Sanat Müzesi, Ohio

10. Aşağıda verilen Vincent van Gogh'a ait resme göre (Görsel 1.116) hangisi doğrudur?

- A) Ressam gördüğü manzarayı fotoğraf gerçekliğinde resmetmiştir.
- B) Ressam hayalindeki manzaranın resmini yapmıştır.
- C) Ressam yazılı bir metinde betimlenen manzarayı resmetmiştir.
- D) Ressam gördüğü manzarada biçimsel deformasyonlarla kişisel bir üslup sergilemiştir.
- E) Ressam gördüğü manzarayı soyut bir şekilde resimlemiştir.

2. ÜNİTE

SOYUT RESİM

• Kavramlar
soyut
soyutlama

• Ünite Bölümleri
2.1. Soyut Resim Çalışmaları

2

Ünite

SOYUT RESİM

2.1. Soyut Resim Çalışmaları

Hazırlık Çalışması

Empresyonizm dönem ressamlarından sevdiğiniz bir ressamın resminin ve seçtiğiniz bir detayının A4 ölçüsünde fotokopisini alınız (Görsel 2.1). Resmi, mekân algısını farklılaştıracak şekilde (açısını değiştirerek) sınıf ortamında paylaşınız (Görsel 2.2).

Görsel 2.1: Selvili Buğday Tarlası, 1889, Van Gogh, Metropolitan Müzesi, New York

Görsel 2.2: Ters çevrilmiş ayrıntı (Selvili Buğday Tarlası)

Dikkat Çekme

Somut nesnelerin tanımlandığı herhangi bir resimde formları tanımlayan çizgilerin (kontur çizgilerinin) kaldırılmasında ortaya çıkacak sonucun soyut olabileceğini biliyor muydunuz?

2.1.1. Resimde Soyut

Hazırlık Etkinliği

Post-empresyonizm dönem ressamlarından Paul Gauguin'in (Pol Gogen) bir resmini seçiniz (Görsel 2.3). Seçtiğiniz resmin bir detayını (Görsel 2.4) 50x70 cm ölçülerinde bir yüzey üzerine kontur çizgilerinden arındırarak karışık teknik ile çalışınız.

Görsel 2.3: Siesta, Paul Gauguin, 1892-94

Görsel 2.4: Ters çevrilmiş ayrıntı (Siesta)

Varlığı duyularla algılanamayan, maddi bir yapıda olmayan, belli bir hacmi ve şekli olmayan, somut karşılığı anlamına gelir. Hüzün, mutluluk, vefa, sevgi, nefret, günah, sevap gibi belli bir şekli, rengi, kokusu, tadı, sertlik ya da yumuşaklığı olmayan kavramlar örnek olarak verilebilir.

Nesnel gerçekliği olmayan, aklın bildiği, gözün aşınası olduğu herhangi bir şeyi ya da olayı biçimsel anlamda anlatmayan-anımsatmayan resimlere soyut resim denebilir. Bir başka deyişle duyu organlarımızın bize fark ettirdiği her şeyin dışında olanları sezgisel yaklaşımlarla anlatma sanatıdır.

Bilinen gerçeklikten uzak renkler ve şekillerle sadece sanatsal gerçeklik düzleminde resimler yapan Wassily Kandinsky (Vasili Kandinski) bu tarzın öncülerinden kabul edilir.

1789'da yaşanan Fransız Devrimi sonrası yeni düşüncelerin ortaya çıkmasıyla birlikte sanat alanı da yeni bir devrim kazanmıştır. Ortaya çıkan özgür düşünce gücü sanatsal anlamda da devrim yaşanmasına olanak sağlamıştır. Bu dönemde sanatta da yenilikler yaşanmıştır.

1824 yılında Paris Salon Sergisi'nde sergilenen İngiliz John Constable'ın (Con Kanstabil) manzara resimlerinden etkilenen bir grup Fransız genç ressam, geleneksel kurallardan uzaklaşarak doğrudan doğadan ilham almaya karar verdiler. Çalışma ortamını atölye dışına taşımak amacıyla Fontainebleau (Fonteynblo) Ormanı yakınlarındaki Barbizon köyüne (Fransa) yerleşip (yaklaşık 1830), gelenek resmine ciddi bir başkaldırı ile konularını doğadan, günlük yaşamdan, köylü-işçi vb.den almaları ile birlikte sanatsal devrimi ateşlediler. Bu dönem, hayatın gerçekliğini anlatmayı hedefleyen tutumu ile sanat tarihine realizm (gerçekçilik) olarak geçer. Gerçekliğin tek bir bakış açısı ile ifade edilemeyeceğini kavrayan sanatçı; sezgisel, duygusal ve içsel bir maceranın peşine düşüp günümüze kadar ulaşan sanat akımlarının ve dönemlerinin kıvılcımlarının tutuşturmuştur. Fransız manzaraları bu dönem ressamlarının temel konusu hâline geldi. Dramatik temaları işleyen sanatçılar doğa kesitlerini çoğunlukla arka plan olarak kullanmayı yeğlediler. Ayrıca gün ışığına çıkmalarıyla birlikte ton nitelikleri, renk, gevşek fırça darbeleri ve yumuşak form kullanımı ile empresyonizm (izlenimcilik) akımının tohumlarını atmışlardır.

Barbizonlu sanatçılar (Görsel 2.5), 1860'lı yıllarda birçoğu henüz öğrenci olan Claude Monet (Klod Mone), Pierre-Auguste Renoir [Piyer Ogust Renua (Görsel 2.6)], Alfred Sisley (Alfred Sisliyi) ve Frederic Bazille (Frederik Bezily) gibi genç ressamların dikkatini çekmişler ve bu genç resamlar Fontainebleau Ormanı'nı ziyaret etmişlerdir. 1870'lerde empresyonizmin kuruluşuna öncülük edenler de yine aynı genç resamlardır.

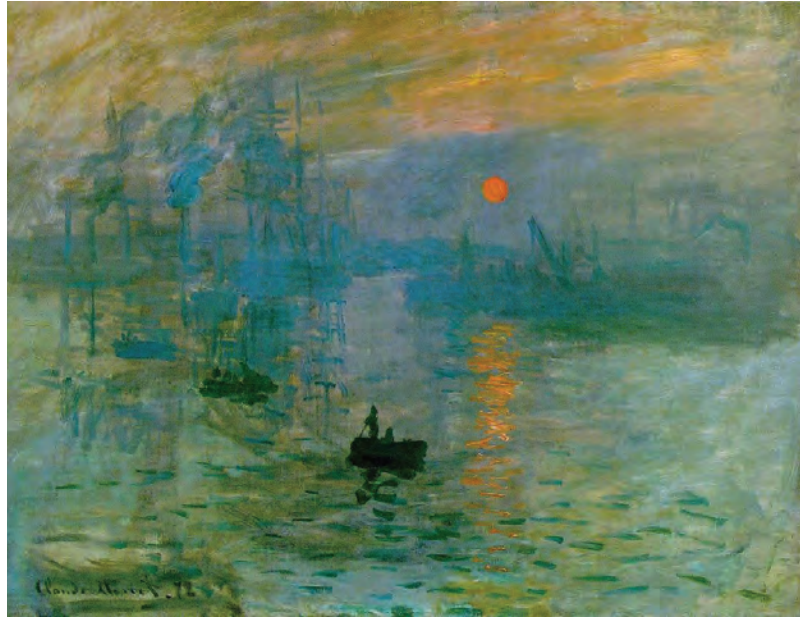
Görsel 2.5: Dalga, 1869, Gustave Courbet
(Gustav Kurbe), Ulusal Galerî, İskoçya

Görsel 2.6: Deniz Manzarası, 1879, Pierre Auguste Renoir, Sanat Enstitüsü, Chicago

“Empresyonizm, bir natüralizm idi. Gerçi bu natüralizm, doğanın mekanik taklidine dayanan objektif bir natüralizm değildi. Tersine doğanın duyusal olarak kavranmasına dayanan sübjektif bir natüralizm idi. Empresyonizm için duyusal olarak kavranan bir doğa dışında sanatın bir başka objesi olamazdı. İlk empresyonistlerden son empresyonistlere dek doğa ile olan bu duyusal ilgi titizlikle korunmaya çalışılmıştır, denebilir.” (Tunalı, 1996: 121)

Empresyonizme (izlenimcilik) adını veren Claude Monet’in “Gün Doğumundan İzlenimler” adlı eseri (Görsel 2.7), forma kat-

Görsel 2.7: Gün Doğumundan İzlenimler, 1872, Claude Monet, Marmottan Müzesi, Fransa

ma amacı ile değil doğan güneşin ışığını sanatçının algılayış ve anlatışının resmidir. “Monet’in bu tabloda ifade ettiği belli bir gerçek olmayıp bir görünüş, impressionlardan meydana gelmiş bir görünüştür. Bu görünüş, başka bir varlık dünyasından bize söz açmıyor. O hâlde bu resmin temelinde şöyle bir bilgi vardır: Monet, nesneler dünyasına baktığı zaman, orada bir realite, bir var olan görmüyor, tersine süjesi ile bağlılık kuran her şey bir duyumlar, bir İmpression’lar kompleksi olarak çözülüyor. Monet, o hâlde doğaya baktığı zaman gerçek olanlar değil sürekli bir değişim içinde bulunan renk ve ışık impressionlarının akışını görüyor ve süje-obje arasındaki bağ, doğrudan doğruya duyum, impression yoluyla kuruluyor.” (Tunalı, 1996: 41)

Görsel 2.8: Biberymus Ocağı, 1900, Paul Cezanne, Folkwang Müzesi, Almanya

Empresyonist ressam ışığı ve ışık renklerini forma-biçime tercih ederken hemen sonrasında ortaya çıkan post-empresyonizm ise biçime tekrar rağbet etmiştir. Post-empresyonizm’in en önemli ressamlarından sayılan Paul Cezanne biçimi iyice çözümleyebilmek adına geometrik parçalara bölerek betimlemiştir (Görsel 2.8). Hatta Cezanne’in “yer yüzünde bütün formlar; karelerden, kürelerden, konilerden oluşur.” sözü Pablo Picasso’da karşılığını bulup kübizmi doğuran etmen olmuştur. Pablo Picasso, Cezanne’in bu sözlerinden hareketle yüzey üzerinde kendi perspektifinden uzak iki boyutlu

görüntülerden oluşan resimleri ile (Görsel 2.9) kübizmin öncüsü olmuştur.

Picasso'yu takip eden kübist ressamlar [Georges Braque (Jorj Brak), Marcel Duchamps (Marsel Duşamp) vb.] resmin yüzeyinde ritmi vurgulayabilmek için renkçi yaklaşımlardan uzaklaşmış, rengin kübizmin analitik (çözümlemeli) etkisini zayıflatacağına inanmışlardır. Bu yüzden topraksı gri ve kahverengi tonları tercih etmişlerdir.

Takip eden süreçteki sentetik kübizm döneminde kâğıt, duvar kâğıdı ve diğer kolaj malzemelerinin yanı sıra objenin kendisi de resim yüzeyine dâhil olmuştur. Bu nesneler resim yüzeyinde yapıştırılarak birleştiriliyor, âdeta boyanın gördüğü işlevle kullanılıyordu. Gündelik hayatın kullanım materyallerini saf, estetik birer nesne hâline getiren bu dönem; kolaj, asamblaj ve fotomontajın önünü açan devrimci bir yaklaşım olarak görülür. Bu yüzden kübist kolajlar hem soyut hem de gerçektirler (Görsel 2.10).

Bu özellikleri ile sanat nedir? Gerçek nedir? Sorularını güçlü bir şekilde soran yaklaşım olarak 20. yüzyıl boyunca değişik tarzlarda ürün ortaya koyan birçok sanatçının cevap arayacağı bir problemi ortaya koymuşlardır.

Görsel 2.9: Armutlarla Kadın, 1909, Picasso, Modern Sanatlar Müzesi, New York

Görsel 2.10: Cam, Gitar ve Gazete, 1913, Picasso, Tate Müzesi, İngiltere

Sanat tarihi boyunca yaşanan akım, ekol ve dönemler çoğunlukla bir önceki devre tepki ile doğmuş olsalar bile aynı zamanda kendinden önceki devirlerden etkilenmiş ve beslenmişlerdir. Dolayısı ile empresyonizmin realizmden etkilendiği bir gerçektir. Fakat modern sanatın başlangıç noktası olarak resmin kendine ait plastik elemanlarını kullanarak resim yapma cüretini gösteren empresyonizmi kabul etmek gerekir.

Soyut resmin öncüsü kabul edilen Wassily Kandinsky, Claude Monet'nin sergisini gezdiği esnada gördüğü "Saman Yığınları" resmini (Görsel 2.11) geleneksel algıdan uzak yargılaması sonucu soyuta giden yola girmiştir, denilebilir.

Resimde "soyut" ilk defa, Vasily Kandinsky'nin 1910 yılında yaptığı resim için kullanılmış bir terim olmasına karşın tarihsel bir süreç sonucunda ortaya çıkmış bir türdür.

V. Kandinsky'nin ortaya koyduğu bu yeni anlayışın (Görsel 2.12) 20. yy. da resim sanatındaki tüm yeni ve çağdaş eğilimlerin başlangıcıdır demek mümkündür. Bu başlangıç Marcel Duchamp ve Dada hareketi ile doruk noktasını bulmuştur.

Sanat böyle bir dönemde hiçbir zaman olmadığı kadar tasvirden (betimleme) köktenci bir şekilde kopmuş ve buradaki plastik dil, tuval yüzeyinde devrimci etkilerle yüzyılın tamamına yayılmıştır. Sanat salt göz ve diğer duyu organlarıyla alınılan ve yorumlanan bir alan olmaktan çıkıp akıl ve felsefe ile de sonsuz bir çeşitlilikle zenginleşmiştir. Sanatçı ve ressam da geleneğin donanımlarının dışında entelektüel bir kimlikle sahnede yerini almıştır.

"Soyut" kavramı bu şekilde netleşerek tuval yüzeyinden, diğer çağdaş sanat akımlarına da sıçrayarak sanat tarihinin 20. yüzyılda bilimsel ve sosyal yansıması olmuştur.

Görsel 2.11: Saman Yığınları, 1891, Claude Monet, Güzel Sanatlar Müzesi, Boston

Görsel 2.12: İlk Soyut Suluboya, 1910, Wassily Kandinsky, Pampidou Merkezi, Paris

2.1.2. Soyutlama ile Soyut Arasındaki Fark

Hazırlık Çalışması

Fernand Leger [Förmand Löje (Görsel 2.13)] ve Mark Rothko'nun [Mark Rotko (Görsel 2.14)] eserlerinden oluşan bir görsel dosya oluşturunuz.

Görsel 2.13: Diskler, 1918, Fernand Leger

Görsel 2.14, İsimsiz, 1952-53, Mark Rothko, Guggenheim Müzesi, New York

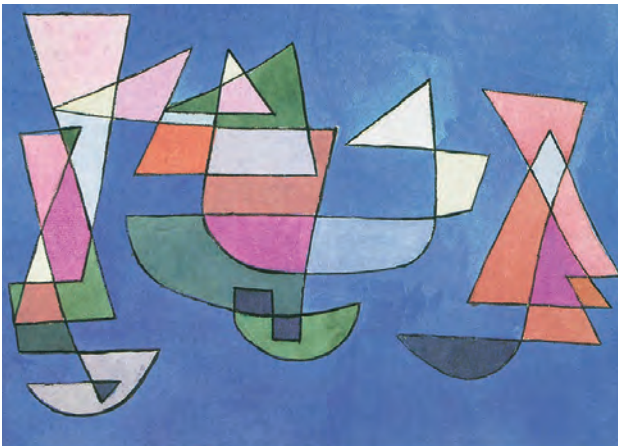
Dikkat Çekme

“Soyutlama insanın fiziksel olarak göremediklerini aklıyla görmesini sağlar.”

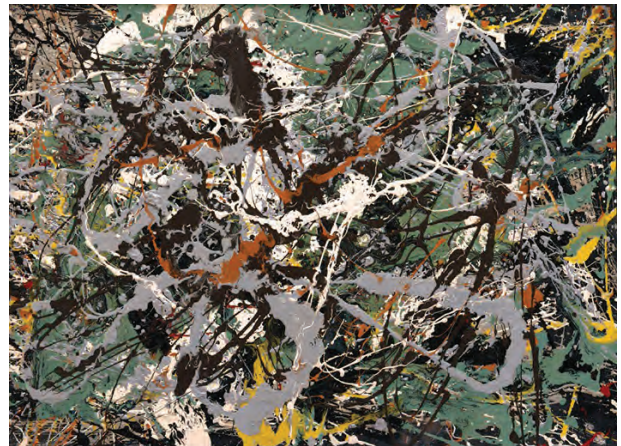
Arshile Gorky (Arşil Gorki)

Hazırlık Etkinliği

- İmge kökenli kompozisyon (Görsel 2.15) ile soyut kökenli kompozisyonun (Görsel 2.16) benzerliklerini ve farklılıklarını söyleyerek sınıf ortamında tartışınız.

Görsel 2.15: Yelkenler, 1927, Paul Klee

Görsel 2.16: Yeşil Gümüş, 1947, Jackson Pollock, Guggenheim Müzesi, New York

Dış dünyanın bilinen gerçekliğinden kopmanın başlangıcı diyebileceğimiz biçim bozma; yorumlama, sanatsal bir tarz olarak stilizasyon ve soyuta giden öznel bir çabadır. Bu eylemler bütünü, soyuta doğru bir yolculuktur. Bu yüzden modernizmin en popüler idolü olan Picasso her türlü soyutlamanın belirgin bir figürüdür. Biçimin parçalanarak dış dünyanın gerçekliğinden yavaş yavaş uzaklaşması soyutlama eyleminin ta kendisidir. Soyutlama yönteminde dış dünyanın gerçekliğine hiç benzemeyen formlar, lekeler, renkler ve yüzeydeki ritmi sağlayan her şey resmin asli imgeleri olmuştur.

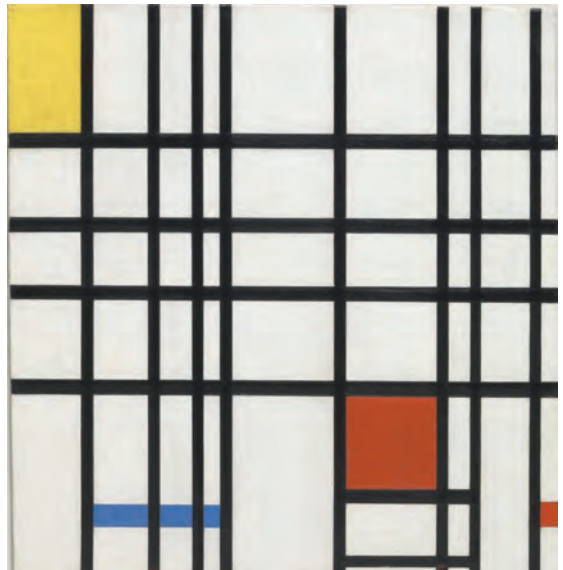
Anlaşılabacağı gibi soyutlama; gerçek dünyanın imgelerinden yola çıkar, bu imgeler hâlen dış gerçekliği çağırıştırır. Doğal olarak gözle algılanan bir temadan yola çıkıldığı aşîkârdır. Soyut ise, bilinen gerçekliği hiçbir şekilde anımsatmayan özerk bir dildir. Bu dil tamamen zihinsel bir çabadır. Resmin temel kurallarını tamamen uygulamakla birlikte modernizme bağımsız bir ekol olarak eklenir.

“Resim sanatında biçimin sınırlayıcı yapısı, soyutlama (einführung) olarak adlandırılan dönemle birlikte yıkılmaya başlamıştır. Bu dönemde ressam, doğa ya da nesnelerde ileri derecede biçim bozmalarından kaçınmamıştır. “Soyutlama-özdeşleyim” diliyle anlatmak “soyut” anlatımı karşılamadığı için sempati ve ilgiler dışında bir ilişki içinde aranmalıdır bu kavram. İnsan suje sinin doğa varlığı ile kurduğu mutlu ilişki üzerine oturtulan “özdeşleyim”, kavramla örtüşür de olsa maddi çağrışımlar uyandıran bir konumdadır. Soyutlama mantığı ile ressam dolaylı yollardan da olsa biçimin temsiline olanak veriyordu. V. Kandinsky’nin “İmprovizasyon (Doğaçlama)” adlı eserinde gerek mekân gerekse de figürlerin temsil edilişi, bu resmin gerçeklikten tamamen ayrıştırılmadığını ortaya koyar. Soyut sanatı, sanatçının içsel bir söyleşi olarak gören V.Kandinsky, resimlerinin yanı sıra yazılarıyla da soyut sanatı tanımlamıştır. Sanatta “tinsel” olan ifadesiyle açıklanan bu kavram, nesneden bağımsız olanı ve sanatçının zihninde yaratılmış olanı işaret ediyordu (Görsel 2.17).

Çıkış noktaları ister P. Mondrian’da olduğu gibi (Görsel 2.18) mimari olsun isterse doğa kaynaklı V.Kandinsky’nin soyutlama-özdeşleyimi (einführung) olsun resim artık kendi ifade dilini kullanmaya başlamıştı. Resmin kendi saf elemanlarını kullanmak için onu maddi anlamlarından arındırmak gerekiyordu. Bu arındırma işlemi renklere değin yapılmalıydı. Bu amaç doğrultusunda Piet Mondrian üç ana renk olan sarı, kırmızı ve mavi rengi seçmişti. Yeşil, mor ve turuncu vb. gibi ara

Görsel 2.17: Doğaçlama, 1911, Vasily Kandinsky, Sanat Tarihi Galerisi, Münih

Görsel 2.18: Sarı, Mavi ve Kırmızılı Kompozisyon, 1937-42, Piet Mondrian, Tate Galerisi, İngiltere

renkleri tuvalinden arındırmıştı. Bu üç ana rengin yanı sıra siyah ve beyazı bir nötrleştirici olarak görmüştür. Çizgi içinde aynı mantık doğrultusunda bir arındırmaya gidip yatay ve dikey çizgiyi seçmişti. Ara çizgi değerleri olarak gördüğü; çapraz, elips, yuvarlak vb. gibi çizgileri kullanmamıştı. Piet Mondrian'ın da içinde yer aldığı "De Stijl" anlayışında biçim ve renk her türlü çağrışımsal kavramdan ayrıştırılmıştır. Bütün bu çabaların amacı; resmi aracı kullanan bir sanat olmaktan çıkarp salt kendi elemanlarıyla oluşturacağı bir dil anlatımına kavuşmaktır. Piet Mondrian'ın renk ve biçimde kat ettiği bu yol, betimlemeci bir anlayışı da kökten değiştirmeye götüren önemli yollardan biriydi."

(GERÇEKLİKTE SOYUTA GİDEN YOL Mendumha SATIR Yrd.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü menduha.satir@atauni.edu.tr Mehmet Emin Kayserili Öğrt.Gör., Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, m.eminkayserili@atauni.edu.tr)

2.1.3. Farklı Üsluplarda Soyut Eser

Hazırlık Çalışması

Robert Delauney, Paul Klee, Kazimir Malevich (Kasimir Maleviç) ve Joan Miro'nun (Con Miro) resimlerinden oluşan bir görsel dosya hazırlayın.

Dikkat Çekme

"Kuşlar nasıl ötüyorsa öyle resim yapmak istiyorum."

Claude Monet

Hazırlık Etkinliği

Robert Delauney (Görsel 2.19), Kazimir Malevich (Görsel 2.20), Paul Klee (Görsel 2.21) ve Joan Miro'nun (Görsel 2.22) resimlerine ait örnekleri dikkatlice inceleyiniz.

- Sanatçıların üsluplarındaki benzerlikleri ve farklılıkları söyleyiniz. Düşüncelerinizi sınıf ortamında tartışınız.

Görsel 2.19: Dairesel Formlar, 1930, Robert Delauney, Guggenheim Müzesi, New York

Görsel 2.20: Fırtına Sonrası Köyde Sabah, 1912, Malevich, Guggenheim Müzesi, New York

Görsel 2.21: Oyuncaklı Çocuk, 1940, Paul Klee, Guggenheim Müzesi, New York

Görsel 2.22: Ay ışığında Kadın ve Kuş, 1951, Joan Miro, Tate Galerisi, İngiltere

Resim sanatında Modern Çağ'ın en önemli yeniliklerinden kabul edilebilecek soyut resmi, kübizm kaynaklı geometrik kompozisyonlar ve empresyonizm ile başlayıp fovizmle devam eden süreç kaynaklı şiirsel kompozisyonlar olmak üzere iki ayrı kolda incelemek mümkündür.

Gerek şiirsel gerekse geometrik olarak ortaya konan birbirinden farklı bu tarz ve ekollerde örnekleri görülen soyut resimlerin renk, çizgi, leke ve özgür boyama biçimlerinin yanında sanatçının öznel algısıyla da ilintili birçok örneği vardır. Örneğin Mondrian'ın resimleri çok net geometrik bir örgüyle izleyicinin karşısına çıkarken Joan Miro, temelinde güçlü bir desen barındıran şiirsel anlatımlar yapmıştır. Mark Rothko'da görülen kısmen özenli sayılabilecek büyük geometrik alanlar, farklı resimlerde kendini tekrar eden çalışmalar gibi görünse de sanatçının kendisine has bir estetiği ayrı ayrı içinde barındıran birbirinden bağımsız çalışmalardır. Kırık ve birbirinin devamı olan çizgilerle dış dünyanın imgelerini az çok belli eden Paul Klee de soyut resmin özgün eserlerini sanat tarihine kazandıran önemli isimlerden biridir.

Ekspresyonizm: Yirminci yüzyılın başlarında ortaya çıkan dışa vurumcu sanatlar, sanatçının duygularına dayanarak yoğun renk ve doğal olmayan fırça hareketleri ile yaptığı resimlerden oluşmaktaydı. Politik istikrarsızlık ve ekonomik buhranın yaşandığı yıllarda, Almanya'da pozitivizm, naturalizm ve empresyonizm akımlarına karşı olarak ortaya çıkan ekspresyonizm natüralist anlatımdan uzaklaşıp insanın iç dünyasının anlatıldığı bir sanat anlayışıdır.

Soyut ekspresyonizmin öncüsü sayılan Kandinsky soyut resimlerini manevi gerçeğin alternatifini olarak görüyordu. Zıtlıkları gösteren bir felsefeye sahip olan Kandinsky Tanrısal veya kozmik enerji ile iç dünyasını resimleyerek kendi ekspresyonlarını yarattı (Görsel 2.23).

Görsele 2.23: Kazaklar, 1910-11, Wassily Kandinsky, Tate Galerisi, İngiltere

Kübizm: Yirminci yüzyıl başlarında ortaya çıkan diğer bir sanat akımıdır. Pablo Picasso'nun yanı sıra Jean Metzinger (Cin Metzinger), André Lhote (Andire Lout) da önde gelen kübist sanatçılardan bazılarıdır. Hem ekspresyonizme hem de realizme karşı bir akım olarak gelişen kübizm, soyut sanata giden yolda atılan en güçlü adımdır. Genellikle monochrome tonların tercih edildiği bu akım; konstruktivizm, neo-plastisizm ve orphizm gibi diğer soyutlama biçimlerini doğrudan etkilemiştir. Resmedilen imgeyle gerçeklik arasındaki ilişkinin niteliğini değiştiren kübizm büyük bir devrimdir. Analitik kübizm ve sentetik kübizm olarak iki ayrı başlık altında incelemek mümkündür.

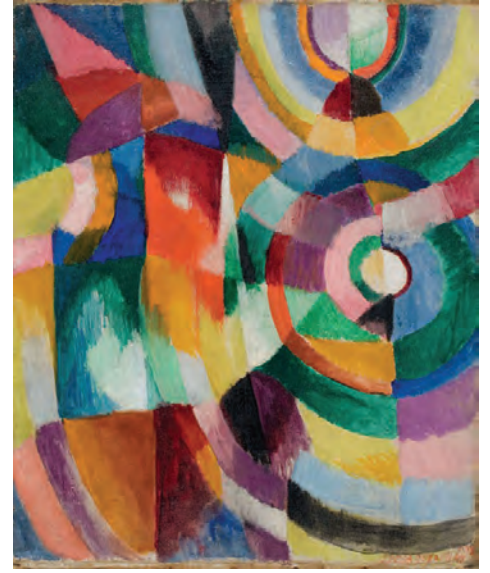

Görsele 2.24: Şişe ve Gazete, 1913-14, Juan Gris, Tate Galerisi, İngiltere

Analitik Kübizm: Forumun zihinde parçalanması olarak açıklamak mümkündür. Bu anlayışta sanatçı bir bütünün neresine bakmak istiyorsa onu öyle parçalar sonra o parçaları birleştirir. Ancak son şekil objeye benzemez, yeni bir şekil doğar. Geometrik şekillere indirgenerek en yalın anlatıma ulaşmak istenen analitik kübizmde belli bir obje ya da objelerden yola çıkılarak soyuta ulaşmak istenir. Aynı zamanda kompozisyonların dengeli olmasına özen gösterilir.

Sentetik Kübizm: Birbirinden farklı parçaların birleştirilirken onlara form verilmesidir. Bu formda gazete, oyun kâğıdı, duvar kâğıdı, tahta gibi hazır malzemelerin ve dekoratif elemanların kolaj malzemesi olarak kullanıldığı görülür. Harf ve sayıların soyutluğu ilk defa Juan Gris ile esere katılmıştır (Görsele 2.24). Kalıplardan kurtulmayı amaçlayan sanatçılar "gerçek olan" ile "gerçek olmayan" arasında gidip gelmeyi sağlamışlardır. Örneğin Georges Braque eserinde gerçek bir tahta kullanmasına rağmen resmin ahşap boya ile yapıldığı zannedilmiştir.

Orphizm (1912-13): Orfik kübizm olarak da adlandırılır. Adı 1912 yılında Fransız şairi ve sanat eleştirmeni Guillaume Apollinaire (Gilyum Apolliner) tarafından Kupka'nın resimlerine atfen konulmuştur. Fovizmin parlak renkleri; Paul Signac'ın (Pol Signak), Chevreul'ün (Şevrol) ve Charles Henry'nin (Çarls Henri) renk teorileri ile oluşmuş; başlarda objeler tanınabilirken zaman içinde soyut sanata geçişte kilit rol oynamıştır. Kübizmin tek renk kullandığı dönemde çok renkli kompozisyonları tekrar gündeme getirmişler, lirik denebilecek bir soyutlamaya gitmişlerdir. Dolayısı ile duygusal ifadenin öne çıktığı bir tarzdır. Renk ve renk uyumlarına değer veren bu akımın; Frank Kupka [Frank Kupka (1871-1957)], Robert Delaunay [Robert Diloniy (1885-1941)], Francis Picabia [Fransis Pikabiya (1879-1953)] ve Sonia Delaunay [Sonya Diloniy (1885-1979)] (Görsel 2.25) öncü sanatçılarıdır.

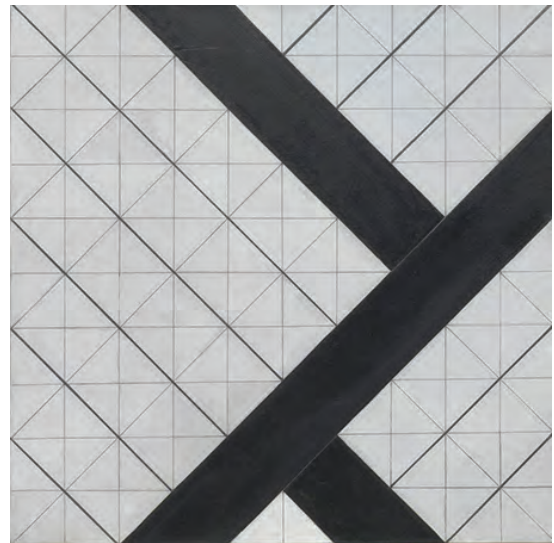
Görsel 2.25: Elektrik Prizmaları, 1913, Sonia Delaunay, Tate Galerisi, İngiltere

Süprematizm (1913): Kazimir Malevich (Kazimir Milyevich) tarafından Rusya'da kurulmuştur. Malevich, gerçek dünyadan sanat çıkarmak için sınırlı sayıda renk kullanarak daire, kare, çizgi ve dikdörtgenler gibi temel geometrik formlara odaklanmış yeni bir soyutlama biçimi yaratmıştır (Görsel 2.26). Bu anlayışta genellikle beyaz bir zemin üzerinde yoğun renklerde kullanılan geometrik formlar vardır. Süprematizm nesnelerin görsel tasviri üzerinde "saf sanatsal duygu üstünlüğü"ne dayanan soyut sanat olarak da tanımlanabilir.

De Stijl / Neo-plasticism (1919): I. Dünya Savaşı'nın karmaşasına doğrudan bir tepki olarak ortaya çıkan sanat ve tasarım akımıdır. Sanayi çağına uygun evrensel bir estetik geliştirmeye; sanat, mimarlık ve tasarıma maddi, entelektüel ve tinsel bir bütünsellik vermeye çalışan modernist bir anlayıştır. Biçim ve rengi temel öğelerine indirgeyerek saf bir soyutlama ile evrensellik arayışını savunan sanatçılar; resmin ana unsurlarına sadık kalmak için sadece ana ve nötr renklerin yanı sıra kare dikdörtgen, düz, yatay veya dikey çizgileri tercih etmişlerdir. Akımın önde gelen isimleri; Theo van Doesburg [Tio van Duysbörh (1883-1931)] (Görsel 2.27), Piet Mondrian [Pit Mondriyan (1872-1944)], Vilmos Huszár [Vilmoş Huser (1884-1960)] ve Bart van der Leek [Bart van Dır Lek (1876-1958)] ile mimarlar Gerrit Rietveld [Herit Ritveld (1888-1964)], Robert van 't Hoff [Robert vanit Hof (1887-1979)] ve Jacobus Oud'dur [Yakobüs Aut (1890-1963)].

Görsel 2.26: Dinamik Süprematizm, 1915-16, Kazimir Malevich, Tate Galerisi, İngiltere

Görsel 2.27: Karşı Kompozisyon VI, 1925, Van Doesburg, Tate Galerisi, İngiltere

Otomatizm (1920): Freud'un özgür akıl yürütme fikrinden (bilinçsiz zihni açığa çıkarma arzusu) esinlenerek Joan Miro (Coan Miro) ve Max Ernst (Maks Enst) gibi sanatçılar otomatik resimler oluşturmuşlardır. Sanatın bu özgür yolu, Miro'nun kendi kişisel işaret diline dönüşmesini sağlayan basitleştirilmiş organik şekillere yol açmıştır (Görsel 2.28). Bu anlayışla oluşturulan eserler; estetik yargılara, ilke ya da kuralara bağlı kalmadan akıl denetiminden uzak, bilinci devre dışı bırakıp otomatik bir biçimde yapılan sanatsal çalışmalardır. Dadacıların ortaya attığı bu anlayış daha sonra gerçeküstücüler tarafından da kullanılmıştır.

Görsel 2.28: Boyama, 1927, Joan Miró, Tate Galerisi, İngiltere

Eylem Resmi [Action painting (1940-1960)]: Amerikalı eleştirmen Harold Rosenberg'in (Herild Rozinbörg) Jackson Pollock'un (Ceksın Polık) resim yapma tutumunu tanımlamak için kullandığı terimdir. Bu akım, soyut sanat anlayışlarından ve modernist düşüncelerden doğan bir resim akımıdır. Akım sanatçıları otomatizmden etkilenmiştir. Jackson Pollock bir sergide 1947 yılında büyük boyutlu tuvaleri yere serdikten sonra üzerine boyayı döküp damlatarak ya da akıtarak resimler yapmıştır (Görsel 2.29). Eleştirmenlerin sarsıcı bulduğu bu resimleri Jackson Pollock bir yıl süre ile sergilemiştir. Sergiden sonra Yves Klein (İv Klayn), Mark Tobey (Mark Tobe) gibi genç ressamlar da bu tarzı benimsemişlerdir.

Renk Alanı Resmi [Colourfield Painting (1940-1960)]: Soyut dışa vurumculuğun başka bir şekli olan renk alanı resmi, Mark Rothko [Mark Rodko (Görsel 2.30)], Barnett Newman (Barnet Nivmin) ve Clyfford Still (Kliffırd Sıtil) gibi ressamları tanımlamak için kullanılmıştır. İzleyicide meditatif bir etki oluşturmak amacı ile yapılmış belirgin bir ilgi odağı olmaksızın büyük, yumuşak kenarlı renk alanlarından oluşan basit bileşimli kompozisyonlardır.

Görsel 2.29: Sarı Adalar, 1952, Jackson Pollock, Tate Galerisi, İngiltere

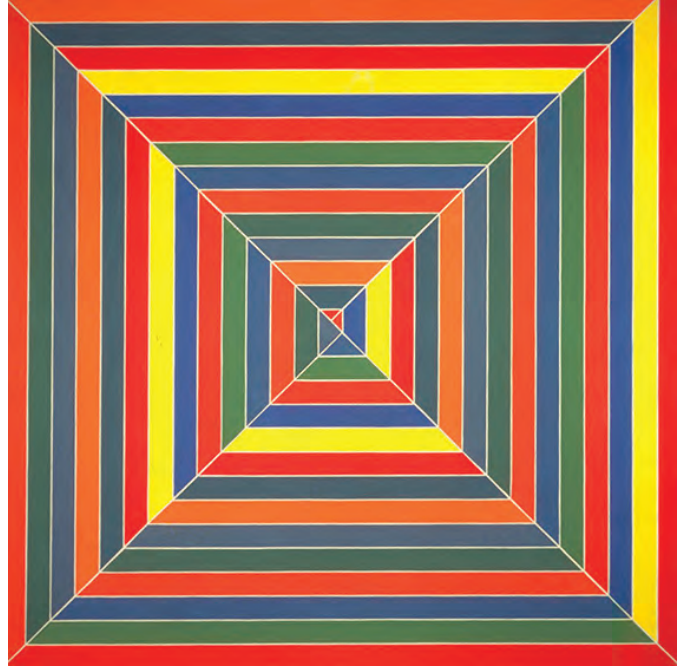

Görsel 2.30: Bordo Üzerine Kırmızı, 1959, Mark Rothko, Tate Galerisi, İngiltere

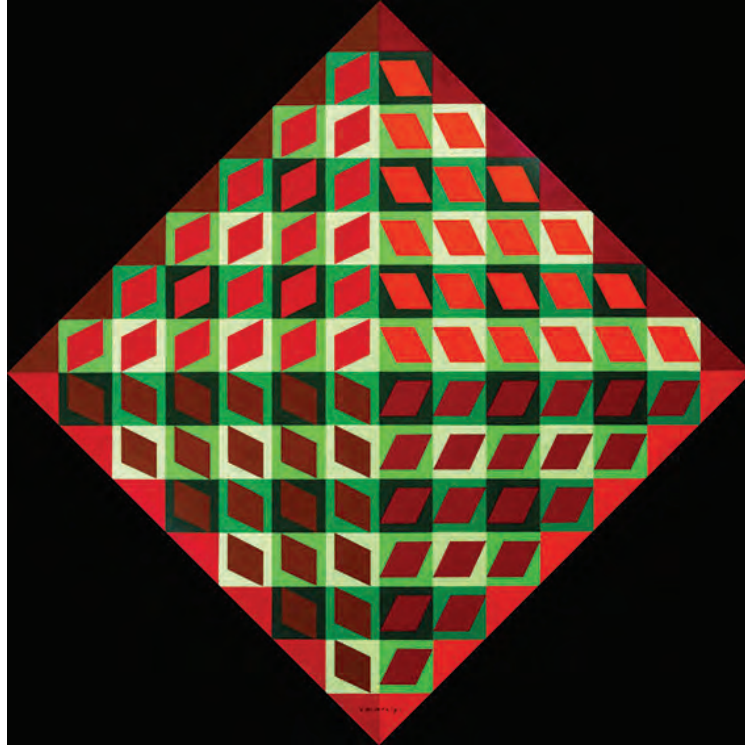
Sert Kenarlı Resim [Hard Edge Painting (1960'lar)]: Renk alanları arasında ani geçişlerin bulunduğu, keskin kenarlı geometrik soyutlama tarzıdır. Barnett Newman'ın (Barnet Niuvmin), yüzeyi yatay ve dikey çizgilerle bölmeleri ile başlar. Resimsel soyutlama ile minimalizm arasında aracı bir eğilim olan üslup, sert kenar ya da kesin sınır anlamına gelir. Renk, kenarları net biçimde sınırlandırılmış yüzeyler içinde kullanılır.

Soyut dışa vurumculuk içinde yer alan bu akımın en önemli temsilcileri; Barnett Newman, Ad Reinhardt (Ed Raynhart), Robert Motherwell'dir (Robirt Madirvel). Josef Albers (Yosef Albes), Robert Indiana (Rabirt indiyana), Ellsworth Kelly (Elsvort Keli), Kenneth Noland (Kenit Noulind), Bridget Riley (Bırcit Rayli), Jeffrey Steele (Cefri Stııl), Frank Stella [Frenk Stela (Görsel 2.31)], Victor Vasarely (Viktır Vasıraly) bu üslupta ürün veren diğer sanatçılar olmuşlardır.

Op- Art (1960-70): Optik yanılsama mantığına dayalı bu akımda, renk ve çizgiler kullanılarak göz yanılsamaları yaratılması ve eserde üç boyutluluk ile derinlik hissi oluşturulması amaçlanır. Üçüncü boyut etkisi verme eğiliminin soyut sanatta karşılığını bulmuş hâlidir. Yeni konstrüktivist, geometrik biçimleme yöntemleriyle akrabadır ve onların olanaklarından yararlanmıştır. En önemli temsilcileri; Victor Vasarely (Görsel 2.32), Maurits Cornelis Escher (Mağrits Kornnıılıs Eşır) ve Josef Albers'dır (Yosef Albes).

Görsel 2.31: Hyena Stomp, 1962, Frank Stella, Tate Galerisi, İngiltere

Görsel 2.32: Banya, 1964, Victor Vasarely, Tate Galerisi, İngiltere

2.1.4. Resim Sanatının Tarihi Boyunca Soyut Eğilimler

Hazırlık Çalışması

Rönesans, Maniyerizm ve Barok dönemlerine ait, içinde soyut öğelerin bulunduğu resimlerden bir görsel dosya oluşturunuz.

Dikkat Çekme

“Akıllıca değişiklikler, sanatsal olanakları zenginleştirir.”

Wassily Kandinsky

Hazırlık Etkinliği

Kuzey Avrupa Rönesans ressamlarından Hieronymus Bosch [Hieronimos Boş (Görsel 2.33)] ve Pieter Brugel'e (Pitr Bröğil) ait (Görsel 2.34) görselleri inceleyerek teknik ve konu açısından karşılaştırınız.

- İki resim arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları söyleyiniz.
- Rönesans ile başlayıp fovizm ve kübizme giden yolda resim sanatındaki çağdaşlaşma adına bu iki resmin sizce ne tür katkıları olmuştur? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Görsel 2.33: Antonius'un cazibesi, 1513, Hieronymus Bosch, Ulusal Müze, Lizbon

Görsel 2.34: Çiftçilerin Bayram Günü, 1568, Pieter Brueghel (elder), Sanat Tarihi Müzesi, Viyana

Uygarlık tarihinin her döneminde görülebilecek soyut imgeler daha İlk Çağ'da başlar. Mağara duvar resimlerinde, kayalara çizilen soyut motif ve işaretlerde ilk insanların algı biçimleri gözlenebilir. O dönemde aletle ve el işçiliği ile yapılan ilk kullanım nesneleri ile araçlar bazen süslemeler ve motiflerle daha estetik hâle getiriliyordu. Savaş aletleri, ahşap ya da metallerden yapılan her türlü kullanım nesnesi yine soyut süslemelerle donatılıyordu.

Yerleşik hayata geçen insan, toprağı işlemeye başlamış, hayvanların ve bitkilerin evcilleştirilmesi ile gündelik yaşamını kolaylaştırmıştı. Bu doğrultuda her türlü araç gereç, silah ve diğer kullanım eşyalarına bugün soyut olarak adlandırılan motif ve süslemeler yaptılar. Soyut denilen estetik tarz aslında tüm uygarlığın ilk primitif eserlerinde görülür.

İnanç kavramının zihinlerde oluşmaya başlaması ile yapılan tapınaklar; Anadolu, Orta Asya, Mısır ve Güney Amerika'da estetik bir tarz olarak oyma, süsleme, yazı, rölyef, duvar resmi, sembol ve işaretlerle donatılmıştır. Ayrıca seramik, keramik, lahit, mezar taşı, kap kaçak, halı ve kilimler ile göçmen toplulukların keçe çadırlarında kullanılan sembol ve işaretler soyut anlatım dilinin bilinen en eski örneklerindendir. Mozaik, fresk, rölyef, yazı, işaret, simge ve semboller, tapınak ya da anıtsal yapılarda hep karşılaşılan soyut algının bir türüydü.

Sanatının ve kültürünün hemen hemen tamamını din ve inanışların doldurduğu eski Mısır sanatında görülen hiyeroglif ve stilize edilmiş figürlerin kullanıldığı resim sanatında soyutlama ve sembolik anlatımın öne çıktığı görülür. Ayrıca insanların öldükten sonra tekrar dirileceğine inanan Mısırlılar, resim ve rölyeflerde ölümden sonraki yaşam gibi soyut olan bir konu üzerine çokça eser ortaya koymuşlardır (Görsel 2.35).

Görsel 2.35: Mısır sembolleri ve objeleri

İnsanoğlu uygarlık tarihinin her evresinde öldükten sonraki yaşama inanmıştır. Bu doğrultuda inandıkları Tanrı olgusu ve değerleri anlatan sembol, şekil, resim vb. eserler üretmişlerdir. Dolayısıyla Roma ve Bizans Dönemleri sanatlarında dahi soyut konuların bu dünyaya ait görünüşleriyle somutlaştırılmış olduğu görülmektedir.

Görsel 2.36: Meryem'e Hürmet, 1320, Giotto, Metropolitan Müzesi, New York

Akademik anlamda resmin bir sanat olarak incelenmesinin Rönesans ile başladığı söylenebilir. Orta Çağ sanatında soyut konular (ilahi metinler, mitoloji, efsane vb.) dünyevi imgelerle tasvir edilmiştir. Bu durum erken Rönesans ile başlayıp realizme kadar devam eden süreç için de geçerlidir. Erken Rönesans'ın en önemli ustalarından olan Giotto de Bondone'nin Hristiyan ikonografisinin hikâyelerini resimlediği kompozisyonlar da (Görsel 2.36) bunu ispatlar durumdadır. Dinî yapılarda çok güzel örnekleri görülen bu sanat eserleri 20. yy. soyut sanatının da ilham kaynakları olmuştur.

Örnekler konu benzerlik ve farklılıklarıyla şu şekilde artırılabilir: Boticelli'de güzellik; güller, ilkbahar, çiçekli bir elbise, ilahi ışık, altın rengi sarı vb. ile sembolleştirilmiştir. Holbein'de ise bir elçilik görevini masada duran Türk halısı, politik ve dinî bölünme ile ilgili huzursuzluğu aralık duran bir kitap, yine huzursuzluğu müzik aletindeki kopuk tel, yer altını ya da ölümü kuru kafa ile sembolleştirildiği ve soyut olanın somutla vücut bulmuşluğu görülür.

Hans Holbein, Albrecht Dürer, Hieronymus Bosch, Albrecht Altdorfer, Giuseppe Arcimboldo, El Greco, Francisco Goya vb. ressamalarda somutlaşarak günümüze kadar gelen soyut eğilimler Paul Gauguin ve Paul Cezanne'la tüm modern sanat ekollerini ateşlemiştir. Bununla birlikte "sanat" hiçbir zaman olmadığı kadar bireysel bir dürtüyle yapılmaya başlanmıştır. Sanatçının sorgulama yöntemleri çok kişisel ve devrimci bir ivme kazanmıştır. Resmin her türlü anlamda tekniği alabildiğine özgürleşmiştir. Gelenek hiçbir dönemde bu kadar sorgulanıp köktenci biçimde dışlanmamıştır. Bu tutumlar birbiri ardı sıra gelen modern sanat akımlarını doğurmuştur. Sanatçının yeni bir plastik dil yaratma arzusu sonucu geliştirdiği bu tepkiye rağmen gelenek birikimi ve becerileri de zaman zaman kullanılmaya devam etmiştir.

2.1.5. Sanatın Öge ve İlkelerini Kullanarak Soyut Resim Çalışmaları

Hazırlık Çalışması

Sanatın öğeleri (nokta, çizgi, renk, biçim, form, doku, valör, espas) ve sanatın ilkeleri (denge, ritm, hareket, zıtlık, bütünlük, vurgu, örüntü) ile ilgili bir dosya hazırlayınız. Konu ile ilgili bilgilerinizi kontrol ediniz.

Dikkat Çekme

“Dört küheylan çeker arabamızı; biri çizgi, biri leke, biri renk, dördüncü adıyla sanıyla Benek...”
Bedri Rahmi Eyüboğlu

Hazırlık Etkinliği

Uzun figürleri, parlak renk ve ışığı şaşırtıcı bir şekilde kullanan, maniyerizmin en önemli ustalarından El Greco'nun başyapıtı sayılan resmi kompozisyon öge ve ilkelerine göre dikkatle inceleyiniz.

- Sanatçı, kompozisyon öğelerini nasıl kullanmıştır? Fikirlerinizi söyleyiniz.
- Sanatçı, kompozisyon ilkelerini nasıl kullanmıştır? Fikirlerinizi söyleyiniz.

Görsel 2.37: Orgaz Kontu'nun Gömlülüğü, 1586, El Greco, Santo Tome Kilisesi, İspanya

Uygulama Etkinliği

- Hans Holbein (Hans Holbeyn), Albrecht Dürer (Albireht Dürer), Hieronymus Bosch (Hiyeronimos Boş), Albrecht Altdorfer (Albireht Altdorfır), Giuseppe Archimboldo (Cosep Erkimboldo), El Greco (El Greko), Francisco Goya (Fransisko Goya) vb. ressamların resimlerinden oluşan bir görsel dosya düzenleyiniz.
- Dosyanızdaki resimlerden birini, atölye öğretmeninizin onayını alarak seçiniz.
- Seçmiş olduğunuz eserin ölçülerine uygun olarak oranlanacak bir tuval hazırlayınız.
- Eseri tüm tanımlamalardan arındırarak denge, ritm, hareket, zıtlık, bütünlük, vurgu ve örüntüsüne dikkat ediniz. Tüm çizgi, renk, biçim, form, doku, valör ve espasını özgün yaklaşımlarınızla yorumlayıp bir espi kopyası yapınız.

Okuma Parçası

William Turner (1775–1851)

18. yüzyıl romantik sanat duygusunun öne çıkıp sanatçının doğrudan kendine yöneldiği, güzellik yerine ifadenin ön plana çıktığı biz zaman dilimidir. 19. yüzyıl ise gelişen sanayinin neden olduğu bunalımların ve Fransız Devrimi gibi önemli toplumsal olayların yaşandığı yüzyıldır.

18. yüzyılın sonlarında Avrupa’da romantik duyguyu ele alan kendine yönelmiş ifadeci kimlikleri ile Francisco Goya (Frentisko Goya), Theodore Gericault (Tıdor Jeriko), Eugene Delacroix (Yucin Delakroy) gibi önemli sanatçılarla birlikte romantizm yaşanırken İngiltere’de sanatsal bir durgunluk vardır. Bu sanatsal durgunlukta dünya sanatının tamamını etkileyecek öncü bir ressam olarak William Turner (Vilyım Törnır) sahneye çıkar ve daha sonra sanat tarihinde de önemli bir yer tutar.

William Turner doğacı ve kendine has yaklaşımlarıyla soyut sanatın ilk habercilerinden sayılır (Görsel 2.38). Doğanın yıkıcı gücünü tuval yüzeyini âdeta bir ışık kaynağına dönüştüren Turner, biçim ve renkleri bu ışık kaynağının içinde eriterek soyuta doğru giden manzaraları ile birçok ressama ilham kaynağı olmuştur.

Görsel 2.38: *Balina Avcıları*, 1845, William Turner, Metropolitan Müzesi, New York

Uygulama Etkinliği

- William Turner'ın soyuta varan manzara etütlerini dikkatle inceleyiniz (Görsel 2.39, 2.40, 2.41 ve 2.42).
- Kullanmayı tercih ettiğiniz boya ve malzemelerinizle doğaya çıkınız.
- William Turner'ın çalışmalarından referansla, siz de benzer doğa etütleri yapınız.

Görsel 2.39: Mavi Rigi, 1842, William Turner, Tate Galerisi, İngiltere

Görsel 2.40: Batık, 1834, William Turner, Tate Galerisi, İngiltere

Görsele 2.41: Deniz ve Gökyüzü, 1834, William Turner, Tate Galeri, İngiltere

Görsele 2.42: Gün Batımı, 1820-40, William Turner, Tate Galeri, İngiltere

Uygulama Etkinliği

- Denge, ritm, hareket, zıtlık, bütünlük, vurgu ve örüntüye dikkat ederek nokta, çizgi, renk, biçim, form, doku, valör ve espasa dikkat ederek kâğıt üzerinde suluboya, guaj, akrilik, pastel vb. malzemelerle soyut kompozisyon araştırmaları yapınız.
- Kompozisyon araştırmalarınızdan birini atölye öğretmeninizin onayını alarak tercih ettiğiniz teknikle tuval üzerine aktarınız.

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Uygulama etkinliğini değerlendirmek için aşağıda listelenen ölçütlerin öğrenci tarafından gerçekleştirilme düzeylerini ifadenin karşısında bulunan yere ✓ koyarak işaretleyiniz.

Öğrencinin Adı Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

ÖLÇÜTLER		DERECELER				
		Çok İyi	İyi	Orta	Geliştirilebilir	Zayıf
		5	4	3	2	1
1	Soyut resim çalışmaları için gerekli ön araştırmayı yaptı.					
2	Soyut resim çalışmaları için gerekli malzemeleri temin etti.					
3	Uygun ve doğru kompozisyonu oluşturabilmek için çeşitli ölçü ve tekniklerde araştırmalar yaptı.					
4	Sanatın öge ve ilkelerini olması gerektiği gibi kullandı.					
5	Dönüştürme çalışmalarını planladığı gibi tamamladı.					
6	Bu çalışmadan edindiği bilgileri arkadaşlarıyla paylaştı.					
ÖLÇEK PUANI						

Ölçek puanını 100'lük sisteme dönüştürme işlemi: Tablodan alınabilecek en yüksek puan, her bir kriter için 5 puandır. 100'lük sisteme çevirmek için formül:

$(\text{Ölçek puanı} \times 100) / \text{Alınabilecek en yüksek toplam puan (30)} = \text{Puan}$

Değerlendirme: Ölçekten 100 üzerinden 70 aldıysanız bu öğrenme için başarınız yeterli düzeyde demektir. **69 veya altında puan almışsanız** ilgili önceki öğrenmeleri tekrar etmelisiniz.

A) Aşağıda verilen açık uçlu soruların cevabını ilgili alana yazınız.

1. “Resim sanatının tarihi incelendiğinde gelenek resminden soyut resime giden yolda, empresyonizm en güçlü adımlardan biridir.”

Cümledeki iddianın doğruluğunu, Görsel 2.43’ten yola çıkarak nasıl ispatlarsınız? İlgili alana yazınız.

.....

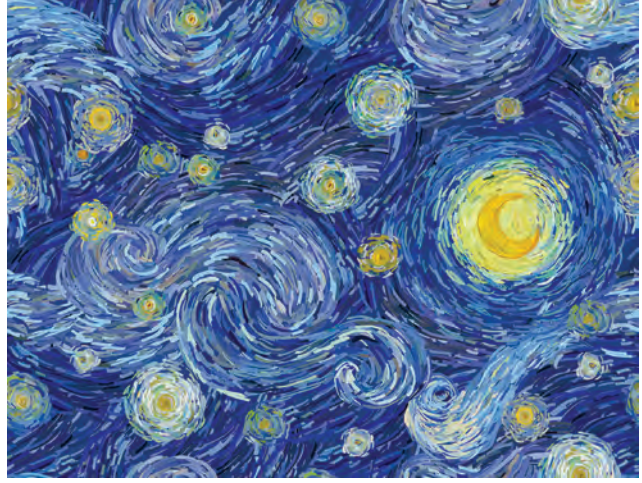
.....

.....

.....

.....

.....

Görsel 2.43: Detay, (Yıldızlı Gece), 1889, Van Gogh, Modern Sanatlar Müzesi, New York

Verilen görselleri dikkatle inceleyiniz

2. Marc Chagall’ın Mozaik Panosu (Görsel 2.44) ile Paul Klee’nin “Sihirli Kareler” isimli eseri (Görsel 2.45) arasındaki benzerlikleri söyleyiniz.

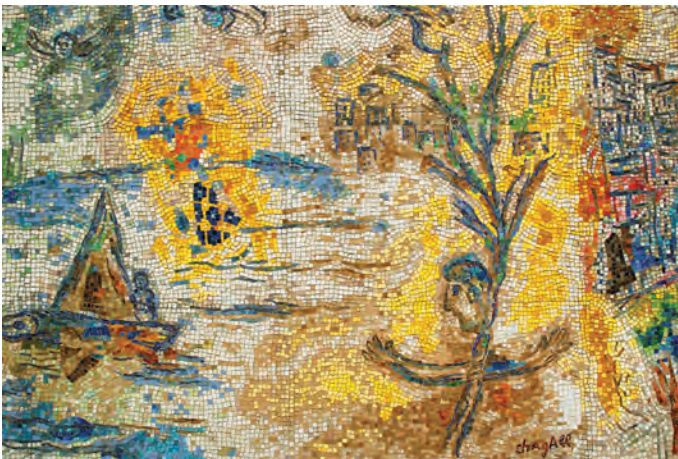
.....

.....

3. Marc Chagall’ın mozaik panosu ile Paul Klee’nin “Sihirli Kareler” isimli resimleri arasındaki farklılıkları söyleyiniz.

.....

.....

Görsel 2.44: Dört Mevsim Mozaïği, 1972, Marc Chagall, Chicago

Görsel 2.45: Sihirli Kareler, 1925, Paul Klee, Metropolitan Müzesi, New York

4. Soyut bir resimde başarının kriterleri neler olabilir? İlgili boşluğa yazınız.

.....

.....

B) Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

5. Joan Miro ile Kazimir Malevich'e ait resimleri inceleyiniz.

Görsellere göre aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) Joan Miro'nun resmi liriktir.
- B) Her iki resim de soyuttur.
- C) Miro soyutlama yapmıştır.
- D) Ressamlar gördükleri manzarada biçimsel deformasyonlarla kişisel bir üslup sergilemiştir.
- E) Ressamlar biçimsel açıdan özgün birer dil geliştirmişlerdir.

Görsel 2.46: İspanyol Dansçı, 1926, Joan Miro, Barcelona

Görsel 2.47: Dinamik Süprematizm, 1915, Kazimir Malevich, St. Petersburg Müzesi, Rusya

6. Aşağıdaki akımlardan hangisinde biçimler kendi perspektifinden uzak biçimde tasvir edilmiştir?

- A) Rönesans
- B) Barok
- C) Neoklasisizm
- D) Kübizm
- E) Soyut Sanat

Ölçme ve Değerlendirme Cevap Anahtarı

1. Ünite

1. stilize
2. sadeleştirmenin vurgusu
3. Benzerlik: Her ikisinde ilk hâlden çok farklı bir biçime dönüşür.
Farklılık: Doğal metamorfoz: Bir madde ya da canlının kendi doğal yapısında başkalaşım geçirmesi (tohumun ağaç olması gibi).
Sanatsal metamorfoz: Herhangi bir form ya da biçimin sanat eserinde başka bir şekle bürünmesi hâlidir. Burada sanatçının duygu, düşünce ve estetik yaklaşımları şekli belirler.
4. Benzerlik: her iki portre de aynı poz ve kompozisyona sahiptir, aynı kişidir ikisinde. İkisi de aynı dengeye sahiptir.
Farklılık: Velazquez klasik bir üslupta, bacon çağdaş bir tarzda ürün vermiştir. Velazquez modelin fiziksel özelliklerini olduğu gibi yansıtmaya çalışırken; Bacon daha çok ruh hâlini ifade etmeye çalışmıştır. Velazquez doğal bir gerçeklikte resimlerken, Bacon biçim bozmayı tercih etmiştir. Ayrıca Bacon, kompozisyon örüntüsünde destekleyici çizgilerle resmi daha hareketli hâle getirmiştir.
5. Caravaggio
6. Gözleme dayalı deformasyon
7. Kübizm
8. Metamorfoz
9. Salvador Dali
10. Ressam gördüğü manzarada biçimsel deformasyonlarla kişisel bir üslup sergilemiştir.

2. Ünite

1. Işığın anlık etkilerini yakalamaya çalışan empresyonist dönem ressamı biçimi gösteren kenar çizgilerini (konturu) önemsemek yerine ışığı gösteren rengi daha çok önemsemiş ve vurgulayan fırça sürüşleri ile oluşturdukları atmosferler adeta soyut resim etkisine ulaşmaya başlamıştır.
2. Her iki resimde küçük karelerden oluşan renkçi ve çağdaş anlayışa sahiptir.
3. Chagal'ın resmi soyutlama, Klee'nin resmi soyuttur. Chagal, bir hikayesi ve belli bir derinliğe sahip mekânı olan bir resim yapmışken; Klee'nin resmi tamamen soyut ve yüzeyseldir.
4. Bütünü meydana getiren ilgili parçaların kendi aralarındaki iletişimi, armoni, denge, ritm, hareket, zıtlık, bütünlük, vurgu, örüntü gibi öğeler.
5. Ressamlar gördükleri manzarada biçimsel deformasyonlarla kişisel bir üslup sergilemiştir.
6. Kübizm

Sözlük

A

- açık-koyu** : Resimde belirtilecek önemli yerlerin koyu-açık lekeler zıtlığı içinde anlamı. Işık-gölge sözcüğü de aynı anlamda kullanılır.
- algı** : İdrak etme eylemi. Duyular yoluyla elde edilen bilgi.
- altın oran** : Altın kesit. Plastik sanatlarda geçerliliği olan bir ölçü oranı. Bir doğru parçası iki parçaya bölündüğünde küçük parçanın büyük parçaya oranı ile büyük parçanın tüm parçaya oranına eşit olması.
 $A:B = B:(A+B)$
- akım** : Sanat, siyaset ve düşünce hayatında ortaya çıkan yeni bir görüş, yöntem, hareket, cereyan, tarz.
- arkeoloji** : Tarih öncesi ve eski çağlardan kalma eserleri tarih ve sanat bakımından inceleyen bilim, kazı bilimi.
- alegori** : Bir görüntü, bir yaşantı veya bir davranışın daha iyi kavranmasını sağlamak için göz önünde canlandırıp dile getirme sanatıdır.
- armoni (uyum)** : Bir yapıtta parçaların birbirleriyle ve yapının tümüyle olan uygunluğu.

B

- betimleme** : Söz, yazı veya çizgiyi kullanarak tasarlama.
- biçim** : **1.** Dış görünüş, şekil. **2.** Yakışık alan uygun şekil. **3.** Sanat ve edebiyat eserlerinde dış görünüş, form. **4.** Tarz.

Ç

- çizgi** : **1.** Çizilerek veya çeşitli yollarla oluşmuş iz, çizi, hat. **2.** Bir yüzey sanatı ögesi olarak uzunluğuna oranla kalınlığı çok az olan bir şerit.

D

- deformasyon** : Biçim bozma, resim ve heykelde model olarak alınan nesnelerin görüntü biçimini, yapılan yoruma uygun hâle getirme.
- degrade** : Geçiş. Bir rengin koyudan açığa doğru geçişi.
- değer** : Bir tablonun genel renk ahengi. Tablodaki bir rengin öteki renklere kıyasla değeri, açıklığı, koyuluğu, canlılığı, solukluğu.

dekoratif	: Dekor olarak kullanılan, süslemeye yarayan, süsleyici, tezyinî.
denge	: 1. Bir nesnenin veya insanın devrilmeden durma hâli. 2. Plastik sanatlarda kullanılan öğelerin kompozisyon bakımından birbirlerini tartacak biçimde düzenlenmeleri.
dingin	: Durgun, kımıldamayan.
diyagonal	: Köşegen, köşe birleştirici.
düzlem	: Üzerinde girinti, çıkıntı ve seviye farkı olmayan düz yüzey.

E

eboş	: 1. Taslak hâline gelen bir tablonun ilk düşünülmüş hâli. 2. Kaba, geliştirilmemiş iş.
eskiz	: Bir proje, tasarım ya da sanat yapıtını son hâliyle ortaya koymadan önce yapılan ön hazırlık.

F

figür	: Resim ve heykel sanatlarında varlıkların biçimi.
figüratif	: Resim ve heykel sanatlarında doğayı ve nesneleri somut biçim olarak gösteren eser.
fiksatif	: Füzlen ya da pastel boya ile yapılmış resimlerde kullanılan boya koruyucu, sabitleştirici bir tür kimyasal bileşim.
fizyolojik	: 1. Fizyoloji ile ilgili, vücutla ilgili: Fizyolojik bir rahatsızlık. 2. Normal, doğal olarak işleyen.
fizyonomi	: Yüz çizgilerinin genel durumundan çıkan anlam.
form	: 1. Biçim, kütle. Bir şeyin şekli. 2. Resim sanatında biçim, bir tablonun tümünün yapı bakımından kuruluşu.
fresk	: 1. Yaş duvar sıvası üzerine kireç suyunda eritilmiş madenî boyalarla resim yapma yöntemi.
füzlen	: Resim çizerken kullanılan taflan çubuklarından yapılan kalem, kömür kalem.

G

Grotesk	: Kaba gülünçlüklerden, tuhaf ve olmayacak şakalaşmalardan yararlan, bağdaşmaz durumları şaşırtıcı biçimde birleştiren, söylemek istediğini usçuluğa karşı, us'a aykırı yadırgatmalarla veren güldürü biçimi.
----------------	---

H

- hedonizm** : İnsan yaşayışında en büyük değerin ve başlıca amacın haz alma olduğunu; haz ile en iyinin birbirine eşit bulunduğunu; sürekli hazza ancak bilgelikle erişilebileceğini savunan bir felsefe ve ahlak görüşü (hazcılık).
- hiyeroglif** : Eski Mısırlıların kullandığı yazı türü. Betimlenen bir resim ile anlatılmak istenen bir kelimenin gösterildiği yazı, resim yazı.
- homojen** : Benzer karakterlere ya da yapıya sahip olan.

i

- ikona** : **1.** İkon. **2.** Hristiyanlıkta Hz. İsa, Hz. Meryem veya ermişlerin tahta üzerine mumlu ve yumurtalı boyalarla yapılmış dinî içerikli resimlerine verilen ad.
- illüstrasyon** : **1.** Resimleme, tasvir. **2.** Kitap içindeki bir yazıyı açıklayan veya süsleyen resim.
- imgesel** : Var olan ya da varmış gibi tasarlanan nesnelerin zihinde canlandırılması.

K

- kadraj** : Her tür resimsel düzenin çerçeve sınırlarının belirlenmesi işlemi.
- kolaj** : Kumaş, tahta gibi malzemelerle kâğıt veya kartona yapıştırılarak yapılan resim veya kompozisyon.
- kompozisyon** : Ayrı ayrı parçaları bir araya getirerek bir bütün oluşturma biçimi ve işi.
- kontrast** : **1.** Karşıt, aykırı, zıt. **2.** Karşıtlık, aykırılık, zıtlık.
- kroki** : Bir konu veya nesnenin başlıca özelliklerini yansıtacak biçimde hazırlanmış taslağı.
- kromatik** : **1.** Renklerle ilgili, renksel. **2.** Sanat yapıtında renkli anlamında niteleyici olarak kullanılır.

L

- lavi** : Tek renk sulu boya veya çini mürekkebi ile yapılan lekesele etkisi baskın açık-koyu karşıtlığına dayalı etkili bir resim tekniğidir.

leke	: 1. Bir yüzeyde türlü sebepler dolayısıyla oluşan ton değişikliği. 2. Parlak ya da açık tondaki bir yüzeyde görülen karanlık ya da koyu bölüm.
lokal	: Sınırları belirli bir bölgenin içinde yer alan.

M

minyatür	: 1. Çoğunlukla eski el yazması kitaplarda görülen, ışık-gölge ve hacim duygusu yansıtılmayan küçük, renkli resim sanatı. 2. Bu biçimde yapılmış küçük resim.
mitoloji	: 1. Mitlerin doğuşlarını, anlamlarını yorumlayan, inceleyen bilim. 2. Bir ulusa, bir dine, özellikle Yunan-Latin uygarlığına ait mitlerin, efsanelerin bütünü.
modle	: Işık-gölge yardımı ile nesnelerin yüzeylerindeki girinti ve çıkıntıları açık-orta-koyu ton değerleri kullanarak iki boyutlu yüzey üzerinde üç boyut yansıması oluşturma işi.
modülasyon	: Resim sanatında karşıt renklerle hacimlendirme.
mozaik	: Türlü renklerde, küçük küp biçiminde, mermer, taş veya pişmiş toprak parçalarının yan yana getirilmesiyle yapılan resim ve bezeme işi.
müze	: Sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelerin saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer veya yapı.

N

natürmort	: Konusu cansız varlıklar ve nesneler olan resim. Ölüdoğa.
nokta	: 1. Çok küçük boyutlarda işaret, benek. 2. Hiçbir boyutu olmayan işaret. 3. Merkezî dengeye sahip bir yüzey düzenleme ögesi.

O

obje	: Nesne.
oran	: Büyüklük, nicelik, derece bakımından iki şey arasında veya parçayla bütün arasında bulunan bağıntı, nispet.
orantı	: Bir şeyi oluşturan parçaların kendi aralarında ve parçalarla bütün arasında bulunan uygunluk, oran, tenasüp.

P

perspektif	: 1. Eşya ve nesnelerin uzaktan görünüşü. 2. Nesneleri bir yüzey üzerine üç boyut yansıtması yaratacak biçimde görüldükleri gibi çizme sanatı.
pigment	: Canlı bir organizmanın oluşturduğu ona özel bir renk veren kimyasal madde.
piramidal	: 1. Piramit biçiminde olan. 2. Piramitle ilgili.
plan	: Resimde tablonun düzlemine paralel, düşey yüzeylerin her biri. Resimde gösterilen çeşitli nesneler arasında uzaklıklarına bağlı olarak meydana gelen boyut farkı.
platform	: 1. Bir siyaset programında, dayanılan düşünce veya düşüncelerin tümü. 2. Yüksekçe yer.
primitif sanat	: 1. İlkel kavimlerin sanatı. 2. Bir biçim ya da dönem üslubunun henüz olgunlaşmamış dönemini belirten kavram.
psikolojik	: 1. Ruh bilimsel. 2. Ruhsal

R

renk	: 1. Cisimler tarafından yansıtılan ışığın gözde oluşturduğu duyum. 2. Doğrudan ya da üzerine düştüğü nesnelerde yansıma, kırılma, soğurulma gibi olaylar sonucu göze ulaşan ışığın dalga boyuna göre bilinçte uyandırdığı imge.
resim sanatı	: Düz bir yüzey üzerinde çizgi ve renklerle doğadan bir parçayı ya da sanatçının iç dünyası ile tasarımlarını betimleme sanatı.
ritim	: Sanat yapıtında yer alan öğelerin kendi aralarında oluşturdukları ardışık zaman ve mekân aralıklarının belirlediği düzen.
rölyef	: Kabartma.
Rönesans	: 14. yüzyılda İtalya'da başlayarak 16. yüzyıla dek tüm Batı ve Orta Avrupa'ya yayılan sanat hareketi. Yeniden doğuş.

S

sanat	: 1. Bir duygunun, tasarımın veya güzelliğin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık. 2. Belli bir uygarlığın veya topluluğun anlayış ve zevk ölçülerine uygun olarak yaratılmış anlatım.
--------------	--

sanat tarihi	: Sanatın doğuşundan günümüze kadar, dünyada var olan tüm sanatçı ve sanat yapıtlarının en genel analizlerini yapan bilim dalı.
sentez	: Resimde yalından karmaşık olana, külliden cüziye, zorunludan olasıya, ilkedden uygulamaya, genel yasadan bireysel duruma, nedenden etkiye, öncülden varılan sonuca giden düşünme biçimi, bireşim.
simetri	: İki ya da üç boyutlu bir biçim üzerinde yer alan tüm noktaların en az bir eksene göre eşit uzaklıkta bulunmaları durumu. Bakışım.
simge soyut sanat	: Uygun işaret. Soyut bir kavramı somutlaştıran biçim. : 1. Nonfigüratif sanat. 2. Osmanlıca mücerret sanat. 3. Doğa görüntüleri-ne bağlı olmayan sanat anlayışı.
stil	: 1. Sanatçının eserlerindeki müşterek anlatım ve biçimleme tarzı. 2. Devirlerin bütün sanat eserlerinde bulunan ortak öğeleri ve anlatım tarzı.
strüktür	: Yapı.

T

tasarım	: 1. Tasarımlamak işi veya tasarımlanan biçim, tasavvur. 2. Çizim, dizayn. 3. Daha önce algılanmış olan bir nesne veya olayın bilinçte sonradan ortaya çıkan kopyası.
taslak	: Bir şeyi, bir sanat veya edebiyat eserini ancak ana çizgileriyle, türlü bölümleriyle belirten ön çalışma, eskiz.
ton	: Bir rengin koyuluk veya açıklık derecesi.
transparan	: Şeffaf; altını, arkasını gösteren.

Ü

üslup	: 1. Oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz. 2. Bir sanatçıya, bir çağa veya bir ülkeye özgü teknik, renk, biçimlendirme ve söyleyiş özelliği, biçem.
--------------	--

V

valör	: Bir rengin en koyusundan en açığına kadar olan ton dereceleri.
vitray	: Birbirine bağlı kurşun bölmelere yerleştirilmiş renkli cam parçalarından oluşan, saydam pencere süslemesi veya resim.

Kaynakça

- ALTUNÖZ Güler, **Mondrian'ın Yeni Bir Bakış Açısıyla Okunması**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 47, 1, 2007.
- BERGER, John, **Görünüre Dair Küçük Bir Teoriye Doğru Adımlar**, Metis Yayınları, 1999.
- BİĞALİ, Şeref, **Resim Sanatı**, T.İş Bankası Kültür Yayınları, 1999. BONFAND, Alain, **Soyut Sanat**, Dost Kitabevi, 1994.
- BOZKURT, Nejat, **20.Yüzyıl Düşünce Akımları**, Sarmal Yayınları, İstanbul, 1995.
- ÇAĞLARCA, Sadettin, **Resim-Heykel Plastik Ögeler**, İnkılap Kitabevi, 1999.
- ERSOY, Ayla, **Sanat Kavramlarına Giriş**, Yorum Sanat Yayıncılık, İstanbul, 1995.
- GENÇ, Adem ve SİPAHİOĞLU, Ahmet, **Görsel Algılama Sanatta Yaratıcı Süreç**, Sergi Yayınları, İstanbul, 1990.
- GÜNGÖR, İ. Hulusi, **Temel Tasar**, Esen Ofset Matbaacılık, İstanbul, 2005.
- GÜVEMLİ, Zahir, **Sanat Tarihi**, Varlık Yayınevi, 1968.
- Ingo F. Walther, **Pablo Picasso**, Taschen, Yayımlayan: ABC Kitabevi Yayın ve Dağıtım A.Ş., 1997.
- İPŞİROĞLU, Nazan ve İPŞİROĞLU Mazhar, **Sanatta Devrim**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.
- İPŞİROĞLU, Nazan ve İPŞİROĞLU Mazhar, **Sanatta Devrim**, İstanbul, 2009.
- KAHRAMAN, Hasan, Bülent, **Sanatsal Gerçeklikler, Olgular ve Öteleri...**, YKY, İstanbul, 1995.
- KANDİNSKY, Vasily, **Sanatta Zihinsellik Üstüne**, Yapı Kredi Yay., Çev: Tefik TURAN, İstanbul, 1993.
- KANDİNSKY, Wassily, **Sanatta Ruhsallık Üzerine**, Altıkkırkbeş Yayın, Kadıköy, 2015.
- KAYA, Yunus, **Sanatçı-Nesne İlişkisi Bağlamında, Resim Sanatında Nesne Sürekliliği, Zorunluluğu, Metamorfozu ve Manipülasyonu**, İdil Dergisi, cilt 5, sayı 20, 2015.
- KINAY, Cahit, **Sanat Tarihi**, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1993.
- KRAUSSE, Anna, Carola, **Rönesanstan Günümüze Resim Sanatının Öyküsü**, Literatür Yayıncılık, 2005.
- PARAMON, Jose M., **Resimde Renk ve Uygulanışı**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995.
- RAGON, Michael, **Modern Sanat**, Yorum Sanat Yayınevi, İstanbul, 2009.
- SÜDOR, Gülseren, **Aynanın Gerçeği**, Çağ Pazarlama AŞ, İstanbul, 2000.
- SÖZEN, Metin ve Uğur TANYELİ, **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1986.
- TUNALI, İsmail, **Felsefenin Işığında Modern Resim**, Remzi Kitabevi, 1996, İstanbul.
- T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, Güzel Sanatlar Lisesi İki Boyutlu Sanat Dersi 12. Sınıf Öğretim Programı, MEB, Ankara, 2017.
- THOMPSON Jon, **Modern Resim Nasıl Okunur (Modern Ustaları Anlamak)**, 2014, Hayalperest Yayınevi, 2014.
- TURANİ, Adnan, **Sanat Terimleri Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1998.
- UYGAN, Zeynep, **Resim Sanatında Stilizasyon ve Deformasyon**, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2010.
- ÜNER Özlem, **Resmin Temelleri**, Say Yayınları, 2010.
- WÖRRINGER, Wilhelm, **Soyutlama ve Özdeşleşim**, Hayalperest Yayınevi, İstanbul, 2017.
- **TDK YAZIM KILAVUZU**, Haz: Prof.Dr. Şükrü Halûk AKALIN (Başkan), Prof. Dr. Recep TOPARLI (Başkan Yardımcısı), Prof.Dr. Mustafa ARGUNŞAH (Üye), Prof.Dr. Nurettin DEMİR (Üye), Prof. Dr. Nevzat GÖZAYDIN (Üye), Prof. Dr. A. Melek ÖZYETGİN (Üye), Prof. Dr. Hamza ZÜLFİKAR (Üye), Doç. Dr. Nihayet ARSLAN (Üye), Doç. Dr. Paşa YAVUZARSLAN (Üye), Ömer KAYA (Üye AA Temsilcisi), Şener METE (Üye TRT Temsilcisi), Safa TEKELİ (Üye AA Temsilcisi), Uzm. Belgin TEZCAN AKSU (Üye), Uzm. Beyza GÜLTEKİN (Üye), Uzm. Burçak OKKALI (Üye), Uzm. Âdem TERZİ (Üye)

1. Ünite Görselleri

- Görsel 1.1 https://www.moma.org/collection/works/33706?artist_id=4609&locale=fr&page=3&sov_referrer=artist (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.2 <https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/rooster-bantam-crows-isolate-on-white-604595081> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.3 <https://hermeneuticsofnewmodernism.com/> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.4 <https://krollermuller.nl/en/vincent-van-gogh-the-potato-eaters-> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.5 <http://akademililer.com/husnu-koldas-i/> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.6 https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/guernica-spain-october-10-2015-tiled-337184468?src=_ccWY-yUT1x9KYU4l6sM6A-1-0 (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.7 <https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/wooden-round-board-pizza-isolated-white-282956009?src=UVkUT7XNRnEfRUMSveiyfA-1-23> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.8 <https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/brown-light-wooden-round-dining-table-588358070?src=UVkUT7XNRnEfRUMSveiyfA-1-0> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.9 <http://artsviewer.com/images/M/matisse/1916-2.jpg> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.10 http://www.neseerdok.com.tr/resimler.asp?g_id=47 (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.11 http://www.derecho.usmp.edu.pe/itaest2007/agosto_2007/arte_cultura_00.htm (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.12 <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/436570> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.13 <https://www.insanokur.org/wp-content/2016/12/ma%C4%9Fara9.jpg#main> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.14 <https://blog.britishmuseum.org/world-book-day-leafing-through-the-pages-of-history/> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.15 <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/254887> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.16 <https://www.meisterdrucke.com/kunstdrucke/Sandro-Botticelli/29417/Urteil-von-Paris.html> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.17 <https://www.museothyssen.org/en/collection/artists/greco-domenikos-theotokopoulos/an-nunciation-0> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.18 <https://www.virtualuffizi.com/saint-john-the-evangelist-and-francis.html> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.19 <https://www.tate.org.uk/art/artworks/blake-oberon-titania-and-puck-with-fairies-dancing-n02686> (06.09.2018, 00:28)
- Görsel 1.20 <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/437122> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.21 <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/436529> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.22 https://www.moma.org/learn/moma_learning/oskar-kokoschka-self-portrait-1913 (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.23 <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/483434> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.24 <https://www.shutterstock.com/tr/image-illustration/houses-provence-rioux-valley-near-les-taque-423235414> (01.07.2018, 18:00)

- Görsel 1.25 <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/486753> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.26 <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/486841> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.27 <https://www.britannica.com/topic/Dynamism-of-a-Dog-on-a-Leash> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.28 http://turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=557 (25.08.2018, 16.53)
- Görsel 1.29 http://turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=557 (25.08.2018, 16.53)
- Görsel 1.30 <http://www.sanalmuze.org/arastirarakogrenmek/resimler.php> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.31 <https://www.pablo-ruiz-picasso.net/work-1345.php> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.32 <http://images.zeno.org/Kunstwerke/l/big/33m0035a.jpg> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.33 <https://www.museodelprado.es/coleccion/obra-de-arte/san-andres-y-san-francisco/4c244b9b-076f-4468-9ddc-4dd63dbf72dd> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.34 <http://www.aaronartprints.org/marc-bluehorsei.php> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.35 <http://www.museoreinasofia.es/en/collection/artwork/cabeza-mujer-llorando-panuelo-iii-postscripto-guernica-weeping-womans-head> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.36 https://twitter.com/istanbulmodern_/status/934688107227688961 (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.37 <http://www.getty.edu/art/collection/objects/760/jean-francois-millet-man-with-a-hoe-french-1860-1862/?dz=0.4240,0.3052,3.07> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.38 <http://www.musee-orangerie.fr/en/artwork/large-still-life> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.39 <http://www.musee-orangerie.fr/en/artwork/fruits-napkin-and-jug-milk> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.40 https://theartstack.com/artist/vincent-van-gogh/still-life-drawing-boar?product_referrer_user_id=429660853 (25.08.2018, 16.00)
- Görsel 1.41 https://galeriidearta.blogspot.com/2014/06/andre-derain10-iunie-1880-8-septembrie_53.html (25.08.2018, 16.00)
- Görsel 1.42 <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/436533> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.43 <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0011V1962> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.44 <https://www.flickr.com/photos/133759951@N05/19162458720/in/photolist-9UKh7-Grw-4no-6hViJa-9qZamG-9qZakN-9spQ1y-9sqq2u-fzuDE-9rdirQ-9skYDa-9raTxM-9r4Tne-8AZ7Zo-9soY-cU-9rcJ69-9sp9jG-m7xmu3-9sp9kG-9raDqa-9qWehc-9spZr-acUGX5-4XexeC-DHmhKf-on9h97-omT-vkM-3NTB9M-9UKhp-9raEyj-98awVy-9r5QfK-9rKgLx-9sngGi-9snh1T-9sm9XP-NpUkH9-o5FoF2-qM-vGgD-5TRUgg-9JHg7q-9sngHg-eZqdmx-5TWeH9-9f6Sei-7Fwyoz-HJhCvW-A7PMCT-QYS3JT-PkeP-bH-vcjBnj> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.45 http://web.guggenheim.org/exhibitions/picasso/artworks/maids_of_honor (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.46 <https://www.mfa.org/collections/object/two-men-turning-over-the-soil-31626> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.47 [https://www.vangoghgallery.com/es/catalogo/pinturas/641/Dos-campesinos-cavando-\(despu%C3%A9s-de-Millet\).html](https://www.vangoghgallery.com/es/catalogo/pinturas/641/Dos-campesinos-cavando-(despu%C3%A9s-de-Millet).html) (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.48 https://www.shutterstock.com/tr/image-vector/seamless-african-pattern-ethnic-ornament-on-696005905?src=FG9wIx1mY2ICIO_c1gBwKQ-1-2 (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.49 <https://www.shutterstock.com/tr/image-illustration/seamless-pattern-background-abstract-ornaments-hand-261518489> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.50, 1.51, 1.52, 1.53, 1.54, 1.55, 1.56, 1.57 Komisyon tarafından temin edilmiştir.
- Görsel 1.58 <https://www.nga.gov/collection/art-object-page.46528.html> (25.08.2018, 16.00)

- Görsel 1.59 https://library.khai.edu/pages/picasso/picasso_1.html (25.08.2018, 16:00)
- Görsel 1.60 <https://www.arthermitage.org/Pablo-Picasso/Two-Sisters.html> (25.08.2018, 16:00)
- Görsel 1.61, 1.62 ve 1.63 Komisyon tarafından sanatçıdan temin edilmiştir.
- Görsel 1.64 https://www.moma.org/collection/works/85585?artist_id=6076&locale=en&page=1&sov_referrer=artist (13.02.2019, 21:08)
- Görsel 1.65 <https://www.moma.org/media/W1siZiIsIjEwMzg1NSJdLFsicCIsImNvbnZlcnQiLCItcmVzaXplIDUxMng1MTJcdTAwM2UiXV0.jpg?sha=add23fad0ec08cd1> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.66 <https://www.moma.org/media/W1siZiIsIjI0Mzk3MyJdLFsicCIsImNvbnZlcnQiLCItcmVzaXplIDUxMng1MTJcdTAwM2UiXV0.jpg?sha=5a5060a242af10cc> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.67 <https://www.moma.org/media/W1siZiIsIjY3NzA5Ii0sWyJwIiwY29udmVydCIsIi1yZXNpemUgNTEyeDUxMlx1MDAzZSjdXQ.jpg?sha=b4d531090929042e> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.68 <https://www.moma.org/media/W1siZiIsIjI0MjM3MSJdLFsicCIsImNvbnZlcnQiLCItcmVzaXplIDUxMng1MTJcdTAwM2UiXV0.jpg?sha=35ba98a0c67b1b39> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.69 <http://www.radford.edu/rbarris/art428/mondredtree72.jpg> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.70 <http://www.piet-mondrian.org/images/paintings/tree-2.jpg> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.71 <http://pages.ucsd.edu/~bgoldfarb/cocu108/data/images/Week6/mondrian1.jpg> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.72 https://www.gemeentemuseum.nl/sites/default/files/styles/carousel_440/public/images/Tentoonstellingen/Vaste%20tentoonstellingen/Mondriaan%20%26%20de%20Stijl/Mondriaan%20jaar%202017/Piet%20Mondriaan/Piet%20Mondriaan%20-%20The%20grey%20tree%20%281911%29.jpg?itok=XGUTELnv (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.73 https://www.gemeentemuseum.nl/sites/default/files/styles/carousel_440/public/images/Tentoonstellingen/Vaste%20tentoonstellingen/Mondriaan%20%26%20de%20Stijl/Mondriaan%20jaar%202017/Piet%20Mondriaan/10%20Piet%20Mondriaan%20-%20Blossoming%20apple%20tree%20%281912%29%20%282%29.jpg?itok=v7CIJ_bg (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.74 <https://www.gemeentemuseum.nl/nl/collectie/composition-no-iv-compositie-no-iv-compositie-6> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.75 <https://csmuze.anadolu.edu.tr/sites/csmuze.anadolu.edu.tr/files/devrimerbil2011.jpg> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.76 <https://csmuze.anadolu.edu.tr/sites/csmuze.anadolu.edu.tr/files/428devrim%20erbil%20Ca%C4%9Fa%C3%A7.jpg> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.77 <http://www.milliyetsanat.com/haberler/plastik-sanatlar/-ormanda-oduncu----seker-ahmetpasa/386> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.78 http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=30 (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.79, 1.80, 1.81, 1.82 Komisyon tarafından temin edilmiştir.
- Görsel 1.83 <https://www.mfa.org/collections/object/the-bull-156008> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.84 <https://www.mfa.org/collections/object/the-bull-156010> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.85 <https://www.mfa.org/collections/object/the-bull-156013> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.86 <https://www.mfa.org/collections/object/the-bull-156014> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.87 <http://collection.smk.dk/#/detail/KMSr171> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.88 <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/488903> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.89 <https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/isolated-male-leopard-lacewing-cethosia-cyane-576690022?src=7Z3I61TcdfiAJd5sCED0vw-1-11> (01.07.2018, 18:00)

- Görsel 1.90 <https://www.shutterstock.com/tr/image-vector/chicken-evolution-362312867?src=FooilKD-V65ilF8GrWmYZCA-1-98> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.91 <https://www.shutterstock.com/tr/image-illustration/stage-frog-development-illustration-by-watercolor-622670981?src=dw-kge8GLcubiFVLEeesyQ-1-10> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.92 <https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/surreal-image-face-girl-hidden-by-292779098?src=lprZETzP7hXHqwxkvzzhrA-1-0> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.93 <https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/artistic-surreal-female-profile-metamorphosis-nature-145507243?src=lprZETzP7hXHqwxkvzzhrA-1-6> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.94 <https://www.shutterstock.com/tr/image-vector/black-white-butterfly-background-metamorphosis-vector-172029770?src=lprZETzP7hXHqwxkvzzhrA-1-84> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.95 <http://www.tate.org.uk/art/artworks/watts-the-minotaur-n01634> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.96 <http://www.arnoldbocklin.org/Battle-Of-The-Centaurs-1873.html> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.97, 1.98, 1.99, 1.100, 1.101, 1.102, 1.103, 1.104, 1.105, 1.106 Komisyon tarafından temin edilmiştir.
- Görsel 1.107 <https://www.nortonsimon.org/art/detail/P.1969.094> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.108, 1.109 Komisyon tarafından sanatçıdan temin edilmiştir.
- Görsel 1.110 <https://www.moma.org/collection/works/79018> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.111 <http://www.artfixdaily.com/artwire/release/2048-the-katonah-museum-of-art-exhibits-the-works-of-surrealists-kay-s> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.112 <http://www.tate.org.uk/art/artworks/dali-mountain-lake-t01979> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.113 <http://www.doriapamphilj.it/roma/en/i-capolavori-doria-pamphilj/diego-rodriguez-de-silva-y-velazquez/palazzo-doria-pamphilj-velazquez-papa-innocenzo-x-pamphilj-big/> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.114 <http://www.art-theoria.com/painting-of-the-month/study-after-velazquezs-portrait-of-pope-innocent-x/> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.115 <https://www.fine-arts-museum.be/fr/la-collection/rene-magritte-portrait-de-l-ecrivain-pierre-broodcoorens?artist=magritte-rene-1> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 1.116 <http://www.clevelandart.org/art/1958.32> (01.07.2018, 18:00)

2. Ünite Görselleri

- Görsel 2.1 <https://www.shutterstock.com/tr/image-illustration/wheat-field-cypresses-by-vincent-van-751010617?src=gQYy93qF1OuuNoo9zlnwAw-1-0> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.2 <https://www.shutterstock.com/tr/image-illustration/wheat-field-cypresses-by-vincent-van-751010617?src=gQYy93qF1OuuNoo9zlnwAw-1-0> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.3 <https://www.shutterstock.com/tr/image-illustration/siesta-by-paul-gauguin-189294-french-751010488?src=7l3gjAL5zZkaOFs3-rNyEg-1-0> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.4 <https://www.shutterstock.com/tr/image-illustration/siesta-by-paul-gauguin-189294-french-751010488?src=7l3gjAL5zZkaOFs3-rNyEg-1-0> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.5 <https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/4784/wave> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.6 <http://www.artic.edu/aic/collections/artwork/81557> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.7 http://www.marmottan.fr/uk/Claude_Monet_-musee-2517 (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.8 <https://cezanne-impressionism.weebly.com/role-in-impressionism.html> (01.07.2018, 18:00)

- Görsel 2.9 <https://www.moma.org/collection/works/80394> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.10 <http://www.tate.org.uk/art/artworks/picasso-bottle-of-vieux-marc-guitar-and-newspaper-t00414> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.11 <https://www.mfa.org/collections/object/grainstack-sunset-32189> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.12 <http://www.wassilykandinsky.net/work-28.php> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.13 http://moodle.gybon.cz/pluginfile.php/12404/mod_resource/content/0/VY_32_INOVACE_VV_CERNOS_3.20.1.pdf (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.14 <https://www.guggenheim.org/artwork/6> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.15 <https://www.guggenheim.org/artwork/13145> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.16 <https://www.guggenheim.org/artwork/13145> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.17 <http://www.wassilykandinsky.net/work-158.php> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.18 <http://www.tate.org.uk/art/artists/piet-mondrian-1651> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.19 <https://www.guggenheim.org/artwork/1026> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.20 <https://www.guggenheim.org/artwork/2598> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.21 <https://www.guggenheim.org/artwork/2195> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.22 <http://www.tate.org.uk/art/artworks/miro-women-and-bird-in-the-moonlight-n06007> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.23 <http://www.tate.org.uk/art/artists/wassily-kandinsky-1382> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.24 <http://www.tate.org.uk/art/artists/juan-gris-1221> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.25 <http://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/abstract-art> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.26 <http://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/abstract-art> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.27 <http://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/abstract-art> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.28 <http://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/abstract-art> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.29 <http://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/abstract-art> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.30 <http://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/abstract-art> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.31 <http://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/abstract-art> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.32 <http://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/abstract-art> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.33 <http://routedeslivres.blogspot.com/2016/06/le-monde-animal-de-jerome-bosch.html> (24.09.2018, 17:00)
- Görsel 2.34 <https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/pieter-bruegel-elder-15251569-feast-day-93315046?src=ylo9vDsDFtT63HIJ25JwJQ-1-1> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.35 <https://www.shutterstock.com/tr/image-vector/set-vector-isolated-egypt-symbols-objects-279221345?src=02lThmmS2io8Gc2oFRPG4w-1-4> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.36 https://www.shutterstock.com/tr/download/confirm/751012792?src=iSavNS50zjQArBfg5cFC8w-1-4&size=huge_jpg (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.37 http://images.nationalgeographic.com.es/medio/2014/01/26/el_greco_2014_1316x1612.JPG (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.38 <https://www.shutterstock.com/tr/image-illustration/whalers-by-joseph-mallord-william-turner-751011934?src=PR2WelxI21qriFz9ZJrkBg-1-7> (01.07.2018, 18:00)
- Görsel 2.39 <https://cdn.4archive.org/img/TPH3Inj.jpg>
- Görsel 2.40 <http://www.tate.org.uk/art/artworks/turner-a-wreck-possibly-related-to-longships-lighthouse-lands-end-d25163>

Genel Ağ Adresleri

- <http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunigsed/article/view/1025009763/1025007836>)
- <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/sduarte/article/view/1018002552/1018002313>
- <http://library.cu.edu.tr/tezler/5954.pdf>
- <http://www.tate.org.uk/art/art-terms/a/abstract-art>
- <http://www.mimdap.org/?p=11723> (Louise D ry Akbank ve Sanat Yaz, 2008)
- https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/55177060/version21.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAIWOWYYGZ2Y53UL3A&Expires=1523420577&Signature=BUUP%2FZGAGw789g-P5%2FSSJwXfxoE%3D&response-content-disposition=inline%3B%20filename%3DMSKU_Bodrum_Guzel_Sanatlar_Fakultesi_-_2.pdf#page=237
- <http://idildergisi.com/makale/pdf/1452353453.pdf>
- <http://www.idildergisi.com/makale/pdf/1451554981.pdf>